

T.C.
ÇAĞ İNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI
MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU

TEZİ YAZAN
Berna GÖKKAYA

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Şenol KANDEMİR
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞİMŞEK (Toros Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / EYLÜL 2021

ONAY

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

20182007 numaralı öğrencimiz olan **Berna GÖKKAYA** tarafından hazırlanan “**Türk Ceza Kanun’u Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından oy birliği ile **Kamu Hukuku** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. İçi- asıl üye - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. İçi – Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Şenol KANDEMİR

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. Dışı - Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞİMŞEK
(Toros Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

17/09/2021

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Oğlum Fatih Cem'e...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

17/09/2021

Berna GÖKKAYA

TEŞEKKÜR

Tez danıőmanlıđımı üstlenen, tezin hazırlanması için bana destek olan, tavsiyeleri ve deneyimleri ile yol gösteren Sayın Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İşoğlu'na çok teşekkür ederim.

Her daim yanımda olan, aldığım kararları her zaman destekleyen sadece bu çalışma sürecinde değil, tüm hayatım boyunca beni cesaretlendiren annem Nuran Gökkaya'ya, babam Mehmet Gökkaya'ya, kardeőim Derya Özel'e ve hayatıma anlam katan oğlum Fatih Cem'e sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

ÖZ

TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU

Berna GÖKKAYA

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU
Eylül 2021, 115 Sayfa

Bu tez çalışmasında Türk Ceza Kanunu'nda (TCK m.188) yer alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu incelenecektir. Uyuşturucu madde ticareti mahiyeti gereği uyuşturucu yasağı kapsamındaki yasalara tabidir. İlgili Kanunlar bu maddelerin gerek üretimi gerekse yetiştirilmesi ve dağıtımını ile satışını yasaklayan hükümler içermektedir. Uyuşturucu ticareti küresel bir sorun olup nitelikli bir yasadışı ticaret olarak da ifade edilebilir. Bu çalışmanın ilk bölümünde uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramı, çeşitleri, ilgili uluslararası sözleşmelerdeki yeri, hukukumuzda ve mukayeseli hukuktaki ilgili düzenlemeler incelenecektir. Çalışmanın ikinci kısmında ise uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticareti suçu Yargıtay kararları ışığında ele alınacaktır. Son bölümde ise, muhakeme usulü ile bununla birlikte hükmolunacak cezalar, yargılama ve zamanaşımı konuları incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Uyuşturucu, uyarıcı, uyuşturucu ve uyarıcı madde, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu.

ABSTRACT

CRIME OF MANUFACTURING AND TRADING DRUGS OR STIMULANTS UNDER THE TURKISH CRIMINAL CODE

Berna GÖKKAYA

Master / Ph. D. Thesis, The Department of Public Law

Thesis Supervisor: Dr. Tarık Polat İŞOĞLU

September 2021, 115 Page

In this dissertation, The Turkish Criminal Code (TCK m.188) the crime of manufacturing and trading drugs or stimulants involved will be examined. Drug trafficking is subject to the laws under the Prohibition of drugs due to its nature. The relevant laws contain provisions prohibiting the production, cultivation and distribution and sale of these substances. Drug trafficking is a global problem and can also be referred to as a qualified illegal trade. In the first part of this study, the history of drug or stimulant crimes, the concept of these substances, their types, their place in the relevant international conventions, the relevant regulations in our law and Comparative Law will be examined. In the second part of the study, the crime of manufacturing and trading drugs and stimulants will be discussed in the light of the decisions of the Supreme Court. In the last section, the procedure of reasoning and the penalties, trial and statute of limitations will be examined.

Keywords: Drugs, stimulants, drugs and stimulants, crime of manufacturing and trading drugs or stimulants.

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
EKLER	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, İLGİLİ ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER, HUKUKUMUZDA VE MUKAYESELİ HUKUKTAKİ DÜZENLEMELER

1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kavramı	4
1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Çeşitleri.....	4
1.3. Doğal Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler	5
1.3.1. Afyon	5
1.3.2. Morfin	6
1.3.3. Eroin	7
1.3.4. Kokain.....	7
1.3.5. Esrar	8
1.3.6. Crack.....	10
1.3.7. Marihuana	10
1.4. Sentetik Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler (Psikotropik Maddeler)	11
1.4.1. Depresantlar (Yatıştırıcılar).....	11
1.4.2. Hallüsinojenler (Hayal Gördürenler).....	11
1.4.3. Stimulantlar (Uyarıcılar).....	12
1.4.4. Captagon	12
1.4.5. Uçucu ve Çözücü Maddeler.....	12
1.4.6. Sentetik Kannabinoidler	13

1.5. Uluslararası Sözleşmeler.....	13
1.5.1. 1909 Shanghai Afyon Sözleşmesi	14
1.5.2. 1912 Lahey Afyon Mukavelesi	14
1.5.3. 1925 Cenevre Afyon Mukavelesi	15
1.5.4. 1931 Cenevre Afyon Protokolü	15
1.5.5. Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men'i Hakkındaki 1936 Cenevre Mukavelesi	15
1.5.6. 1953 Newyork Afyon Protokolü	16
1.5.7. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi	16
1.5.8. 1971 Tarihli Psicotrop Maddelere Dair Sözleşme.....	17
1.5.9. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.....	18
1.5.10. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	19
1.5.11. Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Uyuşturucu veya Psicotrop Maddelerin Yasadışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Anlaşma	19
1.6. Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Yer Alan İlgili Düzenlemeler.....	20
1.6.1. Türk Hukukundaki Düzenlemeler	20
1.6.1.1. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.....	20
1.6.1.2. Türk Ceza Kanunu	21
1.6.1.3. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun .	21
1.6.1.4. 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun	22
1.6.2. Mukayeseli Hukukta Yer Alan Düzenlemeler.....	22
1.6.2.1. Hollanda	22
1.6.2.2. Almanya	23
1.6.2.3. ABD	24
1.6.2.4. Fransa	24
1.6.2.5. Rusya	25

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU

2.1. Genel Olarak	26
2.2. Korunan Hukuki Değer.....	27
2.3. Suçun Maddi Konusu.....	28
2.4. Fail	29
2.5. Mağdur.....	30

2.6. Suçun Unsurları	30
2.6.1. Suçun Maddi Unsurları.....	30
2.6.1.1. TCK m.188/1'de Yer Alan Seçimlik Hareketler	30
2.6.1.1.1. İmal Etmek	30
2.6.1.1.2. İthal Etmek	32
2.6.1.1.3. İhraç Etmek	34
2.6.1.2. TCK m. 188/3'de Yer Alan Seçimlik Hareketler	35
2.6.1.2.1. Satma	35
2.6.1.2.2. Satışa Arz Etmek	37
2.6.1.2.3. Başkalarına Vermek	38
2.6.1.2.4. Sevk Etmek.....	38
2.6.1.2.5. Nakil Etmek.....	39
2.6.1.2.6. Depolamak.....	40
2.6.1.2.7. Satın Almak	40
2.6.1.2.8. Kabul Etmek.....	41
2.6.1.2.9. Bulundurmak	42
2.6.1.3. TCK m. 188/6'da Yer Alan Seçimlik Hareketler	44
2.6.1.4. TCK m. 188/7'de Yer Alan Seçimlik Hareketler	44
2.7. Suçun Manevi Unsuru	46
2.8. Hata.....	47
2.9. Hukuka Aykırılık Unsuru	48
2.9.1. Suçun Nitelikli Halleri.....	49
2.9.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması (TCK m. 188/3).....	49
2.9.1.2. Uyuşturucu Maddenin Cinsi (TCK m. 188/4-a).....	50
2.9.1.3. TCK 188/3'deki Fillerin Belirli Yerlerde İşlenmesi (TCK m. 188/4-b)	51
2.9.1.4. Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi (TCK m. 188/5).....	52
2.9.1.5. Belirli Meslek Mensupları Tarafından İşlenmesi (TCK m. 188/8)...	54
2.9.2. Cezayı Azaltan veya Kaldıran Sebepler	55
2.9.2.1. Suçun Maddi Konusunun TCK m. 188/6'daki Maddelerden Oluşması.....	55
2.9.2.2. Etkin Pişmanlık	56
2.9.2.2.1. Cezayı Ortadan Kaldıran Etkin Pişmanlık (TCK m. 192/1).....	56

2.9.2.2.2. Cezayı Azaltan Etkin Pişmanlık (TCK m. 192/3).....	60
2.10. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	61
2.10.1. Teşebbüs.....	61
2.10.1.1. İmal, İthal ve İhraç Suçuna Teşebbüs.....	61
2.10.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ülke İçinde Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Sevk Etme, Nakletme, Depolama, Satın Alma, Kabul Etme veya Bulundurma Suçuna Teşebbüs.....	63
2.10.2. İştirak.....	65
2.10.3. İçtima.....	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHAKEME, YAPTIRIM, ZAMANAŞIMI

3.1. Muhakeme.....	70
3.2. Yaptırım.....	73
3.2.1. Cezalar.....	73
3.2.1.1. TCK m. 188/1’de Düzenlenen Suçların Cezaları.....	74
3.2.1.2. TCK m. 188/3’de Yer Alan Suçların Cezaları.....	75
3.2.1.3. TCK m. 188/7’de Yer Alan Suçların Cezaları.....	77
3.2.2. Tüzel kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri.....	77
3.2.2.1. Eşya Müsaderesi.....	79
3.2.2.2. Kazanç Müsaderesi.....	81
3.3. Zamanaşımı.....	82
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	89
EKLER	99

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
LSD	: Liserjik Asit Dietilamid
MDMA	: 3,4 Metlendioksimetamfetamin
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
RG	: Resmi Gazete
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
THC	: Tetra Hydro Cannabionol
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
UMMHK	: Uyuşturucu Maddelerin Murakabası Hakkında Kanun
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

EKLER

EK A: Etik Kurulu Onay Belgesi.....	100
EK B. Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin İstek Yazıları.....	101

GİRİŞ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, insanlığı tehdit eden önemli meselelerden birisini oluşturmaktadır. Geçmişten günümüze, insanlara verdiği zararlar anlaşıldıkça kullanımını yasaklanan bu tür maddeler; ne yazık ki onlarca insanı ağına düşürmektedir. Bunun oluşmasında en önemli etkenlerden biri; suç örgütlerince bu maddelerin bir kazanç kapısı haline gelmiş olmasıdır. Bu tür örgütler, yasadışı yollarla imal yahut ticaretini yaptıkları uyuşturucu ve uyarıcı maddeler için pazarı genişletmek amacıyla yeni maddeler üretmekte, müşteri portföylerine yeni bağımlı adayları eklemektedirler.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararlarının ortaya çıkması ve bu maddelerin kullanımını engellenmesi için ülkelerin bir arada hareket etmesinin gerekli olduğu anlaşılmış ve bu konuda ilk adımlar 20. yüzyıl başlarında atılmıştır. Bu anlamda Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan anlaşma; “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi (Viyana Sözleşmesi)” olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine, BM’nin hazırladığı; “Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi (Palermo Sözleşmesi)” önemli anlaşmalardandır. Son olarak ise; 10 Aralık 2003 BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi düzenlenmiş ve 1961 yılında uygulama yeknesaklığı amacı ile bu alandaki tüm uluslararası düzenlemeler “1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi” adı altında birleştirilmiştir.

1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, uyuşturucu ve uyarıcı özellikteki madde türlerinin neler olduğunu listeler halinde saymıştır. Burada sayılan maddelerin yetiştirilmesi, üretilmesi, kullanılması, ticaretinin yapılması gibi fiiller yasaklanmıştır. Bu yasakların sözleşmenin tarafı olan ülkelerin iç hukuklarında da kanunlaştırılmasını öngörmüştür. Kullanıcı olan kimseler için ceza yerine ya da ceza ile birlikte tedavi ve rehabilitasyon uygulanmasını, bu kimselerin topluma kazandırılmalarını öngörmüştür.

Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi uygulanırken oluşan birtakım sıkıntılar ve sözleşmenin kabulünden sonra ortaya çıkan yeni maddeler nedeniyle sözleşmenin tadili gereksinimi doğmuştur. Bu nedenlerle yeniden ele alınan Tek Sözleşmesi’ne; “1972 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi’nin Tadiline İlişkin Protokol” ile eklenen hükümlerle “sentetik” yapıdaki uyuşturucu ve uyarıcı maddeler de eklenmiştir.

Ülkemiz, uluslararası alanda bu maddelerle mücadele amacıyla oluşturulmuş olan; 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler

Sözleşmesi ve 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi'nin tarafıdır.

Türkiye'de bu maddelerin kullanımı ve bağımlıların oluşması ve artmasının önüne geçmek adına çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Doğal veya sentetik yapıda olabilen bu maddelerin hepsi bilinmemektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere bu alanda yapılmış uluslararası düzenlemelerde kapsamlı bir tanım yapılmamış, madde isimleri eklerinde liste halinde belirtilmiştir.

Bağımlılık etkisi olan ilaçları ilk defa tasnif eden Lewin'in sınıflandırmasına göre; keyif vericiler (Eughorica), hayal uyandırıcılar (phantastica), sarhoşluk verenler (Nebriantia), uyku verenler (hypnotica), uyarıcılar (Excitantia) olmak üzere beş tür bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri sınıflandırdığında "bağımlılık" kelimesini kullanırken; 2015 tarihli Amerikan Psikiyatri Birliği'nin Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Kitabı'nda ise; "madde ile ilişkili bağımlılık bozuklukları" ismi ile bir hastalık türü olarak tanımlanmıştır. Bu kitaba göre bağımlılık bozukluklarına sebebiyet veren maddeler on kategoriye ayrılmıştır. Bu maddeler; "alkol, kafein, esrar, halüsinojenler, inhalandlar, opiyatlar, sedatif-hipnotikler, stimulanlar, nikotin ve diğer yeni üretilecekler için ayrılan son grup" şeklindedir. Bu maddelerden uyarıcı özellikte olanlar; kafein, nikotin, stimulanlar ve halüsinojenlerdir. Bunlar dışında sayılmış olanlar ise uyuşturucu özellik gösterenlerdir.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararları ve bu kapsamda getirilen yasakların tam karşısında, bu maddelerin kullanımının serbest olması yönündeki görüşler de mevcuttur. Bu maddelerin alınmasının, kullanılmasının alkol ve sigara gibi devlet kontrolünde olmasının bu konuda kayıt dışı faaliyetleri engelleyeceği, bu alanda yapılan mücadeleye olumlu katkılar sağlayacağı gibi gerekçelerle uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç olmaktan çıkarılması gerektiğini düşünen görüşlerin de son yıllarda artış gösterdiği bilinmektedir. Yine, bir kimsenin madde kullanıp kullanmamasına ait kararın kendi özel alanıyla ilgili olduğu ve bu meselenin ceza hukuku düzenlemesi konusu olmaması gerektiği, aksi halde bireysel özgürlüğe müdahale edilmiş olacağı şeklindeki ifadeler de ortaya atılmaktadır. Dünya üzerinde Avusturya, Hollanda gibi bazı ülkelerin bu maddelerin kullanımına belli çerçevede özgürlük tanıdığı görülmekte, bu uygulamanın ne gibi sonuçlara ulaşacağı kanımızca zaman içinde ortaya çıkacaktır. Ancak, esrar gibi diğer uyuşturucu ve uyarıcı maddelere nazaran daha hafif olan maddelerin suç olmaktan çıkarılması fıryasına ilerleyen zamanlarda yeni ülkelerin de ekleneceği konusunda teoriler ileri sürülmeye devam etmektedir.

Özellikle son yıllarda bu suçla mücadele için ülkemizde yapılan faaliyetler gerek sağlık kurum ve kuruluşları gerekse kolluk ve adli makamlar önemli çalışmalar yürütmektedir. Kanımızca, insanlık yararına sorunları çözmek adına adımlar atılırken; insan hakları ve evrensel ilkeler çerçevesinde, toplumsal gereklilikler ve bireyin alanına müdahale arasında hassas bir sınırın olduğu göz önünde tutulmalıdır. Öğretide, ceza hukukunun zamanla diğer hukuk dallarına nazaran müdahale alanı açısından hızla genişlediğine dikkat çekilmektedir. Modern ceza hukukunda; yaptırımın amacı, ceza alan kişinin acı çekmesine sebep olmak değildir. Ceza uygulanırken kişilerin hak kaybına uğratılması ancak yapıcı birtakım amaçları gerçekleştirmek için mümkün olabilir. Ceza hukukundaki “son çare” olma ilkesi (ultima ratio) toplumsal düzeni koruma görevinin sınırınıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ, İLGİLİ ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER, HUKUKUMUZDA VE MUKAYESELİ HUKUKTAKİ DÜZENLEMELER

1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kavramı

Uyuşturucu kelimesi, Yunan dilinde “*Narke*” kelimesinden türeyerek İngilizceye “*Narcotics*” olarak geçmiştir. *Narke* kelimesi Yunanca’da “*uyku*” anlamına gelmektedir.¹ Burada öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı madde tanımının Türk Ceza Yasası veya diğer mevzuatlarda yapılmadığını belirtmek gerekir.² Benzer ancak daha geniş bir tanımlama WHO tarafından yapılmıştır. Bununla beraber uluslararası sözleşme olan 1961 Tek Sözleşmesi’nde uyuşturucu maddenin tanımı, “*doğal veya sentetik olan I ve II numaralı cetvellerdeki maddeleri*” kapsadığı şeklindedir.³

Tıp alanında kullanılan uyuşturucu madde kavramı; uyuşturucu etkisi olan ve bağımlılık yapan maddeleri ifade etmektedir. İlaç kullanım bozukluğu, tıpta ilaç olarak kullanılan maddelerin keyif verici etkileri nedeniyle tıbbi kullanım amacı dışında ya da aşırı dozda alınması veya kişinin kendi isteği ile gelişigüzel olarak kullanması şeklinde tanımlanmaktadır.⁴

1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Çeşitleri

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin gerek çok fazla çeşidinin bulunması gerekse kullanan kimselerde gösterdiği etkilerin değişken olması, bu maddelere ilişkin sınıflandırmalarda farklı ölçütler kullanılmasına sebep olmuştur. Bu tasnif, fiziksel etkiler dikkate alınarak yapılmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler tasnif edilirken; bu maddelerin fiziki yahut kimyasal yapıları, imal edilme biçimleri, kullanıcıda yarattığı etkiler gibi ayrımlara gidilmektedir.

¹ Sulhi Dönmezer, **Kriminoloji**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 6. B., İstanbul 1981, s. 383.

² Handan Yokuş Sevik, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, 1. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s. 27

³ Ferit Barut/Melis Aydemir, **Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, 1. B., Legal Kitabevi, İstanbul 2019, s. 202.

⁴ Günsel Koçtağel, Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal ve Psikolojik Dinamizması, İÜHFİM, **Atatürk’e Armağan**, C. XLV-XLVII, s. 1-4, İstanbul 1982, s. 89.

Doktrinde, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin birden çok sınıflandırmanın yapıldığı görülmektedir. Söz konusu maddeler ilk kez farmakoloji uzmanı Levin tarafından tasnif edilmiştir.⁵ Bu maddelerin fizyolojik etkileri dikkati alınarak “*hayal gördürücüler (Phantastica), uyku verenler (hypnotica), sarhoşluk verenler (Inebriantia), keyif vericiler (Euphorica) ve uyarıcılar (excitantia)* olarak ayrılmıştır.⁶ WHO, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri bağımlılık tiplerine göre tasnif etmiştir. Bu tasnif; maddenin etkisi, şiddeti ve bağımlılık derecesi göz önüne alınarak yapılmıştır. Bunlar; morfin, alkol, barbitürat, kokain, esrar, amfetamin, hallüsinojeni, khat ve uçucu çözücü tip bağımlılıktır.⁷

Uyuşturucu maddelerle ilgili en yaygın ve en temel ayırım, doğal uyuşturucular ve sentetik uyuşturucular ayırımıdır. Çalışmamız kapsamında bu ayırım dikkate alınarak tüm uyuşturucu maddeleri değil, sadece TCK m.188/4 kapsamında olanları ve bunlar dışında en çok kullanılan uyuşturucu maddeler hakkında açıklamalara yer vereceğiz.

1.3. Doğal Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler

Bitkilerden elde edilen, uyuşturucu veya uyarıcı etkiler gösteren maddeler, doğal uyuşturucu maddelerdir.⁸ Bu madde türlerine afyon, morfin, eroin, kokain, esrar, crack, marihuana maddeleri örnek olarak verilebilir.

1.3.1. Afyon

Uluslararası adı “*opium*”⁹ olan afyon; çiçekleri pembe, mor ve beyaz renklere değişkenlik gösteren gelincikgiller familyasından olup, acı tadı, ağır kokusu olan, beyaz haşhaş bitkisinin olgunlaşmamış kapsüllerinin çizilmesi sonucu içinden akan süte benzer sıvının katılmış halidir. Afyon bitkisine de haşhaş adı verilmektedir.¹⁰

Afyon uluslararası sözleşmelerde üç sınıfa ayrılarak tanımlanmıştır. Ham afyon; haşhaş kapsülünün çizilmesiyle elde edilen paketlenme dışında bir işleme gerek

⁵ M. Muhtar Çağlayan, Uyuşturucu Maddeler (Beyaz Zehirler) Üzerine Bir İnceleme, **İdare Dergisi**, Kasım/Aralık 1965, s. 297; Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, Ankara 2001, s. 45.

⁶ Özcan Köknel, **İnsanlık Tarihi Boyunca Uyuşturucu Madde Sorunları**, İstanbul 1976, s. 208.

⁷ Nevin Vural, **Toksikoloji**, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, No.73, Ankara 2005, s. 334.

⁸ Şahin Kurt/Ela Kurt, **Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Adalet Yayınları, Ankara 2007, s. 22.

⁹ E. Hakan Özdebakoglu, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, 1. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s. 12.

¹⁰ Reşat Saka, Uyuşturucu Maddeler, **Afyon, Morfin, Eroin, Esrar, Kokain, Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1948, s. 37.

duyulmayan afyondur.¹¹ Hazırlanmış afyon; kullanılabilir hale getirilmesi için kaynatılması, ısıtılması, mayalanması gibi işlemlere tabi tutulması gereken afyondur. Tıbbi afyon ise; tıbbi alanda kullanılabilmesi için zararsız maddelerle karıştırılıp kullanıma hazır hale getirilen afyondur.¹²

Afyon; yutma, çiğneme, pipo, sigara, nargile kullanılarak solunum yoluyla, sıvı içeceklere karıştırılmak suretiyle, deri altına şırınga marifetiyle enjekte edilerek kullanılmaktadır.¹³ Afyonun kullanıcı üzerindeki etkileri şu şekilde belirtilebilir; vücuda girdikten sonra tüm merkezi sinir sistemini etkisi altına alır. Kısa süreli etkileri olarak, nabızın hızlanması, terleme, mutlu olma, zihinsel yönden güçlenme, keyifli uyku hali gibi sahte etkiler sayılabilir. Uzun zamanlı etkileri ise; kronik zehirlenme, iç organların çalışmasında bozukluk, tansiyon düşüklüğü, düşük nabız, uykusuzluk, yorgunluk gösterilmektedir.

Sürekli kullanım sonucu bağımlı olan kişi, diğer uyuşturucu madde türevlerinin bağımlılarında da olduğu gibi, sürekli artan oranda uyuşturucu madde kullanma ihtiyacı hisseder.¹⁴

1.3.2. Morfin

Morfin; ham afyonun içinde bulunan alkolitlerden olup, en yüksek oranda bulunan ve en etkili olanıdır. Yunan tanrısı Morpheue'nin adından esinlenerek "*morphium*" adı verilmiştir.¹⁵ Afyonun kimyasal işlemlerden geçirilmesi sonucu elde edilir. Görünümü kınaya benzemektedir. Morfin, suda eriyebilen, beyaz toz, kristaller şeklinde olup tıpta geniş kullanım alanı bulunmaktadır.¹⁶ Genellikle ağrı kesici özelliği ile kullanılmaktadır. Morfinin etkisi ile hastaların ağrıları dindirilmektedir.

Morfin; deri altına şırınga marifetiyle enjekte edilerek, tablet ve kapsül halinde, granül şeklindeki poşetlerin suda eritilmesi ile kullanılmaktadır.¹⁷ Ancak kontrolsüz ve fazla kullanıldığında bağımlılık yapmakta ve kişiler üzerinde fiziksel ve psikolojik

¹¹ Şener Güngör/Ali Kınacı, **Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2001, s. 47-48.

¹² Güngör/Kınacı, s. 48.

¹³ Özdebakoglu, s.12.

¹⁴ Ece Selbes, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, 1. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 12.

¹⁵ Mehmet Zülfü Öner, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, 1. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 94.

¹⁶ Yılmaz Günel, **Uyuşturucu Madde Suçları**, Kazancı Yayınları, Bilimsel Dizi: 4, İş Matbaacılık ve Ticaret, 1976, s. 8.

¹⁷ Fahrettin Kızıllı, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, 1. B., s. 52.

problemlere sebebiyet vermektedir. Aşırı doz alımında zehirlenme meydana gelmektedir. Morfinin hafif zehirlenme belirtileri; kalp atışı, solunum ve reflekslerin yavaşlaması, bulantı, kusma, görmede azalma, sıcaklık hissidir. Ağır zehirlenme belirtileri; nabzın hızlı atması, solunumda yavaşlama, göz bebeklerinde büyüme, deride morarma, giderek derinleşen koma halidir. Halk arasında morfin için; matmazel emma, maymun, beyaz şey, eritici gibi adlar kullanılır.¹⁸

1.3.3. Eroin

Eroin, morfinin tepkimeye sokulması sonucu kimyasal yollarla elde edilmektedir. Eroin, basit bir laboratuvar çalışması ile elde edilebilir.¹⁹ Nişasta görünümde ve beyaz renkten açık kahverengiye doğru değişen renklerde, kokusuz, parlak, acı tadı olan kristalize toz halinde olup illegal yollarla elde edilen bu madde saf olarak tüketilmesi ölümlere yol açabileceğinden içine belli oranda katkı maddeleri eklenerek satışı sunulmaktadır. Bu maddeler arasında pirinç unu, süttozu, şeker, bal, haşhaş yağı vb. maddeler sayılabilir. Eroin maddesi nemden etkilendiğinden dolayı jelatin torbalarda satılmaktadır.

Eroin maddesinin kullanıcılar üzerindeki etkileri şu şekilde ifade edilebilir; ilk kullanımda canlılık keyif verir, cinsel gücü artırır, devamlı kullanımda bağımlılık oluşturmaktadır. Bağımlı olan kişiler en az üç saatte bir bu maddeyi kullanma ihtiyacı duyarlar ve vücuda enjekte edilen eroin kan yoluyla kısa sürede tüm merkezi sistemi etki altına almaktadır. Eroin kullanımının kısa süreli etkileri; nabzın hızlanması, terleme, neşelenme, rahat uyku gibi durumlardır. Bununla birlikte uzun süreli etkiler kronik zehirlenme, yüksek ateş, sindirim zorluğu, zayıflama, uykusuzluk, koku duyularının yok olması gibi durumlar oluşmaktadır. Eroin, sürekli kullanımda her defasında daha fazla miktarda kullanım gereksinimi hissettirmektedir. Alışkanlık haline gelen bu durum, kişileri çok kısa sürede ölüme götürebilmektedir.

1.3.4. Kokain

Kokain, "*Erythroxylum coca*" bitkisinin yapraklarında kendiliğinden doğal bir şekilde oluşan maddeye denir.²⁰ Güney Amerika'ya özgü bir bitki olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Güney Asya, Avustralya ve Afrika'da

¹⁸ Barut/Aydemir, s. 9.

¹⁹ Yokuş Sevük, s. 40.

²⁰ Pınar Efeoğlu, Kokain ve Ana Metaboliti Benzeoilekgoninin Tavşan Kılında ve Kanında GC/MS ile Belirlenmesi, **Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana 2010, s. 3.

yetiştirilmektedir. 1914 yılında kokain maddesi, uyuşturucu sınıfında tanımlanmıştır.²¹ Geçmişte tıbbi amaçlarla kullanılmış olsa da suiistimal edilmesi ile günümüzde kullanımı yasaktır. Koka maddesinin yetiştirildiği ülkelerin sınırlı olması sebebi ile diğer uyuşturucu maddelerin yanı sıra pahalı olduğundan, daha çok zengin sayılan kişiler tarafından kullanılmaktadır.²² Uyuşturucu olarak satılan kokain beyaz, kristal toz şeklindedir.²³ Bu maddenin kullanıcısının vücuduna girmesi ile birlikte kişide bir canlanma, göz bebeklerinde büyüme, şehvet duygusunda artma, neşeli bir hal alma durumları gelişir. Ancak bunlar geçicidir ve etkisi geçtikten sonra benizde solma, uykusuzluk, iştahsızlık, sayıklama ve kusma yan etkileri görülür.²⁴

Kokain genellikle burundan çekilip solunum yoluyla alınmaktadır. Şırıngayla deri altından veya bazı maddelerle karıştırılarak sakız gibi çiğnendiğini de belirtmek gerekir.²⁵ Kokain kullananlar maddeyi bulmak için suç işleyebilmektedirler. Bununla birlikte maddenin kullanılma sırasında yaşadıkları psikolojik durum sebebiyle de suç işleyebildikleri görülmektedir. Diğer uyuşturucu maddelere göre kokain kullananların daha kolay tedavi edildikleri belirtilmektedir.²⁶

1.3.5. Esrar

Uyuşturucu ticareti için önemli olan esrar, ülkemizde ve Dünyada çok fazla üretilen ve dolayısıyla en çok kullanılan maddedir. Esrar, bitkisel bir üründür. Bu sebeple diğer uyuşturucu maddelerin içinde farklı bir konumunun olduğunu söylemek mümkündür. Zamanla bu özelliğiyle toplum genelinde zararsız olduğu inancının yaygınlaştığı görülmektedir. Buna karşın yapılan araştırmalarda esrarın, bireylerin zihinsel ve fiziksel yapılarında çok ciddi zararlara neden olduğu belirlenmiştir.²⁷

Hint keneviri bitkisinin kurutulması sonunda çiçekli baş kısmı ve yapraklarından yapılan esrar, tütüne benzemektedir. Kahverengimsi veya yeşilimsi bir maddedir.²⁸ Esrar maddesinin etken maddesi THC (Tetra Hydro Cannabinol)' dir. Kenevir bitkisinin

²¹ <https://www.turkcebilgi.com> , e.t.: 03/02/2020.

²² Uygur Meydan, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçunda Madde Miktarının Önemi, **TAAD**, Ocak 2019, Yıl: 10, S. 37, <https://dergipark.org.tr> , e.t.: 03/02/2020, s. 324.

²³ <https://www.medikalakademi.com.tr> , e.t.: 03/02/2020.

²⁴ A. Cemal, Ruhi, **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, 1. B., On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2017, s. 8.

²⁵ Niza Özdemir, Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları, **Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 13.

²⁶ Özdemir, s. 13.

²⁷ Ruken Macit, Uyuşturucu Madde Kullanıcıları ve Esrar, **Journal of Economy Culture and Society**, 30.06.2020, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jecs/issue/55581/676451> , e.t.: 04/02/2020.

²⁸ Macit, s. 143.

dişi ve erkek olarak iki türü bulunur.²⁹ Erkek türleri üretim alanından sökülerek dişilerin tek başına kalması sağlanır. Dişi hint keneviri bitkisinin yapraklarının kurutularak eleme usulü ile yapılması ile “*toz esrar*”, preslenmesi ile “*pres esrar*”, ve diğer birtakım işlemlerin yapılması ile “*gonca esrar, likit esrar*” gibi türleri de elde edilmektedir.³⁰

Hint keneviri bitkisinin ülkemizde üretimi kanun ile verilen izin çerçevesinde belirli bölgelerde yapılmakta olup o bölge veya ruhsatın dışında üretimi kesinlikle yapılmamaktadır.³¹

2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’un 23. maddesine istinaden, 29.09.2016 tarihinde 29842 sayılı Resmi Gazetede Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik yayınlanmıştır. Bu yönetmelik ile, kenevir üretimi ile mücadele kapsamında izin verilecek kenevir yetiştiriciliği ve izinsiz yetiştirilen kenevir bitkileri ile ilgili uygulanacak usul ve esasların belirlenmesi hedeflenmiştir. Bununla birlikte kenevir yetiştirilmesi konusunda onay verilecek olan il ve ilçelerin tespit edilmesine, yetiştiricilik izinlerinin verilmesine, onaylı/onaysız kenevir yetiştiriciliğiyle ilgili uygulanacak işlemlerle gereken kontroller ve bu kontrollerde görevlendirilerek çalışanların nitelikleriyle ilişkili hükümlerin düzenlendiğini de belirtmek gerekir. Lif, sap, tohum ve benzer amaçlarla ilgili izinli kenevir yetiştiriciliği yapmayı isteyenlerin, 1 Ocak -1 Nisan tarihleri arasında yetiştiricilik yapacakların söz konusu yerler içinden en büyük olan mülki idare amirliğine başvuru yapabilecekleri belirtilmiştir.³²

Türkiye’de hint kenevir bitkisi kolaylıkla yetiştirilebilmektedir. Diğer uyuşturuculara göre kimyevi bilgi gerektirmemektedir. Sadece tohumu ekilerek ve bakım yapılarak üretilbildiği için en fazla tercih edilen uyuşturucu madde olarak kayıtlara geçmiştir. Özellikle Güneydoğu’nun kırsal yerlerinde terör örgütü olan PKK gözetiminde üretilerek piyasaya sürüldüğü bilinmektedir. Kenevirin en fazla ekildiği yerler; Diyarbakır iline bağlı olan Lice, Kulp, Hani, Kocaköy ve Hazro ilçeleri ve köyleri ile Bingöl’e bağlı Genç ilçesi kırsalı olduğu görülmektedir. Buralarda hint keneviri ekimi konusunda terör örgütünün karar verdiği; eken kişilerden de haraç aldığı belirtilmektedir. Hatta izinsiz ekim yapan kimseleri cezalandırıldığı da bildirilmiştir.³³

²⁹ İ. Tayfun Uzbay, **Madde Bağımlılığı Tüm Boyutlarıyla Bağımlılık ve Bağımlılık Yapan Maddeler**, 1. B., İstanbul Tıp Kitabevi, 2015, s. 204.

³⁰ Öner, s. 92.

³¹ Celalettin Vatandaş, **Türkiye’de Gençlik ve Uyuşturucu Madde Sorunu**, SEKAM Yayınları, İstanbul, 2015, s. 26.

³² <https://resmigazete.gov.tr>, e.t.: 05/02/2020.

³³ Halil Dağ/Mustafa Kandemir, Polisin Uyuşturucu Mücadelesinde Esrar Yakalamaları Bağlamında Negatif Trendler, **Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler**, (Edit: Hakan Cem Çetin, Ahmet Çelik, Erkan Sezgin), Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 227.

Esrar tozunun buruna çekildiği veya pipo, sigara ve nargilenin içine koyularak içilmek suretiyle kullanıldığı görülmektedir. Genelde pratik ve kolay olduğundan sigara tütünü içerisine karıştırılarak sigarayla içilmektedir.³⁴

Esrar insanlarda psikolojik ve fiziksel değişimlere sebebiyet vermektedir. Sigarayla içilebilen esrar dumanının birkaç dakika içerisinde etkisini gösterdiğini belirtmek gerekir. Nabız sayısında artış, kan basıncında yükseklik, boğaz ve ağızda kuruluk, bulantı, kusma ve göz bebeklerinde büyüme artmaktadır. Vücutta uyuşukluğun yayılması söz konusudur. Hayal gücü yükselmekte, mesafe, zaman ve sürat ölçüsü kaybolmaktadır. Çok fazla alınan dozlar ölüm korkusuna ve kişinin vücudunda bozukluklara neden olmaktadır.³⁵

1.3.6. Crack

Kokainin bir türevi olan crack, kokain maddesi ile yemek sodası karıştırılıp ısıtıldıktan sonra elde edilmektedir. Krem veya beyaz rengindedir. Etkisinin kokainden daha çok olduğu bilinmektedir.³⁶ Crack, sigara gibi içilerek ya da buruna çekilerek kullanılmaktadır. Eroinden üç kat daha hızlı ve etkilidir ve kısa sürede etkisi beyine ulaşır.

Sürekli kullanıcılarda, sinirlilik, aşırı kilo kaybı ve hareketlilikle birlikte beynin biyokimyasal yapısında bozukluklar görülmektedir.³⁷

1.3.7. Marihuana

Marihuana, kenevirin çekirdek ve yapraklarının kurutulması ile elde edilmektedir. Kolay ulaşılabilirliği ve vücuda etkilerinin küçümsenmesi nedeniyle kullanımı yaygınlaşmaktadır. Bu maddenin vücuttan tamamıyla atılmasının bir ay sürebildiği görülmektedir.³⁸ Ancak kullanıcılarda kısa ve uzun süreli hafıza kayıplarına, görme bozukluklarına, kalpte ve kalp atışlarında düzensizliğe, yüksek tansiyon ve dolaşım problemlerine neden olmaktadır.³⁹

³⁴ Erhan Günay, **Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, 4. B. Ankara, 2007, s. 104.

³⁵ Sulhi Dönmezer, **Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri**, **İÜHFİM**, C. 36, 1971, s. 317.

³⁶ Kurt/Kurt, s. 34.

³⁷ Yokuş Sevük, s. 43.

³⁸ Yokuş Sevük, s. 44.

³⁹ İlhan Akbulut, **Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu**, **İÜHFİM**, C. 55, S. 3, 1997, s. 126.

1.4. Sentetik Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler (Psikotropik Maddeler)

Tıbbi amaçlarla üretilen sentetik uyuşturucular psikotropik maddeler olarak adlandırılmaktadır. 1971 “Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme”nin 25. maddesinde “sentetik uyuşturucular depresantlar, trankilizanlar, stimulantlar, hallüsinojenler” şeklinde dört grupta değerlendirilmiştir. Ruhsal hastalıkların tedavisi amacıyla kullanılan bu maddeler ülkemizde kırmızı ve yeşil reçetelerin yürürlüğe girmesi ile kullanımı denetim altına alınmıştır.⁴⁰

1.4.1. Depresantlar (Yatıştırıcılar)

Depresantlar merkezi sinir sistemini uyuşturan, akli faaliyetleri yavaşlatan maddeler olarak değerlendirilmektedir. Uyku yapan hipnotikler, ağrı kesici analjezikler ve sinir giderici sedatifler bu grupta sayılan ilaçlardır.⁴¹ Yatıştırıcılar, barbitorat ve benzodiazepinler olarak iki ana sınıfa ayrılırlar.

Barbituratlar; ağrı kesici niteliğinde kullanılıp, kişi üzerinde yavaş konuşma, dikkat dağınıklığı ve şuur karışıklığına sebebiyet vermektedir. Barbituratlar kullanılmadığı takdirde huzursuzluk, bulantı, kusma, terleme görülmektedir.⁴²

Benzodiazepinler ise kısa sürede kişiyi rahatlatan, endişeleri giderici etkilere sahiptir. Ancak bir süre sonra, huzursuzluğa ve baş ağrısına neden olmaktadır.⁴³ Benzodiazepin içeren maddelerin suç oluşturmadığı Yargıtay kararlarında yer almaktadır.⁴⁴

1.4.2. Hallüsinojenler (Hayal Gördürenler)

Bu tür ilaçlar birçok doğal ve sentetik madde karışımlarından oluşmaktadır. Kişilerin duygu ve düşüncelerini etkileyerek hayal gördürmelerini sağlayan maddelerdir. Bu maddelerin en çok bilinen türleri (Liserjik asit dietilamid) LSD, Mescaline, Psilocybindir. Bu maddeleri kullananlarda ruhsal yıkımlar oluşur, gerçek ve gerçek dışı karışır. Aynı zamanda kişi sürekli hayaller görür ve kişide kalıcı sorunlar bırakabilir.

⁴⁰ Kurt/Kurt, s. 36-37.

⁴¹ Kurt/Kurt, s. 36-37.

⁴² Yokuş Sevik, s. 45.

⁴³ Yokuş Sevik, s. 44-45.

⁴⁴ Ertekin Aksüt, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK. m.188), **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, s. 57-58.

1.4.3. Stimulantlar (Uyarıcılar)

Stimulantlar merkezi sinir sistemine uyarıcı etki yapmaktadır. Bunların başında amfetaminler gelmektedir. Bedensel ve manevi olarak güç veren, yorgunluğu azaltan, uyku gideren etkileri bulunmaktadır. Tıpta birçok alanda kullanılmaktadır. Obezite rahatsızlığı olanlarda iştah azaltma, hiperaktif çocukların tedavisinde, sporcularda güç etkisi yaratmak, gece uykusunu engellemek, parkinson hastalığına yardımcı olmak amaçları ile kullanılmaktadır.⁴⁵ Deri altına enjekte edilerek ya da ağız yoluyla kullanılmaktadır. Fazla kullanıldığı takdirde baş dönmesi, iştahsızlık, halsizlik, gerginlik, karın ağrısı, titreme, bilinç bulanıklığı, kalp ritminde bozukluk gibi sorunlara sebebiyet vermektedir.⁴⁶

Ecstasy, amfetamin türevi içeren maddelerden en çok bilinendir. Kimyasal adı MDMA (3,4 metlendioksimetamfetamin)'dir. Tablet şeklinde üretildiği için genellikle ağız yolu ile tüketimi yapılmaktadır. Kullanıldığında kişinin vücut ısısını artırmakta, kişide rahatlama, korkusuzluk, toleranslı ve duygusal olma halinin arttığı gözlenmektedir.⁴⁷ Estasy kullanımı sonucunda aşırı stres, saldırganlık, kalpte ritim bozukluğu gibi rahatsızlıklar meydana gelir.

1.4.4. Captagon

Sentetik uyuşturuculardan olup tablet olarak piyasaya sürülen captagon, Fenetylline HCL isimli etken madde içermektedir. Önceleri Almanya'da yasal olarak imal edilirken kötüye kullanımların artması ve uluslararası baskılar neticesinde üretimi durdurulmuştur.⁴⁸ Türkiye'de kullanımı pek yaygın değildir. Captagonun terörist gruplarca kullanımının ardından, öfori, güçlü hissetme, korkusuzluk, uzun süre uyanık kalma ve düşünmeden öldürmek gibi etkilerinin olduğu belirtilmektedir.⁴⁹

1.4.5. Uçucu ve Çözücü Maddeler

Uçucu ve çözücü maddeler psikotropik maddelerden olmayıp genellikle ergenler ve sokak çocukları arasında kullanımı yaygındır.⁵⁰ Bu kapsamdaki maddeler genelde

⁴⁵ Yokuş Sevik, s. 46.

⁴⁶ Ahmet Gündel, **5237 Sayılı TCK'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara 2009, s. 45.

⁴⁷ Suat Çalışkan, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, 2. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 719-720.

⁴⁸ Yokuş Sevik, s. 47.

⁴⁹ Ömer Kardeş/Yeliz Balça Çaban/Mehmet Emin Yüksel/Hüseyin Tunca, Asperger Sendromu Olan Olguda Captagon Kullanımı, **Bağımlılık Dergisi**, C. 20, S. 1, 2019, s. 41.

⁵⁰ Ahmet Karagöz/Mustafa Akdam, Gençlerde Zararlı Madde Alışkanlıklarının Artış Nedenleri ve

uyuşturucu madde sayılmamakla birlikte, içinde bulunan kimyasal maddelerin uyuşturucu etkisi göstermesi nedeniyle uyuşturucu olarak kullanılmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kullanılan bu maddelerin bazıları; zamk, uhu, bally gibi plastik yapıştırıcılar; oje, aseton gibi kozmetikler; saç spreyi deodorant gibi aerosoller; lokal anestetikler, yağ temizleyicileri, kuru temizleyiciler, yangın söndürücüler, benzin, çakmak gazı gibi yanıcılar; akrilik boyalar, incelticiler (tiner), cilalar, dakstil, kokulu kalem silgi gazlı kalemler vb.⁵¹

Bu maddeler genellikle solunum yoluyla kullanılmaktadır. Kullanımı halinde kişi üzerinde dengesiz ruhsal davranışlara, algılama bozukluğuna, iştahsızlık, yorgunluk ve unutkanlık gibi sonuçlara yol açmaktadır.⁵²

1.4.6. Sentetik Kannabinoidler

Sokak dilinde “*bonzai*” olarak bilinen ve son yıllarda hızlı bir şekilde yayılan, özellikle 14-30 yaş arası çocuklarda ve gençlerde kullanım yaygınlığı yüksek olan yeni bir uyuşturucu türüdür.⁵³ Bon (tabak), sai (ağaç) kelimelerinden üretilmiştir.⁵⁴ Bonzai çeşitli ağaçların yapraklarına püskürtülerek elde edilmektedir. Esrarın etken maddesini ve etkilerini gösterdiğinden dolayı “*sentetik esrar*” olarak da anılmaktadır. Bonzai kullanımı sonucunda; korkulu halüsinasyonlar, bilinç kaybı, düzensiz kalp atışı, değişen vücut ısısı, kusma, nefes daralması, toksit zehirlenmeye bağlı ani ölümler meydana gelmektedir.

1.5. Uluslararası Sözleşmeler

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticareti suçu yasadışı organizasyonların başvurdukları en önemli araçlardan birisi haline gelmiş, küresel ölçekte uyuşturucu yasadışı finansın kaynağı haline dönüştürülmüştür. Söz konusu suçun sınır aşan niteliği, bu suç ile sadece ulusal sınırlar dahilinde ulusal hukuk bazında mücadele etmenin yetersiz kalacağı gerçeğini ortaya koymaktadır. Suç örgütlerinin özellikle de terör örgütlerinin kendilerine finansman kaynağı sağlamak amacıyla uyuşturucu madde

Gençliğimizi Uzak Tutmanın Yolları, **Polis Dergisi**, Yıl 13, S. 53, Temmuz-Ağustos- Eylül 2007, s. 30.

⁵¹ Yokuş Sevik, s. 47.

⁵² Salih Yaşar Özden, **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, 3. B., Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 154.

⁵³ Hülya Kardeniz/Erdal Özer/H. İlhan Aydoğdu/Mehmet Askay, Sentetik Kannabinoid: Sokak Dilinde “Bonzai”, **Karadeniz Chemical Science And Technology**, S. 1, 2017, s. 1.

⁵⁴ Hasan Sınar, **Disiplinlerarası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticareti ile Mücadele**, 1. B., Lale Yayıncılık, 2015, s. 12.

kaçakçılığı yapmaları bütün insanlığı tehdit etmeye başlamıştır.⁵⁵ Bu nedenle bu suçta mücadelede uluslararası iş birliğinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Ulusal düzenlemelere ek olarak Türkiye kendi iç hukuku bakımından önem arz edecek çeşitli uluslararası sözleşmelere taraf olmuştur. Bu sözleşmeler ise, Anayasamızın m. 90/5 fıkrasında kanun hükmünde olduğu ifade edildiği için iç hukukun bir parçası konumunda olduğu görülmektedir.⁵⁶

Bu düzenlemelerle; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretimi belli şartlara bağlanmakta, sınırlandırılmakta kullanım alanları belirlenmekte ve denetimin ne şekilde yapılacağı düzenlenmektedir.⁵⁷

1.5.1. 1909 Shanghai Afyon Sözleşmesi

Uyuşturucu madde ticaretini engellemeye yönelik olarak ilk defa 1 Şubat 1909'da Şangay'da "Milletlerarası Afyon Komisyonu" kurulur. On iki ülkenin bulunduğu komisyon kapsamında, afyon ithali yasaklanan ülkelere ihracata izin verilmemiştir. Ayrıca afyon içeren ilaçların imali ve ticaretine yasak getirilmesine, morfinin imali ve satışının kontrol altına alınması ve afyon kullanma alışkanlığının önlenmesi için tedbirler alınmasına karar verilmiştir.⁵⁸

1.5.2. 1912 Lahey Afyon Mukavelesi

Lahey Afyon Sözleşmesi 23 Şubat 1912 tarihinde imzalanmıştır.⁵⁹ Bu sözleşmeyi imzalayan devletler; ABD, İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya, Japonya, Avusturya-Macaristan, Rusya, İran, Siyam, Felemenk, Portekiz ve Çin'dir.⁶⁰

Türkiye'nin 14 Ocak 1933 tarihinde imzaladığı bu sözleşme, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ile geçerli hale gelmiştir.⁶¹ Sözleşmenin 14. maddesinde "*... morfin, kokain ve milhlerinin her yeni müşterekatına, yahut umumiyetle tanınmış ilmi taharrirler neticesine göre mümasil suistimallere mahal verebilecek ve aynı muzır tesirleri intaç edebilecek olan herhangi bir afyon kalevisie tatbik edeceklerdir...*" düzenlemesi yapılmıştır. Düzenlemenin, 2313 sayılı Kanun'un 19. maddesine bir anlamda dayanak oluşturduğu görülmektedir.⁶²

⁵⁵ Necati Alkan, Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları, **Polis Dergisi**, Yıl 10, S. 40, Ankara 2004, s. 293.

⁵⁶ Nevzat Toroslu/ Haluk Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara 2018, s. 78.

⁵⁷ Nevzat Gürelli, Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları, **İHFM**, C. XLI, S.1-4, 1975, s. 7.

⁵⁸ Özdebakoglu, s. 18.

⁵⁹ Ali Erdem Sevdım, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, 1. B., Ankara 2014, s. 63.

⁶⁰ Sevdım, 2014, s. 63.

⁶¹ Nur Centel, Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, **Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan**, C. 1, İstanbul 2001, s. 147.

⁶² Yusuf Yaşar, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, 3. B., Ankara 2019, s. 65.

1.5.3. 1925 Cenevre Afyon Mukavelesi

Milletler Cemiyeti tarafından alınan karar ile 03 Kasım 1924'de 1. Cenevre Konferansı yapılmıştır.⁶³ Bu sözleşme ile hint keneviri ve koka yaprağı gibi maddeler sözleşme kapsamına alınmıştır.⁶⁴ Aynı zamanda tıp alanında ve bilimsel alanda kullanımı haricindeki kullanımı yasaklanmıştır.⁶⁵

Uyuşturucu madde üretimi, ithali, ihracı, satış ve kullanımının sınırlandırılması konusunda kanuni düzenlemelerin yapılmasına karar verilmiştir. Sözleşmenin gereklerinin yapılmasını izleme, konuyla ilgili istatistiklerin düzenlenmesi için Daimi Merkez Komitesi'nin oluşturulduğu görülmektedir.⁶⁶

1.5.4. 1931 Cenevre Afyon Protokolü

Cenevre Afyon Protokolü, 13 Temmuz 1931'de imzalanmıştır. 1912 Lahey Afyon Mukavelesi ve 1925 Cenevre Afyon Mukavelesinde kabul edilen esasların tamamlanmasına yönelik yapılan bir sözleşmedir.⁶⁷ Bu sözleşme ile, uyuşturucu madde imalinin bilimsel ve tıbbi amaçlarla sınırlandırılması ve dağıtılmasının düzenlenmesi hedeflenmiştir.⁶⁸ Bu sebeple, taraf olan ülkede uyuşturucu maddeyi imal eden kimselere buldukları ülke içindeki yetkili makamlarda uyuşturucu maddenin imali konusunda rapor verme yükümlülüğünün getirildiği görülmektedir.⁶⁹

1.5.5. Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men'i Hakkındaki 1936 Cenevre Mukavelesi

Bu sözleşme Türkiye'de 21 Mayıs 1937 tarihinde, 3189 sayılı yasa ile uygun hale getirilerek yürürlüğe girmiştir.⁷⁰ Bu sözleşme ile uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin sözleşmeyi imzalayan devletlerin, kendi kanunlarında, bu maddelere ilişkin düzenlemeler yaparak yasadışı uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretini önlemek

⁶³ Yaşar, 2019, s. 66.

⁶⁴ Erman Sahir, Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri, İÜHFİM, **Atatürk'e Armağan**, C. 14-47, S. 1-4, İstanbul 1982, s. 1062.

⁶⁵ Erman, 1982, s. 1062.

⁶⁶ Güngör/Kınacı, s. 77.

⁶⁷ Arzu Tuncer, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, s. 23-24.

⁶⁸ Neslihan Ateş, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK m. 191), **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016, s. 35.

⁶⁹ Özdebakoglu, s. 19.

⁷⁰ Tuncer, s. 25.

amaçlanmıştır.⁷¹

Bu sözleşmeyi imzalayan devletler uyuşturucu ticareti kapsamında suç işlenirse, suç işlendiği sınırlara sahip devlet davayı takip edebilecektir. Devletler arasında iade kurumu adı altında, suçun işlendiği yer veya kişiye göre de devletler arasında kişilerin yargılanmasına yönelik değişim olabilecektir.⁷²

1.5.6. 1953 Newyork Afyon Protokolü

Newyork Protokolü, 18 Haziran 1953 tarihinde kabul edilmiştir.⁷³ Ülkemiz de 28 Aralık 1953 tarihinde katılmıştır.⁷⁴ Afyon maddesinin hammaddesi olan haşhaş bitkisinin üretim ve ticaretini sınırlandırma amaçlı bu bitkinin üretiminin ruhsatla yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca afyon maddesinin sadece bilimsel ve tıbbi olarak kullanılması kabul edilmiştir.⁷⁵

1.5.7. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler, uyuşturucu ile uyarıcı maddelerin denetlenerek denetim altına alınması, kötüye kullanımı ve kaçakçılığın engellenmesiyle ilgili çalışmalar yapmıştır. Uyuşturucu ile uyarıcı maddeler konusunda uluslararası birçok sözleşme yapılmıştır. Ancak amaçlanan sonuçlara ulaşamadığı görülmüştür. Bu nedenle yeni düzenlemelerin yapılması gerektiği bildirilmiştir. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi bu maddelerle mücadele konusunda yapılan sözleşmelerin yerini almak üzere konuyla ilgili genel ilkeleri belirleyen madde kullanımını tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlayan “*Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi*” hazırlanmıştır. Öncesinde hazırlanan sözleşmelerin tek metin haline getirilmesi nedeniyle sözleşmeye “*Tek Sözleşme*” adı verilmiştir.⁷⁶

Türkiye, bu protokolü 25.03.1972 tarihinde imzalamış ancak 26.04.2001’de, 4669 Sayılı Kanun ile yürürlüğe girmiştir.⁷⁷

Sözleşmedeki ilk maddede, sözleşme hükümlerinin yürütülmesi konusunda ilgili organlara, uyuşturucu maddelerden bazılarının üretim ve depolanma işlemleri ile ülke

⁷¹ Yaşar, 2019, s. 68.

⁷² Yaşar, 2019, s. 68.

⁷³ Tuncer, s. 26.

⁷⁴ Tuncer, s. 26., Yaşar, 2019, s. 70.

⁷⁵ Tuncer, s. 26.

⁷⁶ Güngör/Kınacı, s. 81.

⁷⁷ Güngör/Kınacı, s. 81.

içinde ya da ülkeler arasındaki dolaşımı konusundaki kavramlar tanımlanmıştır⁷⁸.

Sözleşmenin son bölümünde dört cetvel halinde uyuşturucu ve sentetik maddeler belirlenmiştir. Bu maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında kullanılması yasaklanmıştır. Sözleşme ile bu maddelerin elde edilmesi, doğal bitkilerin ekimi, bu maddelerin imal ve ticaretinin denetimi uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır.⁷⁹

Sözleşme kapsamında yasaklanan eylemler ülkelerde bulunan iç hukuktaki hapis cezalarının öngörülmesi ve bu eylemlere teşebbüs, hazırlık ve iştirak hareketleri niteliği taşıyan eylemlerin cezai yaptırımlara bağlanması gerekliliğiyle bu fiilleri işleyenlere ilişkin yargılama yapılması ve suçlu olanların iadesi konusunda, sözleşmenin 36. maddesinde ayrıntılı düzenlenmiştir.⁸⁰

1961 Tek Sözleşmesi'nin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu sebeple sözleşmenin değiştirilerek; yeni maddelerin eklenmesi hedeflenmiştir. BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin çağrısı ile 1972 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nin Tadiline İlişkin Protokol olarak yeni bir protokol düzenlenmiştir. Sentetik madde imalinin de sözleşme kapsamına alındığı bu protokolün Türkiye'de 25.03.1972'de imzalandığı, 26.04.2001 tarihli ve 4659 sayılı Kanun ile onaylanmasının uygun bulunmasının ardından 30 Haziran 2001 tarihli ve 24448 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.⁸¹

1972 tarihli protokol ile denetim önlemlerinin arttırıldığını, “Uyuşturucu Maddeler Milletlerarası Kontrol Organı” isminin “Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Denetim Kurulu” şeklinde değiştirildiğini belirtmek gerekir. Kurulun işleyiş ve görevlerinde de bazı değişiklikler yapılmıştır. Taraf devletlerin uyarıcı maddelerle mücadele ile bağımlıların tedavisi bakımından öngörülen yükümlülük ve sorumlulukları arttırılmıştır.⁸²

1.5.8. 1971 Tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme⁸³

Psikotrop (sentetik) maddelerin hızla gelişmesi 1961 tarihli Tek Sözleşmesini yetersiz hale getirmiş ve Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından

⁷⁸ <https://www.tbmm.gov.tr> , e.t.: 07/02/2020.

⁷⁹ Güngör, Kınacı, s. 81.

⁸⁰ <https://www.tbmm.gov.tr> , e.t.: 07/02/2020.

⁸¹ Güngör/Kınacı, s. 82.

⁸² Güngör/Kınacı, s. 82.

⁸³ <https://www.titck.gov.tr> , e.t.: 10/02/2020.

psikotrop maddelere ilişkin bir sözleşme hazırlanmıştır.⁸⁴ Bu sözleşme 19 Şubat 1971 tarihinde akdedilmiştir.⁸⁵ Türkiye Psikotrop Maddeler Sözleşmesini 27 Ekim 1980 tarihli 2326 sayılı Kanun ile onaylanmasını uygun bulmuştur.⁸⁶

Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin birinci maddesinde psikotrop madde tanımlanmış ve bu maddeler sözleşmenin sonunda dört cetvel olarak gruplandırılmıştır. Buna karşın maddeler sayılanlar ile sınırlandırılmamıştır. Ayrıca cetvellere yeni maddelerin eklenmesiyle ilgili olarak WHO yetkili kılınmıştır.⁸⁷

Bu sözleşmeye taraf devletler tarafından, uyuşturucu madde ticaretine ilişkin mücadelede karşılıklı olarak yardımlaşmaları, bu duruma ilişkin hukuki belgelerin mahkemeler arası iletiminin hızlı bir şekilde yapılması gerektiği düzenlenmiştir.⁸⁸ Sözleşmenin "Kullanımının Tıbbi ve İlmi Amaçlarla Sınırlandırılması" başlıklı 5. madde de psikotrop maddelerin amaçların dışında kullanılması yasaklanmıştır. 12. maddeyle bunların uluslararası ticaretinin, 13. maddesinde ise ihraç ve ithalinin yasaklanması konusunda hükümler getirilmiştir.⁸⁹

Ülkemizde bazı psikotrop maddelerin, 5237 sayılı TCK 188. Madde kapsamında cezalandırılması sağlanmış, psikotrop maddelerin bazılarıysa Sağlık Bakanlığı'nca yeşil reçeteye bağlanmıştır.⁹⁰

1.5.9. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme, uyuşturucu madde kaçakçılığının yayılımını, 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ile getirilmiş olan önlemlerin uygulanabilirliğinin sağlanması ve yeni önlemlerin alınması için Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 19.12.1988'de kabul edilmiştir. Ülkemiz ise sözleşmeyi, 22 Kasım 1995 tarihli ve 4136 sayılı Kanun ile

⁸⁴ Sulhi Dönmezer, Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, **Kubalı'ya Armağan**, Yıl 8, S. 11, 1974.

⁸⁵ Güngör/Kınacı, s. 83.

⁸⁶ Sözleşme, 07.03.1981 tarihli ve 17272 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

⁸⁷ Özdemir, s. 22.

⁸⁸ Erman, 1982, s. 1063.

⁸⁹ Hüseyin Özgür Sevimli, Türk Ceza Hukukunda Kullanmak için Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2019, s. 59.

⁹⁰ Güngör/Kınacı, s. 83.

onaylamıştır.⁹¹ Daha önceki sözleşmelerdeki gibi bu sözleşmede de belirtilen fiiller taraf olan devletlerin iç hukuk sistemlerinde suç şeklinde tanımlanarak cezai yaptırım uygulanmasının gerektiği belirtilmiştir.⁹²

Söz konusu sözleşmede uyuşturucu, psikotrop maddenin yasadışı imalatı esnasında kullanılan kimyasalların kontrol altına alımı, uyuşturucu madde kaçakçılığıyla mücadele konusunda kara para aklanmasının engellenmesi, suçluların iade edilmesi, deniz yoluyla kaçakçılığın önüne geçilmesi, kontrollü teslimat uygulamalarının başlatılması, adli yardımlaşma hususlarıyla ilgili hükümlere yer verilmiştir.

1.5.10. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca 20.11.1989'da kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede çocukları uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden korunmasına yönelik düzenlemeler de yer almaktadır. Sözleşme Türkiye tarafından 27.01.1995 tarihinde onaylanmıştır. Sözleşmenin 33. Maddesi gereği, taraf olan devletler çocukların uluslararası anlaşmalar kapsamında tanımlanan şekilde uyuşturucu, psikotrop maddenin yasadışı kullanımını engelleme ve bu tarz maddelerin yasadışı üretimleri ve kaçakçılığı konusunda kullanımının önlenmesi için yasal, eğitsel ve sosyal nitelikler de dahil edilmek üzere çeşitli uygun önlemlerin alınmasıyla yükümlüdürler.⁹³

1.5.11. Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Uyuşturucu veya Psikotrop Maddelerin Yasadışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Anlaşma

Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan ilgili anlaşma 21 Nisan 2004 tarihli ve 5138 Sayılı Kanun ile iç hukukta yerini almıştır. Anlaşma, sanayi ve ticaretin meşru çıkarlara bağlı kalma suretiyle, uyuşturucu ile psikotrop maddelerin üretiminde sıklıkla kullanılan maddelerin kaçakçılığa kaymasının önlenmesi için anlaşan tarafların arasındaki idari işbirliğini güçlendirme konusunda önlem alınmasını gerektiğini vurgulamaktadır.⁹⁴ Anılan anlaşmanın 13. maddesinin 1. fıkrasındaki hüküm gereği anlaşma beş yıl süre ile geçerli olup başka türlü istenilmediği durumunda bu dönemin devamında gelen dönemlerde aynı sürede kontratsız olarak yenilenecektir.

⁹¹ Sözleşme, 11 Şubat 1996 tarihli 22551 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

⁹² <https://www.tbmm.gov.tr> , e.t.: 12/02/2020.

⁹³ Özdemir, s. 24.

⁹⁴ <https://www.tbmm.gov.tr> , e.t.: 13/02/2020.

Anılan fıkranın devamında ise mevcut olan bu anlaşmanın geçerliliğinin Türkiye'nin AB'ye katılımı ile sona ereceği ifade edilmiştir.⁹⁵

Bu anlaşmanın dayanağını 1991 yılında Londra'da toplanan G-7 Ekonomik Zirvesinde kabul edilen, “*Kimyasal Eylem Görev Grubu Sonuç Raporu*” oluşturmaktadır. Bu raporda uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin, ihracat ve ithalatının denetlenmesi hususunda iş birliği yapmanın gerekliliği vurgulanmıştır.⁹⁶

1.6. Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Yer Alan İlgili Düzenlemeler

1.6.1. Türk Hukukundaki Düzenlemeler

1.6.1.1. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Uyuşturucu madde kullanımı bütün ülkelerin karşılaştığı ciddi bir toplumsal mesele haline gelmiştir. Uyuşturucu madde kullanımı toplumda ve bireylerin yaşantısında birçok olumsuzluklara yol açmaktadır. Bu sebeple Türkiye’de ve dünyada uyuşturucu madde kullanıcıları her geçen gün artmaktadır. Kanun koyucu, bu maddelere karşı toplumun sağlığını ve refahını korumak için Anayasamızda birtakım düzenlemeler yapmıştır.

Anayasa m.19’da; herkesin kişi hürriyeti ve güvenliğine sahip olduğunu belirttikten sonra şekil ve şartları kanunda gösterilen haller ile sınırlı kalmak üzere istisnalar getirilmiştir. Bu istisnalar kapsamında uyuşturucu bağımlısı kişinin tedavisi, eğitimi ve ıslahı için alınacak önlemler kişinin hürriyetini ve güvenliğini zedeleyemeyecektir.⁹⁷

Anayasa’nın 58/2. maddesinde; devletin bağımlılık yapan alışkanlıklardan şahısları korumak için gerekli tedbirleri alacağı hükmü düzenlenmiştir. Her ne kadar, Anayasa’nın ilgili maddesinde “*gençler*” ifadesine yer verilse de, doktrinde⁹⁸ söz konusu maddenin geniş yorumlanması ile söz konusu korumanın çocuklar, orta yaşlılar ve ileri yaş grupları için de geçerli olduğu belirtilmektedir.

Yine Anayasa’nın 41/2. maddesinde devletin, kişinin beden ve ruh sağlığı ile ailenin huzur ve refahı hususunda uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin olarak gerekli önlemler almakla yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Anayasa’nın 2. maddesinde ise; “*Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal bir hukuk devleti*”

⁹⁵ <https://www.tbmm.gov.tr> , e.t.: 13/02/2020.

⁹⁶ <https://www.tbmm.gov.tr> , e.t.: 13/02/2020.

⁹⁷ Nadi Şafak, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları (TCK m.188/3)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2020, s. 67.

⁹⁸ Yokuş Sevik, s. 65.

olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple devlet, uyυřturucu veya uyarıcı madde kullanımını engellemek, toplumun sağlığını ve refahını korumakla mükelleftir. Sosyal bir devlet anlayışı bunu gerektirmektedir.

1.6.1.2. Türk Ceza Kanunu

Madde kullanımının büyük artış göstermesi toplum için tehlikeli bir hale gelmiştir. Bu nedenle sağlık açısından kullanım zorunluluğu dışında hukukumuzda uyυřturucu madde ticaretinin temini ve kullanımını yasaklanmıştır. Bu şekilde toplumun genel sağlığını korumak ve kamu dūzenini sağlamak amaçlanmıştır. Sōz konusu maddelerin ūretiminden başlanarak, dağıtımından satılmasına, yasa dışı yōntemlerle kullanıcıların eline geçmesine kadar geçen aşamaların tūmü suç şeklinde dūzenlenmiřtir.⁹⁹

Uyυřturucu maddelerin ruhsata aykırı veya izinsiz olarak ūretilmesi, ithali, imali, ihracı ve her çeşit ticaretiyle dağıtılmasına yardımcı olacak eylemler, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu gereğince yasaklanarak; suç kapsamına alınmıştır.¹⁰⁰ 765 sayılı mūlga kanununun 403-409 maddelerinin arasında uyυřturucu veya uyarıcı madde suçlarının; 5237 sayılı TCK'nın 188-192. maddeleri arasında dūzenlendiđi gōrūlmüřtir.

Tezimin de konusu olan, TCK m. 188'de uyυřturucu veya uyarıcı madde ticareti ve imaline iliřkin suçlar dūzenlenmiř olup, 189. maddesinde ise, bu suçlara iliřkin tūzel kiřiler hakkında uygulanacak gūvenlik tedbirlerine yer verilmiřtir. 190. maddesinde ise; madde kullanımının kolaylařtırılmasına iliřkin suçlar ele alınmıřtır. Uyυřturucu veya uyarıcı madde kullanımına iliřkin suçlar ise, TCK m.191'de, etkin piřmanlık hūkūmleri ise 192. madde de dūzenlenmiřtir.

1.6.1.3. 2313 Sayılı Uyυřturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

Uyυřturucu veya uyarıcı maddelerin sadece tedavi amaçlı tıp alanında kullanımının sağlanması için bu maddelerin ūretilmesi, imali ve ticareti devlet tarafından kontrol altına alınmıştır.¹⁰¹ Bu amaçla 213 sayılı kanun, 24.6.1933 tarihinde yūrūrlūđe girmiştir. Bu kanunun 1. maddesinde sayma suretiyle belirtilen maddelere yer verilmiştir. Ayrıca bu maddelerden başka bilimsel inceleme sonucundan zararlı olduğu ve bağımlılık etkisi gōsteren diğer maddelerin de aynı kanunun 19. maddesine gōre Cumhurbaşkanı kararı

⁹⁹ Dōnmezer, 1974, s. 192.

¹⁰⁰ Mehmet Zūlfū Őner, Türk Ceza Kanunu'nda Uyυřturucu Madde İmal, İthal ve İhraç Suçu, **Tūrkiye Barolar Birliđi Dergisi**, S. 88, 2010, s. 108., <https://www.tbdbdergisi.barobirlik.org.tr> , e.t.: 14/02/2020.

¹⁰¹ Feridun Yenisey, Uyυřturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yōnū, **Dicle Ūniversitesi Hukuk Fakūltesi Dergisi**, C. 1, S. 1, 1983, s. 181., <https://www.jurix.com.tr> , e.t.: 15/02/2020.

ile uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden sayılabileceği hüküm altına alınmıştır.¹⁰²

2313 sayılı UMMHK'nın verdiği yetki ile, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nin ekli cetvelinde yer alan psikotrop maddeler Bakanlar Kurulu tarafından bu Kanun kapsamında uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir.¹⁰³ Kanun kapsamında, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin üretimi ve satışı Sağlık Bakanlığı'nın denetimine tabi tutulmuştur.¹⁰⁴ Bu kanun ile, kenevir bitkisinin esrar maddesi üretmek amaçlı ekilmesi yasaklanmıştır. Bu yasağa rağmen ekim yapma eylemi suç olarak tanımlanmıştır. Kenevir bitkisinin üretimi ise devlet iznine tabi tutulmuştur.¹⁰⁵

1.6.1.4. 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun, 19.06.1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Madde 1/1'e göre; "*çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususlar Cumhurbaşkanının tespit edeceği esaslara göre yürütüleceği*" belirtilmiştir. Ayrıca 2. fıkrasında bu maddelerin elde etmeye yarar bitkiler yurt içerisinde araştırılması ve ekiminin izne tabi olacağı belirtilmiştir.¹⁰⁶

1.6.2. Mukayeseli Hukukta Yer Alan Düzenlemeler

1.6.2.1. Hollanda

Hollanda mevzuatında uyuşturucu maddelerin Ceza Kanunu kapsamında düzenlenmediği görülmektedir. Bu maddelere ilişkin düzenlemeler 1928 tarihli Afyon Kanunu ve 1958 tarihli İlaç Kanunu'nda düzenlenmiştir. Hollanda'da uyuşturucu maddelere ilişkin ham maddeler ve bunların üretilmesine yarayan araçlar genellikle deniz yoluyla ülkeye getirilmektedir. Uyuşturucu madde elde etmek amaçlı yetiştirilen bitkilerin üretimi izne tabi kılınmıştır. Buna göre, izinsiz olarak yapılan üretim

¹⁰² Cansın Baran Papila, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu, **Yüksek Lisans Tezi**, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şubat 2021, s. 20.

¹⁰³ Güngör/Kınacı, s. 107.

¹⁰⁴ Yaşar, 2019, s. 109-110.

¹⁰⁵ Selbes, s. 44.

¹⁰⁶ Papila, s. 21.

yönünden yaptırımlar öngörülmüştür.¹⁰⁷

Hollanda Afyon Kanun'u uyuşturucu maddelerin nelerden ibaret olduğunu ayrıntılı şekilde tanımlamamış, bunun yerine yasak olan uyuşturucu maddelerin listesini hazırlama yolunu tercih etmişlerdir. Bu nedenle, Hollanda Afyon Kanunu'nun 3/a maddesi konuyu ayrıntılı olarak düzenleme altına almıştır. Bu düzenlemeye göre, 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 yılında Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde uyuşturucu madde olarak tespit edilmiş maddeler, Hollanda Afyon Kanunu'na göre de uyuşturucu madde olarak kabul edilecektir.¹⁰⁸ Uyuşturucu maddelerin kullanımı ve ticaretinin cezasız kalmaması amaçlanmıştır.

Hollanda'da uyuşturucu maddelerin kişisel olarak kullanımı suç olmaktan çıkarılarak tehlike oluşturan durumlarda, kullanıcıya yardım ve tedavi imkanı sağlamak amacı ile soruşturma organları devreye girmektedir.¹⁰⁹

1.6.2.2. Almanya

Almanya'da uyuşturucu madde ile mücadelede ilk düzenleme 1929 tarihinde Afyon Kanun'u ile yapılmıştır.¹¹⁰ Bu kanun ile bazı maddelerin yasal olarak kullanılmasına izin verilirken diğer taraftan bazı hareketler (ithal, ihraç, üretim, satım, temin etme vb.) suç olarak düzenlenmiştir. Ancak Afyon Kanun'u, uyuşturucu maddenin kullanılmasının yaygınlaşmasını önleyemediği için 1972 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.¹¹¹ Hemen ardından 1972 yılında Uyuşturucu Maddeler Kanun'u yürürlüğe girerek uyuşturucu maddelerle mücadelede etkin önlemler alınması ve toplum içindeki tehlikelerini azaltmak amaçlanmıştır. Ancak kabul edilen yeni kanun da etkili olmamıştır. Son olarak 1994 tarihinde Uyuşturucu Maddeler Kanun'u yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler olduğunu sayma yöntemi ile belirlemiştir.¹¹² Buna göre; izinsiz olarak uyuşturucu maddelerin üretilmesi, imal edilmesi, ithali, ihracı, temlik ve tedavüle çıkarılması eylemleri suç olarak düzenlenmiştir.¹¹³

Bir kimsenin kullandığı uyuşturucu maddenin kendi kişisel kullanımına yetecek miktar sınırı içinde kalması halinde bu kimseye ceza verilmemektedir.¹¹⁴ Uyuşturucu

¹⁰⁷ Yokuş Sevik, s. 115-116.

¹⁰⁸ Sevim, 2014, s. 91.

¹⁰⁹ Ali Erdem Sevim, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu, **Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013, s. 92.

¹¹⁰ Murat Balcı, **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları**, 1. B., Ankara 2009, s. 72.

¹¹¹ Sevim, 2013, s. 88.

¹¹² Balcı, s. 72.

¹¹³ Sevim, 2013, s. 89.

¹¹⁴ İdil Su Ekmekçi, Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Hukuk'unda Uyuşturucu Madde

madde bağımlısı kimsenin bu maddelerin etkisi altında suç işlemesi halinde verilecek ceza, kişinin tedavisi süresince ertelenebilmekte¹¹⁵, tedavi süresinin cezadan mahsubu ya da kamu davasının hiç açılmaması kararı da verilebilmektedir.¹¹⁶

1.6.2.3. ABD

Ceza Hukuku'nda uyuşturucu ve uyarıcı maddeler detaylı şekilde düzenlenmiştir.¹¹⁷ ABD Kongresi tarafından uyuşturucu maddelerle ilgili kanunların “Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasının Önlenmesi ve Kontrol Edilmesi Kanunu” çatısı altında düzenlendiği görülmektedir. Bu kanun, uyuşturucu maddelerin artan tehlikesine karşı kapsamlı bir düzenleme yapılması; bahse konu maddelerin kötüye kullanımının önlenmesi ve kullanıcı kimselerin tedavisinin sağlanması amaçlarını taşımaktadır.¹¹⁸

19.yüzyılda ABD’de morfin ve afyon en çok kullanılan uyuşturucu maddeler arasında olduğu bilinmektedir. 20. Yüzyılda ise afyon kullanımında azalma olmuştur. Ancak bunun yerine de eroin ve morfin kullanımında artış olmuştur.¹¹⁹ ABD, dünya üzerinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin en yaygın yapıldığı ülke konumundadır. Bu maddelere yönelik mücadelede afyon ve kokain maddesinin üretiminin kontrol altına almak için uluslararası sözleşmeler imzalanmıştır.¹²⁰

1.6.2.4. Fransa

1994 yılında Yeni Fransız Ceza Kanunu içinde uyuşturucu madde suçlarının imal ve ticareti, yasa dışı kullanımını kolaylaştırma fiilleri suç olarak düzenlemiştir.¹²¹ Ancak uyuşturucu madde kullanımı, Ceza Kanununun kapsamına alınmayarak; Fransa Kamu Sağlığı Kanunu içerisinde düzenlenmiştir. Anılan kanununa göre uyuşturucu maddenin kişisel kullanımı hakkında Ceza Kanununda düzenlenen fiillere nazaran daha hafif yaptırımlar öngörülmektedir.¹²² Diğer ülkelere göre uyuşturucu madde ticaretine en ağır

Kullanma Suçu, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015 s. 89.

¹¹⁵ Mehmet Zülfü Öner, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, Adalet Yayınevi, 5. B., Ankara 2010, s. 43.

¹¹⁶ Tuncer, s. 45.

¹¹⁷ Sevdin, 2013, s. 85.

¹¹⁸ Ekmekçi, s. 87.

¹¹⁹ Sezgin Seymen Çebi, Modern Devlet ve Uyuşturucu ABD Örneği Üzerinden Bir İnceleme, **TBB Dergisi**, S. 141, 2019., <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr>, e.t.: 16/02/2020., s. 130-131.

¹²⁰ Yaşar, 2005, s. 93.

¹²¹ Menekşe Çirkin, Kullanmak için Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu, **Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2020, s. 28.

¹²² Mesut Uzuntok, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008, s. 145.

yaptırım öngören ülke Fransa'dır.¹²³ Fransız Ceza Yasası'na göre uyuşturucu madde ticareti ile bu suç işlemek üzere örgüt kurulması halinde her bir fiili ayrı suç olarak değerlendirilmektedir.¹²⁴

Fransa Ceza Kanunu da, bu madde ile mücadelede tüzel kişiler hakkında yaptırımlar düzenlenmiştir. Tüzel kişilerin uyuşturucu madde ticareti ile ilgili eylemlerde bulunması halinde ticari hayattaki varlıklarını bitirme derecesinde ağır yaptırımlar öngörülmüştür. Bu yaptırımların amacı, tüzel kişilerin ve tüzel kişiler vasıtası ile suç işlenmesinin önlenmesidir.¹²⁵

1.6.2.5. Rusya

Rusya'da uyuşturucu maddelere ilişkin düzenlemeler; 1998 tarihli "Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanununda" yer almaktadır. Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin ticaretine ilişkin suçlar, "İnsanlığa ve Kamu Ahlakına Aykırı Suçlar" başlığı altında düzenlemiştir.¹²⁶ Faile, işlediği suç nedeniyle hakkında işlem başlatılmadan önce olmak kaydı ile etkin pişmanlık ve gönüllü vazgeçme hakkı tanınmıştır.¹²⁷

Eylemin herhangi bir örgütün faaliyetleri kapsamında işlenmesi; suç işleme durumunun itiyate dönüştürülmesi, yüksek miktarlarda uyuşturucu, psikotropik maddelerin söz konusu olması durumuna ceza ağırlaştırılacakları görülmektedir. Suçların bir örgüt faaliyetleri kapsamında işlenmesi veya uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yüksek oranlarda olması durumunda, kazanç müsaderesinin yanında, 7 yıldan 15 yıla kadar hapis cezasına çarptırılmasına hükmedilmiştir.¹²⁸

Kanunun 229. madde; Uyuşturucu ya da Psikotropik Madde Hırsızlığı ya da İhracatı'nın düzenlendiği görülmektedir. Uyuşturucu, psikotropik maddelerin hırsızlık veya ihracatı, 3-7 yılın arasında hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Suçun örgüt faaliyetleri çerçevesinde gizli olarak işlenmesi, aralıksız bir şekilde gerçekleştirilmesi, bir kişinin resmi görevle gerçekleştirilmesi, insan hayatına ya da sağlığına zarar vermeden şiddetle ya da şiddet kullanma tehdidiyle gerçekleştirilmesi durumunda 6-10 yıl arasında hapis cezası öngörülmüştür.¹²⁹

¹²³ Balcı, s. 78.

¹²⁴ Özkan Özmen, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 34.

¹²⁵ Yener Ünver/Kerem Öz, **Uyuşturucu Madde Suçları ile Mücadele-Karşılaştırmalı Hukukta Uyuşturucu Maddeler Konusunda Önemli Hukuki Düzenlemeler**, 1. B., Ankara 2018, s. 41-42.

¹²⁶ Balcı, s. 86.

¹²⁷ Sevim, 2013, s. 82.

¹²⁸ Brahim Mahamat Saleh Chekhadine, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, **Yüksek Lisans Tezi**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2016, s. 47.

¹²⁹ Chekhadine, s. 47.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU

Tezin ikinci bölümünde TCK m. 188'de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları ile korunmakta olan hukuki yarar, suçun unsurları ve nitelikli halleri, suçun özel görünüş şekilleri Yargıtay kararları ile detaylandırılarak incelenecektir.

2.1. Genel Olarak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçları, 5237 sayılı TCK'nın Özel Hükümlere Dair İkinci Kitabının "*Topluma Karşı Suçlar*" başlıklı Üçüncü Kısım ve "*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar*" başlıklı Üçüncü Bölümünde yer alan 188. maddesinde düzenlenmiştir.¹³⁰

Bu maddelerin ticaretine ilişkin fiiller, Kanun'da tek tek düzenlenmiş ve yaptırımlara bağlanmıştır. Ayrıca uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin üretimi için kullanılan ve resmi kurumların iznine tabi olan maddelerin, ithal ve imalatı, satışı, alınması, nakil edilmesi, bulundurulması ve ihracatının yapılması eylemleri TCK kapsamında yaptırıma tabi tutulmuştur.

6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2014 yılında yapılan değişiklik ile TCK m.188'de yer alan uyuşturucu madde imal ve ticareti suçları hakkında uygulanan ceza oranları arttırılmıştır. Aynı zamanda 15.08.2017 tarihli 694 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin ve "01.02.2018 tarihli 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun" yasalaşması ile TCK 188 ve devamı maddeler son halini almıştır.

TCK'nın 188. maddesinde üç farklı suç türü düzenlenmiştir. Madde 188/1 fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali ve ülkeler arasındaki ticareti; üçüncü fıkrasında "*uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülke içinde ticareti ve yedinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddenin ülke içinde ve ülke dışında ticareti olarak*" düzenlenmiştir. Dördüncü, beşinci ve sekizinci fıkralarında ise suçun nitelikli haline yer verilmiştir. Bununla birlikte üçüncü

¹³⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr> , e.t.: 20/02/2020.

fıkranın son cümlesinde satma ve verme fiillerinin muhatabının çocuk olması halinde cezanın arttırılmasını gerektiren nitelikli hal olarak belirtilmiştir. Aynı maddenin altıncı fıkrasında ise cezanın indirilmesi halini öngören bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bunun dışında ikinci fıkrada uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının uluslararası işlenmeye müsait suçlar oluşu ve uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracı söz konusu olduğunda bu durumun diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirileceği göz önüne alınarak bu suçların muhakemesine ilişkin bir hüküm getirilmiştir. Aynı kanunun 189. maddesinde bu suçların tüzel kişilik çerçevesinde işlenmesi halinde hangi yaptırımların uygulanacağına ilişkin bir düzenleme de yer almaktadır. Bununla birlikte 192. maddede de cezayı azaltan veya cezasız bırakan etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir.

2.2. Korunan Hukuki Değer

Korunmakta olan hukuki değer, ceza normu tarafından koruma altına alınan, ihlal edilen hak ve menfaattir.”¹³¹ Her suç tipi belirli bir değeri, menfaati korumak için kanun koyucu tarafından suç olarak belirlenmiştir.¹³² Yani suç olarak tanımlanan her eylem korunması gereken bir menfaatin ihlalidir.¹³³

Bu suçta korunan hukuksal değer, “kamu sağlığı”dır.¹³⁴ Ancak karşılaştırmalı hukukta anılan suç “Tüm İnsanlığın Sağlığına Karşı Suç” olarak görülmesi ve bu suçun özellikle de ihraç ve ithal açısından¹³⁵ sınır aşan nitelikte olması dolayısıyla tüm insanlığın sağlığının korunması da bu suçla korunan hukuki yarar olarak kabul edilmektedir.¹³⁶

Burada korunmak istenen değer, bir kişinin uyuşturucu madde satması ve satın almasından daha çok, sosyal yapının bozulmasını önlemek ve bu bozukluğa bağlı ortaya çıkabilecek suçların varlığını önlemektir.¹³⁷

¹³¹ M. Emin Artuk/Ahmet Gökçen/M.Emin Alşahin/Kerim Çakır, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 378.

¹³² Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2018, Yetkin yayıncılık, s. 253.

¹³³ Zeki Hafızoğulları, Muharrem Özen, **Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**, US-A Yayıncılık, Ankara Ekim 2019, s. 199.

¹³⁴ Durmuş Tezcan/M. Ruhani Erdem/Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 16. B., Ankara, Eylül 2020, s. 904.

¹³⁵ Sevdim, 2014, s. 78.

¹³⁶ Birsen Elmas, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, 3. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 156.

¹³⁷ Aslı Akpınar, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçu (TCK m.118/3)**, **Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2020, s. 12-13.

2.3. Suçun Maddi Konusu

TCK m.188’de belirtilen suç tipleri için farklı iki maddi konuya yer verilmiştir. TCK m.188/1 ve 3’te düzenlenen suçlarda suçun maddi konusunun uyuşturucu, uyarıcı maddeler olduğu görülmektedir. TCK m.188/7’de bu maddelerin üretilmesinde kullanılan maddeler ifade edilmiştir. TCK m.188/6’da suçun maddi konusunun; üretimi resmi makamlar tarafından izni veya satışına yetkili hekim tarafından düzenlenmiş reçeteye bağlı ve uyuşturucu, uyarıcı madde etkileri doğuran her türlü madde olarak belirtilmiştir.¹³⁸

Türk Ceza Kanunu dışında, bu maddelerle ilgili olarak iki farklı özel kanun bulunmaktadır. Bunlar; 3298 sayılı Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerle ilgili Kanun ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’dur.

3298 sayılı Kanunun 1. maddesinde belirtilen uyuşturucu ve türevleri ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca belirtilen tayin diğer uyuşturucu maddeler ve türevlerinin alım, satım, imal, ithal ve ihracıyla ilgili düzenlemelerin Bakanlar Kurulunca tespit edilecek esaslara göre yürütüleceği belirtilmiştir.

Aynı maddenin 3. fıkrasında ise; “kullanılması halinde zarar verici yeni sentetik maddelerin tespit edilmesi halinde Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile kanunlaştırılabileceği” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir.

2313 sayılı Kanun’un 1. maddesinde; ithal, ihraç ve ülke içerisindeki satışının Sağlık Bakanlığınca denetime tabi olan zararlı maddeler düzenlenmiştir

Kanun’un 2. maddesinde; “*Müstahzar afyonun*” ve 3. maddesinde; “*esrar maddesinin*” ihzar, ithal, ihraç ve satışının yasak olduğu hükme bağlanmıştır. Yine kanunun m. 19/1’de yazılı maddeler dışında olup, yapılan bilimsel çalışmalar sonucu sağlığa zararlı olduğu, bağımlılık yaptığı tespit edilen diğer zehirli maddelerin de bu kanun kapsamına alınacağı belirtilmiştir.¹³⁹

2313 ve 3298 sayılı kanun günümüzde hala yürürlükte bulunmaktadır. Bu iki kanuna göre, ele geçirilen bir maddenin uyuşturucu olup olmadığından şüphe duyulduğunda; laboratuvar imkanı bulunan bilimsel analiz yapabilecek uzman bir kuruluşa gönderilerek içerdiği etken maddelerin kimyasal ve fiziksel özellikler, bu maddelerin kimyasal isimleri, bu maddeler arasında hangilerinin uyuşturucu, uyarıcı madde olduğu, Türk Ceza Kanunu çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde sayılmasındaki kanuni dayanak, içerdiği maddelerin net ağırlığının öğrenilmesi gerekir. Ele geçirilen

¹³⁸ Papila, s. 30.

¹³⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr> , e.t: 08/08/2021.

maddelerin; uyuşturucu, uyarıcı etken maddesinin doğuran bir madde olup olmama durumu; uyuşturucu, uyarıcı madde üretilmesinde kullanılıp kullanılmadığıyla ilişkili Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu'ndan rapor alınması gerekir.¹⁴⁰

2313 ve 3298 sayılı Kanun, bu kanunlara dayanarak çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarının, 1961 Tek Sözleşmesinin I. ve II. cetvellerinde, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme'nin I. Cetvelinde belirtilen maddelerden ise suçun konusunu oluşturur.¹⁴¹

Ayrıca, üretimi resmi makamların izni veya satışlarının yetkili tabipçe düzenlenmiş olan reçeteye bağlı olup olmama durumu "Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğünden" sorulması gerekirken, ithal veya imalinin resmi makamların iznine tabi olup olmadığının "Sağlık Bakanlığı ile Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığından" sorulması gerekmektedir.

2.4. Fail

Bu suç kapsamında düzenlenen tüm suçlarda fail, herkes olabilir.¹⁴² TCK m. 188'deki suç tiplerine bakıldığında suçların temel şekli için kanunda özel bir faillik vasfı aranmamaktadır.¹⁴³ Bu sebeple TCK m.188'deki suçların özgü suç niteliğinde olmadığı anlaşılmaktadır.

Diğer yandan ise suçun belli bir meslek grubuna dahil kimseler tarafından işlenmesi halinde nitelikli hal düzenlenmiştir. TCK m. 188/8'de suçun hangi meslek grupları tarafından işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir.

TCK m.189'a göre; suçun tüzel kişilik faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde uygulanacak güvenlik tedbirleri belirtilmiştir.¹⁴⁴ Bu suçun failinin gerçek kişi olması gerektiğinden dolayı bu suçlarda tüzel kişilerin ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu sebeple tüzel kişiler, bu suçun faili olamazlar.

¹⁴⁰ Birsen Elmas, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara 2016, Adalet Yayınevi, s. 23.

¹⁴¹ Y. 10. CD., 01/12/2008 T., 2008/12466 E., 2008/18045 K.

¹⁴² Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/Serkan Meraklı/İsa Başbüyük, Ceza Hukuku Özel Hükümler, **Pratik Çalışma Kitabı III**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 219.

¹⁴³ Durmuş Tezcan/M.Ruhan Erdem/R.Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 15. B., Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 846.

¹⁴⁴ Fatma Tülay Abay, Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu (TCK m. 188/3), **Yüksek Lisans Tezi**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2016. s. 50.

2.5. Mağdur

Bu suçun mağduru insanlığın tümüdür. Çünkü uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yarattığı tehlike ve doğurduğu zararlı sonuçlar yalnızca kullanan kişiyi değil, tüm toplumu ilgilendirmekte olup, “sınır aşan” nitelikte bir suç kabul edilmesinden ötürü tüm dünya ülkeleri tehlike altındadır.¹⁴⁵ Ayrıca söz konusu suç tipi tehlike suçu olduğundan, mağdur yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlıları değil, bu sebeple sağlığı bozulma riski altında olan toplumun tüm bireyleridir.¹⁴⁶

Suçun mağduru yalnızca gerçek şahıslar olabilir. Tüzel kişiler suçun mağduru olamayacağından dolayı, yalnızca suçtan zarar gören sıfatını kazanabilirler. Suçtan zarar görenin malvarlığında azalma meydana gelmektedir.¹⁴⁷ Yargıtay kararlarında bu suçtaki mağdurun toplum olduğuyula bu suçtan açılmış olan davalarda tüzel ve gerçek kimselerin davaya katılması ve hükmünün temyiz edilme haklarının olmadığı kabul edilmiştir.¹⁴⁸

2.6. Suçun Unsurları

2.6.1. Suçun Maddi Unsurları

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali ve ticaret suçlarının maddi unsurları; maddedeki birinci fıkrada, uyuşturucu, uyarıcı maddenin imali, ithali ve ihracı, maddenin üçüncü fıkrada, uyuşturucu, uyarıcı maddelerin ülke içinde ruhsata aykırı veya ruhsatsız bir şekilde satışı, satışı arzı, başkasına verilmesi, nakli, sevki, depolanma işlemi, satın alınması, bulundurulması ve kabul edilmesi suçları bulunmaktadır. Söz konusu maddenin yedinci fıkrasında ise uyuşturucu, uyarıcı etki doğurmamakla beraber, uyuşturucu, uyarıcı madde üretimi konusunda kullanılan ve imali veya ithali resmi makamların iznine göre maddelerin ülkeye ithali, imali, satılmasını, satın alınmasını, sevk edilmesini, nakledilmesini, depolanmasını veya ihraç edilmesi şeklindedir.

2.6.1.1. TCK m.188/1'de Yer Alan Seçimlik Hareketler

2.6.1.1.1. İmal Etmek

Bu suça ilişkin kanunda ilk olarak, bu maddelerin imali yasaklanmıştır. Ancak imal

¹⁴⁵ Elmas, 2016, s. 14.

¹⁴⁶ Balcı, s. 141.

¹⁴⁷ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 224.

¹⁴⁸ Y. 9. CD., 22/12/2016 T., 2015/10346 E., 2016/8839 K.

hareketinin ne anlama geldiği TCK’da tanımlanmamıştır. Sözlükte imal; “*ham maddeyi işleyerek bir mal üretmek*” anlamına gelmektedir.¹⁴⁹

1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesinde ise imalatın; “*merkezi sinir sistemine etki eden ve beynin işlevlerini değiştirebilecek maddelerin elde edilebileceği arıtma ve dönüştürme işlemleri*” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁵⁰

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi’nin ilgili maddesinde imalatın; “*İmalatına izin verilen haller hariç, merkezi sinir sistemine etki gösteren maddelerin elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemleri ve etken maddelerin arıtılması yöntemi ile başkaca maddelere dönüştürülmesi*” biçiminde tanımlanmıştır.

Buna göre, üç durum kapsamında uyuşturucu maddenin imaline izin verildiği görülmektedir;

- 1) Tek başına uyuşturucu niteliği taşımayan maddeler içinden herhangi bir işlemin ardından uyuşturucu maddenin elde edilme durumu, (örneğin metadon)
- 2) Uyuşturucu maddenin başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülme durumu (Örneğin eroinin morfine dönüştürülmesi),
- 3) Herhangi bir uyuşturucu maddenin elektroliz, damıtma, flotasyon gibi yöntemler ile içinde bulunan yabancı maddelerin giderilmesi veya ayrıştırılması sonunda arıtılması (yani saflaştırılması).¹⁵¹

Teknik yöntemlere gerek duymadan yapılan işlemler imalat olarak değerlendirilmemektedir. Nitekim Yargıtay’ın basit işlemleri imal kavramı olarak değerlendirmedeği yönünde kararları mevcuttur.¹⁵² Ayrıca Yargıtay, kararlarında yapılan eylemin imal olup olmadığının tespiti için Adli Tıp Kurumundan mütalaa alınması gerektiğini belirtmiştir.¹⁵³

¹⁴⁹ <https://www.tdk.gov.tr> , e.t.: 03/03/2020.

¹⁵⁰ Öner, 2010, s. 95.

¹⁵¹ Y. 10. CD., 08/03/2007 T., 2006/14361 E., 2007/2674 K.

¹⁵² Y. 10. CD., 21.05.1992 T., 1992/5557 E. 1992/6015 K.

¹⁵³ Y. 10. CD., 22.11.2007 T., 2007/15034 E., 2007/13545 K.

İmal için hazırlanan maddeler ile alet ve malzemeler imale elverişsiz ise işlenemez suç söz konusu olmaktadır. Eğer elverişli nitelikte ise; imal için icra hareketlerine başlanıp elde olmayan sebeplerle fiil tamamlanamamışsa, teşebbüs söz konusu olacaktır. Yargıtay, bir kararında imal eylemi tamamlanamamışsa teşebbüs hükmünün değerlendirilmesi gerektiği hususunda karar vermiştir.¹⁵⁴ İmalin tamamlanması için uyuşturucu veya uyarıcı madde elde edilmiş olmalıdır. Sadece alet ve malzemenin hazır edilmesi, icra hareketlerinin başladığını göstermemekte ise de; uyuşturucu madde üretiminde kullanılacak olan madde, kendiliğinden bir uyuşturucu madde ise (örneğin baz morfinin eroine dönüştürülmesinde olduğu gibi) yalnızca bu üretimde kullanılacak olan maddenin hazır edilmesi halinde “uyuşturucu madde bulundurma suçu” oluşur. İmal suçunun oluşması için imal eyleminin tamamlanması gerekir, ancak imal edilen uyuşturucu maddenin ihraç edilmesi, satılması, nakledilmesi, bulundurulması veya sevk edilmesi suçun oluşumu için gerekli değildir.¹⁵⁵

2.6.1.1.2. İthal Etmek

İthal kelimesinin Türk Dil Kurumu’ndaki karşılığı; “*içine almak, bir ülkeye başka ülkelere mal getirmek veya satın almak*” şeklindedir.¹⁵⁶

1961 Tek Sözleşmesinin 1/m maddesine göre ithal; “*uyuşturucu maddenin bir ülkeden diğerine nakledilmesini*” ifade etmektedir.

1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme’nin 1/h maddesine göre ise ithal; “*kendi özel anlamı gereğince bir psikotrop maddenin bir ülkeden başka bir ülkeye fiziksel olarak aktarılması*” olarak tanımlanmıştır.

Doktrinde ise; “*ithal*” eylemine ilişkin olarak farklı tanımlar yapılmaktadır. Buna göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin maddeten, Türkiye’nin siyasi sınırlarının herhangi bir yerinden sokulması¹⁵⁷, uyuşturucu maddenin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak, dışarıdan Türkiye’nin ülkesine sokulması¹⁵⁸, uyuşturucu maddenin yurt dışından

¹⁵⁴ Y. 10. CD., 19.12.2019 T., 2019/5413 E., 2019/8518 K.

¹⁵⁵ Elmas, 2016, s. 29-31.

¹⁵⁶ <https://www.tdk.gov.tr>, e.t.: 04/03/2020.

¹⁵⁷ Erman/Özek, 1995. s. 268.

¹⁵⁸ Güngör/Kınacı, s. 175.

satın alınması¹⁵⁹, uyuşturucu maddenin yasa dışı yollarla (ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak) Türkiye'ye getirilmesi¹⁶⁰ ithal olarak değerlendirilmektedir. Kanaatimizce de ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak suçun konusu olan uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin Türkiye ülkesine sokulması halinde ithal eyleminin gerçekleştiği kabul edilmelidir.

İthal suçunun maddi unsurunu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülkeye sokulması eylemi oluşturmaktadır. TCK 8/2. maddesinde hangi hallerde suçun Türkiye'de işlenmiş olacağı belirtilmiştir.

Madde kapsamına bakıldığında (a) bendinde yer alanlar gerçek ülke iken, diğer bentlerde sayılanlar farazi ülkeyi oluşturmaktadır. Dolayısı ile ithal hareketi bağlamında "ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak suçun konusu olan uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin Türkiye'ye sokulmasını değerlendirirken farazi ülke sınırları da göz önünde bulundurulmalıdır."¹⁶¹

Ülke kavramı gerçek ve sanal olmak üzere iki anlam içermektedir. Gerçek ülke, devletin egemenliğinde bulunan kara, deniz ve hava parçalarıdır. Farazi ülke ise devletin savaş gemileri ve uçakları, bayrak kuralı gereğince uluslararası sularda ve hava sahasında bulunan deniz ve hava araçlarının bulunduğu yerlerdir.¹⁶² Ancak doktrinde, Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, farazi ülke sınırlarına uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin sokulmasını ithal suçuna teşebbüs olarak kabul etmektedir. Buna göre uyuşturucu maddelerin farazi ülke sayılan yerlere sokulmasıyla suçun icrasına başlanmış olsa da; suç, uyuşturucu maddenin gerçek ülke sınırlarına sokulduğu anda tamamlanmış olacaktır.¹⁶³ Kanaatimizce; farazi ülkenin de dikkate alınması, ithal suçunun kapsamını genişletmektedir. Örneğin, uyuşturucu maddelerin farazi ülkeye sokulmasıyla suçun tamamlandığını kabul eden görüşün kabulü halinde; açık denizlerde ya da bunun üzerindeki hava sahasında Türk deniz ve hava araçlarına ya da nerede olursa olsun Türk deniz ve hava savaş araçlarına uyuşturucu maddenin sokulmasıyla ithal suçu tamamlanacaktır. Örneğin, Güney Afrika'dan Türkiye'ye hareket eden bir Türk sivil deniz aracıyla Türkiye'ye ithal amacıyla uyuşturucu madde taşıyorsa; geminin Güney Afrika karasularından çıkıp açık denizlere girmesiyle, ithal suçu tamamlanacaktır. Diğer taraftan farazi ülkeye uyuşturucu maddenin sokulmasını ithale teşebbüs olarak kabul

¹⁵⁹ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 11. B., Yetkin Yayınları, Ankara 2016. s. 475.

¹⁶⁰ Tezcan/Erdem/Önok, 2017, s. 850.

¹⁶¹ Elmas, 2018, s. 34.

¹⁶² Elmas, 2018, s. 34.

¹⁶³ Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 10. B., Seçkin Yayınevi, Ankara 2016. s. 765.

eden anlayışa göre ise; aynı örnekte; Güney Afrika karasularından çıkıp açık denizlere girilmesiyle ithal suçunun icra hareketlerine başlanmış olacaktır. Bu geminin Türkiye karasularına girmesi ile de ithal suçu tamamlanacaktır. Her iki yaklaşım da ithal suçunun, ülkemizin sınırlarının çok ötesinde gerçekleşebileceği gibi bir sonuç doğurmakta ve suçun kapsamını oldukça genişletmektedir. Bu nedenle, ithal suçunun icrasına ilişkin değerlendirmelerde sadece gerçek ülke sınırlarının esas alınması gerektiği kanaatindeyiz.

İthal etme suçuyla ilgili olarak diğer bir önemli husus ise; uyuşturucu maddenin bir ülkeden başka bir ülkeye geçerken Türkiye’de yakalanması durumunda nasıl bir yol izleneceği 4458 sayılı Gümrük Kanunu 84. maddesinde¹⁶⁴ belirtilmiştir. Ayrıca Gümrük Kanunu 88. maddesine göre, yabancı bir ülkeden diğer bir yabancı ülkeye transit rejimine tabi olarak giden bir eşya Türkiye içinde bırakılamaz. Çıkış ülkesinde mühürlenmesini takiben, Türkiye Gümrük Bölgesinde gümrük işlemlerine tabi tutulur, sonrasında varış ülkesine gider. Dolayısıyla Türkiye’ye ithal edilmiş sayılmaz. Bu nedenle, Türkiye’den transit geçmekte olan bir araçta¹⁶⁵ ya da kişilerin üstlerinde, yanlarında, bagajlarında¹⁶⁶ uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmesi durumunda, eğer ülkede bırakılacağına ilişkin bir delil yok ise ithal etme suçu değil TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrasına göre nakletme suçu meydana gelecektir.

2.6.1.1.3. İhraç Etmek

Sözlükte ihraç kelimesi; “*çıkarma, dışarıya atma, ülke dışına mal satma*” anlamına gelmektedir.¹⁶⁷

1961 Tek Sözleşmesine göre ise ihraç; “*uyuşturucu maddelerin maddeten bir ülkeden diğerine nakledilmeleri*”¹⁶⁸ şeklinde tanımlanmıştır.

Yine, 1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme’nin 1. maddesinin (h) bendinde ise ihraç; “*ithalle birlikte, “Merkezi sinir sistemine etki eden ve beyin işlevlerini değiştirebilecek maddelerin başka bir ülkeye fiziksel olarak aktarılması*”¹⁶⁹ olarak tarif edilmiştir.

¹⁶⁴ <https://www.gumruk.com.tr> , e.t.: 06/03/2020.

¹⁶⁵ Y. 10. CD, 14/11/2014 T., 2014/4257 E., 2014/12698 K.

¹⁶⁶ Y. 10. CD, 18/02/2013 T., 2012/22796 E., 2013/1517 K.

¹⁶⁷ <https://www.tdk.gov.tr> , e.t.: 10/03/2020.

¹⁶⁸ <https://www.tbmm.gov.tr> , e.t.: 10/03/2020.

¹⁶⁹ <https://www.tbmm.gov.tr> , e.t.: 10/03/2020.

Doktrinde ise ihraç, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke dışına satılması,¹⁷⁰ Türkiye’den ülke dışına çıkarılması¹⁷¹ olarak tanımlanmıştır.

İhraç fiilinden söz edebilmek için failin bizzat uyuşturucu maddeyi ülke dışına kendisinin götürmesi zorunlu değildir. Türkiye siyasi sınırlarından¹⁷² hangi araçlarla sokulduğunun önemi olmadan içeri sokmak ya da dışarı çıkarmak sırasıyla ithal ve ihraç suçlarını oluşturacaktır. Fail; posta, kargo vb. bir yolla uyuşturucu maddeyi gönderdiğinde de ihraç eylemini gerçekleştirmiş olacaktır.¹⁷³

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracı suçunda failin gümrük kapısından geçip geçmediği yani ülkenin siyasi sınırlarından çıkıp çıkmadığı, yakalamanın gümrük işlemlerinden sonra mı yoksa önce mi gerçekleştiği hususları ithal suçu açısından olduğu gibi ihraç suçu açısından da önemli bir kriterdir. Yargıtay’a göre failin, gümrük memurlarını, taşıdığı maddeden ülke sınırları dışına çıkarmadan önce haberdar etmesi durumunda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin nakli suçu oluşacaktır.¹⁷⁴ İhraç suçunun tamamlanmış hali, uyuşturucu maddenin ülke siyasi sınırlarını terk etmesi anıdır. Failin ihraç saikinde olduğunun kanıtlanmasının yanında ilgili uyuşturucu maddeyi gümrük kapılarından geçiremediği takdirde ihraca teşebbüs suçu oluşur.¹⁷⁵ Failin gümrük kapılarına varmadan önce saiki hakkında herhangi bir yasal delil elde edilemediği hale saikini varsayım yoluyla çıkaramayacak olan mahkeme, nakil suçundan hüküm kurmalıdır.

2.6.1.2. TCK m. 188/3’de Yer Alan Seçimlik Hareketler

2.6.1.2.1. Satma

TCK m. 188/3’e göre: “Ülke içinde satan, temin eden, taşıyan, bulunduran, satın alan kişiler hakkında hükmedilecek hapis ve adli para cezası düzenlenmiştir.”¹⁷⁶

Satma eylemi, bir kimsenin mülkiyetinde ya da zilyetliğinde bulunan uyuşturucu maddeyi, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, bir bedel karşılığında başkasına devretmesi olarak tanımlanmaktadır.¹⁷⁷ Yani, satım sözleşmesinin varlığı tek başına

¹⁷⁰ Soyaslan, s. 491.

¹⁷¹ Ali Parlar, Türk Ceza Kanunu, C. II, 1.B., Ankara 2015, s. 2171.

¹⁷² Elmas, 2018, s. 41.

¹⁷³ Y. 10. CD., 12/02/2008 T., 2007/22546 E., 2008/2193 K.

¹⁷⁴ Y. 10. CD., 25.04.2011 T., 2010/31498 E., 2011/4141 K.

¹⁷⁵ Selbes, Ankara 2017, s. 92.

¹⁷⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr>, e.t.: 13/03/2020.

¹⁷⁷ Çetin Akkaya, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. B.,

yeterli olmayıp malın, uyuşturucu maddedeki, zilyetliğin bir başka ifadeyle fiili hakimiyetin alıcılara geçmesi gerekmektedir.¹⁷⁸ Satma fiilinin icrai hareketlerine başlanmıştır. Ancak ortaya çıkan engel sebebiyle uyuşturucu maddenin alıcıya teslim edilememesi durumunda eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmektedir. Buna karşın bu aşamaya gelene kadar işlenen fiilin tamamlanması durumunda “nakletme, bulundurma veya satışa arz etme” suçunu oluşturacağı için fail bu suçların birinden sorumludur.¹⁷⁹

Yargıtay bir kararında; “*sanık ve tanığın aynı araç içerisinde bulunduğu, yapılan aramada sanığın üzerinde 4 paket uyuşturucu maddenin bulunduğu, tanığın ifadesinde uyuşturucu madde almak amacı ile yakalandığı araca bindiğini ancak ticaretin gerçekleşmeden yakalandığını beyan ettiğini, bu bağlamda uyuşturucu madde ticaretinin teşebbüs aşamasında kaldığı fakat sanığın, ticareti gerçekleştirilmeden dahi satmak amacı ile uyuşturucu maddeyi bulundurma ve satışa arz etme fiillerinin gerçekleştiği, dolayısı ile seçimlik hareketli suç olan uyuşturucu madde ticaretinin teşebbüse elverişli olmaması nedeni ile kanun yararına bozma istemi yerinde görmemiş ve reddine karar vermiştir.*”¹⁸⁰

Doktrinde; miktar ve nitelik konusunda kullanıma elverişli uyuşturucu maddelerin satılması, seçimlik hareketli suçun oluşmasına sebep olacaktır. Aksi takdirde işlenemez oluşur. Keza Yargıtay, bir kararında ele geçirilen 1885 gram maddenin içindeki Adli Tıp raporuna göre tayin edilen uyuşturucu miktarını yeterli bulmamış ve olayda işlenemez suç söz konusu olduğunu belirtmiştir.¹⁸¹ Yine, Yargıtay’a göre, miktarın azlığı cezanın tayin edilmesi noktasında önem arz eden bir konu olmuştur.¹⁸² Diğer görüşe göre ise; kanunda manevi unsur olarak bir sınırlandırma yapılmadığından, satın alan kişi bu maddeyi mutlaka kullanmak zorunda değildir, satın aldığı bu uyuşturucuyu başka bir uyuşturucu maddenin yapımında da kullanabilir. Dolayısıyla bu görüş kullanmaya elverişli olmayı bir koşul olarak aramamaktadır.¹⁸³ Görüldüğü üzere öğretilerde bu husus tartışmalı olsa bile kanaatimizce kullanıma elverişli ise miktarının

Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 33.

¹⁷⁸ Veli Özer Özbek/Mehmet Nihat Kanbur/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 10. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 782.

¹⁷⁹ <https://www.hukukihaber.net>, e.t.: 17/03/2020.

¹⁸⁰ Y. 20. CD., 01.07.2020 T., 2020/12 E., 2020/3621 K.

¹⁸¹ Y. 10. CD., 03.07.2007 T., 2006/9234 E., 2007/8332 K.

¹⁸² Y. 10. CD., 03.04.2014 T., 2013/13919 E., 2014/575 K.

¹⁸³ Veli Özer Özbek/Mehmet Nihat Kanbur/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.

azlığı suçun oluşmasını engellememelidir. Madde miktarının, verilecek ceza tayini için alt veya üst sınırdan hükme bağlanmasında belirleyicidir.

TCK m.188/3 maddesinin uygulanabilmesi için failin uyuşturucu maddeyi satma amacı ile bulundurduğu kesin olarak kanıtlanmalıdır.¹⁸⁴ Örneğin, suç tarihinde sanığın üzerinde net 3 gr pb-22 içeren uyuşturucu madde ele geçtiği olayda; sanık hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan kamu davası açıldığı, sanığın ele geçirilen uyuşturucu maddeleri satma veya başkasına verme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna ilişkin savunmasının aksine, mahkumiyetine yeterli her türlü şüpheden uzak, kesin ve yeterli delil bulunmadığı anlaşıldığından sanığın eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden, uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırı olacaktır.¹⁸⁵

2.6.1.2.2. Satışa Arz Etmek

TCK m. 188/3'te düzenlenen ikinci seçimlik hareket olarak "satışa arz etmek", bir kimsenin malik ya da zilyet olarak hakimiyetinde bulundurduğu uyuşturucu ya da uyarıcı maddeye ilişkin, satış iradesini ortaya koyan herhangi bir davranışta bulunmasıdır.¹⁸⁶ Bu tanıma göre; satış için müşteri aramak, pazarlık yapmak, kaparo almak, internet ve sosyal medya üzerinden satışa sunmak ve ilan vermek gibi tüm icrai hareketler satışa arz olarak kabul edilir.¹⁸⁷

Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin kararına göre; "*yapılan aramada 8-9,5 kg civarında kubar esrar maddesinin ele geçirildiği, şüphelilerin ikametgahlarında yapılan aramalarda ise, birinci sanığın ikamet müştemilatı bahçe içerisinde ekili dişi 56 kök hint keneviri ve ikinci sanığın ikamet içinde öğütülmüş halde 170 gram kubar maddesi ile müştemilatıta 4 adet kenevir bitkisinin ele geçirildiği olayda her iki sanığın toplam 1154 gram toz esrar elde edilebilecek kenevir bitkisini satışa arz ettikleri kabul edilmiştir.*"¹⁸⁸ Yani, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarı itibarıyla, hayatın olağan akışına göre kullanmak için olabilecek miktarın çok üzerinde ve satış iradesini ortaya koyan hareketler mevcut ise bu fiil satışa arz olarak değerlendirilir.

¹⁸⁴ Suat Çalışkan, **Tüm Yönleri ile Ticarete Yönelik Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Platon Hukuk Yayinevi, 1. B., Ocak 2021, s. 149.

¹⁸⁵ Y. 20. CD., 14.11.2020 T., 2017/2462 E., 2020/392 K.

¹⁸⁶ Sevdin, 2014, s. 139-140.

¹⁸⁷ Sevdin, 2014, s. 140., Elmas, 2018, s. 64.

¹⁸⁸ CGK., 19.06.2007 T., 2007/108 E., 2007/152 K.

2.6.1.2.3. Başkalarına Vermek

Bir kimsenin, kendisine ait uyuşturucu veya uyarıcı maddenin mülkiyetini veya zilyetliğini bedel almaksızın başkasına devretmesi uyuşturucu ve uyarıcı maddenin başkalarına verilmesi suçunu oluşturur. Mülkiyeti veya zilyetliği geçirilen uyuşturucu maddenin türü, miktarı önem arz etmemektedir. Suçun maddi unsuru uyuşturucu maddenin mülkiyet veya zilyetliğinin bedelsiz el değiştirmesidir.¹⁸⁹

Failin saikinin ne olduğu bu suçun vasfında bir değişiklik yaratmaz, dolayısıyla uyuşturucu madde hediye edilmiş ya da emanet bırakılmış olabilir. Yeter ki hiçbir bedel alınmadan başkasına verilmiş olsun. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkasına; alıştırmaya ya da denetme maksatlı verilmesi halinde yine söz konusu suç oluşacaktır.¹⁹⁰ Uyuşturucu veya uyarıcı madde hatır amaçlı ya da yoksunluk krizi geçiren kişiye yardım amaçlı da verilmiş olabilir.¹⁹¹

Yargıtay bazı kararlarında, başkasına ikram ederek birlikte uyuşturucu madde kullanmak halinde bu suçun başkalarına vermek değil, TCK'nın 191. maddesinde hüküm altına alınan "kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı satın almak, kabul etmek, bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak" suçunun oluşacağına hükmetmiştir.¹⁹²

2.6.1.2.4. Sevk Etmek

TCK m.188/3'de belirtilen diğer seçimlik suç ise; uyuşturucu ve uyarıcı maddenin sevk edilmesidir. Sevk etmek, bir kimsenin, zilyedi veya maliki olduğu görülen uyuşturucu maddenin kullanımı dışında başka bir hedefle bir yerden bir başka yere, başka biri aracılığıyla gönderme ve yollaması şeklinde tanımlanmıştır.¹⁹³

Sevk etme eylemi, ülke sınırları içerisinde yapılması gerekmektedir. Türkiye'den başka bir ülkeye maddenin sevk edilmesi halinde sevk etme suçu değil, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ithali suçunun oluşacağı kabul edilmektedir.¹⁹⁴

Sevk eylemi nakletme eyleminden farklılık göstermektedir. Sevk eylemi, maddenin fail veya onun adamları tarafından bizzat götürülmesi değil, gönderilmesi, yollanması

¹⁸⁹ Ali Parlar/Azmi Kızılkaya, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Bilge Yayınevi, 1. B., Ankara 2018, s. 37.

¹⁹⁰ Balcı, 2009, s. 176.

¹⁹¹ Elmas, 2016, s. 61.

¹⁹² Y. 20. CD., 22.11.2017 T., 2017/3501 E., 2017/6386 K.

¹⁹³ Elmas, 2016, s. 63.

¹⁹⁴ Yokuş Sevrük, 2018, s. 335.

halini içermektedir.¹⁹⁵ Sevk eyleminde uzaklık veya yakınlık önem arz etmemektedir. Mesafe, uzak veya yakın olabilir. Bunun düzeyi veya süresi, yolun kısalığı veya uzaklığı suç tesir eden bir durum değildir.¹⁹⁶ Buna göre; sevk veya naklin aracın sahibi veya çalışanları (pilot, hostes, şoför, kamarot, makinist) tarafından yapılması durumunda, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sahibi sevk eden olarak, çalışan ise nakleden olarak cezalandırılacaktır.¹⁹⁷

Sevk etme suçunun gerçekleşmesi için failin bu fiili kullanma dışında bir amaçla işlemesi zorunludur. Örneğin; tatile gideceği adresine, kişisel kullanım miktarı sınırı içinde kalmak üzere uyuşturucu maddeyi kargo ile göndermesi, sevk etme suçunu değil, TCK'nın 191. maddesine göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunu oluşturur.¹⁹⁸

2.6.1.2.5. Nakil Etmek

Nakletmek sözlük anlamına göre, bir yerden başka bir yere götürmek, aktarmak, taşımak anlamlarına gelmektedir.¹⁹⁹ TCK m. 188/3'de nakletmek ise; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak bir yerden başka bir yere götürülmesidir. Nakil, birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, bizzat fail tarafından da yapılabilir.²⁰⁰

Failin nakletme suçundan sorumlu tutulabilmesi için kullanma amacı dışında bir amaçla hareket ettiğinin eldeki delillerle ispat edilmesi gerekir. Aksi takdirde şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği failin sadece TCK m. 191'den sorumlu tutulması gerekecektir.²⁰¹

Ülkemizin ilgili uyuşturucu maddenin transit geçiş alanı olarak kullanıldığı varsayımında, kişilerin bagajlarında veya taşımaya yarar diğer araçlarda ruhsatsız ya da ruhsata aykırı uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirildiğinde ve bu maddelerin, ülkemizde bırakılacağına dair herhangi bir somut delil söz konusu olmaması halinde nakletme veya sevk etme suçu gündeme gelecektir.²⁰²

¹⁹⁵ Güngör/Kınacı, 2001, s. 279.

¹⁹⁶ Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Atruç, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 571.

¹⁹⁷ Kurt/Kurt, s. 57.

¹⁹⁸ Elmas, 2016, s. 64.

¹⁹⁹ <https://www.sozluk.gov.tr>, e.t.: 23.03.2020.

²⁰⁰ Y. 10. CD, 22.10.2008 T., 2006/8557 E., 2008/15324 K.

²⁰¹ CGK., 16.10.2012 T., 2012/10-325 E., 2012/1817 K.

²⁰² Y. 20. CD., 16.06.2026 T., 2015/9493 E. 2016/3884 K.

2.6.1.2.6. Depolamak

Depolamak kelime anlamı olarak, “saklamak veya korumak amacıyla ambara koymak, depo etmek, biriktirmek, ambarlamak” demektir. Depo, korunma, saklama veya gerektiği zaman kullanılma amacıyla bir şeyin koyulduğu yer, ardiye anlamlarına gelmektedir.²⁰³ TCK m. 188/3 bakımından depolamak ise; uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin herhangi bir yerde tutulmasını ifade eder.

Depolama faaliyetinde bir depo kullanılabilceği gibi ev, iş yeri, araba, bahçe, garaj ya da kömürlük olarak kullanılan yerler ile bunlara benzer şekilde saklama ve koruma amacına uygun olan herhangi bir yer de bunun için kullanılabilir.²⁰⁴ Yine depolama karşılığında herhangi bir karşılık elde edilip edilmediği ya da uyuşturucu ya da uyarıcı maddelerin faile ait olup olmadığı suçun oluşumu bakımından önemsizdir.²⁰⁵

TCK'nın bu fiili cezalandırmasındaki amaç, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi herhangi bir şekilde nakletmek, sevk etmek, satın almak ya da kabul etmek gibi bir gaye gütmeyen kişinin ilgili maddeyi yasa dışı özelliğini bilmesine rağmen belli bir yerde muhafaza etmesini cezasız bırakmamaktır.²⁰⁶

Failin bulundurduğu ve depoladığı yüksek miktardaki uyuşturucu veya uyarıcı maddenin henüz konteyner veya sair araçta tutulması veya bulundurulması, ihraç için yeterli delil bulunmadığı durumda depolama kapsamında değerlendirilmelidir.²⁰⁷

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depolandığı yerin önemi bulunmamaktadır.²⁰⁸ Yargıtay 10. Ceza Dairesi uyuşturucu maddenin evdeki yatağın altında gizlenmesini “depolama” kavramı kapsamında değerlendirmektedir.²⁰⁹ Bunun yanı sıra uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depolanmasında, eylemin ne kadar süreyle gerçekleştiğinin, suçun niteliği bakımından önemi bulunmamaktadır.

2.6.1.2.7. Satın Almak

“Satın alma” sözlükte; kişinin, bir şeyin daha önceden belirlenmiş bedelini ödemek suretiyle kendi tasarrufuna geçirmektir.²¹⁰ Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın

²⁰³ <https://www.sinerjimevzuat.com.tr>, e.t.: 23.03.2020.

²⁰⁴ Elmas, 2018, s. 71.

²⁰⁵ Elmas, 2018, s. 71-72.

²⁰⁶ Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, **Yorumlu Uygulamalı Ceza Kanunu**, C. 4, 2. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 5471.

²⁰⁷ Y. 10. CD., 29.05.2014 T., 2014/2942 E., 204/4238 K.

²⁰⁸ Elmas, 2018, s. 72.

²⁰⁹ Y. 10. CD., 01.07.2014 T., 2014/3248 E., 2014/6067 K.

²¹⁰ <https://www.sozluk.gov.tr>, e.t.: 25.03.2020.

alınması ise, bir kişiden bedeli karşılığında ticaret amaçlı ilgili maddenin alınmasıdır. Söz konusu maddelerin ülkemiz sınırları içinde satın alınması gerekmektedir. Eğer uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yurt dışından satın alındıktan sonra ülkeye getirilmesi durumu olursa bu eylem satın alma değil, ithal eylemine vücut verecektir.²¹¹

TCK m.188/3 düzenlemesinin yanında, TCK m.191/1'de de satın alma fiili suç olarak düzenlenmektedir. Aradaki fark ise, TCK m.191/1, sırf kullanmak için satın almayı düzenlemektedir. Ancak, TCK m.188/3'te sayılan satın alma fiili, sırf ticari amaçla işlenmek zorunda değildir.²¹²

Failin yasa dışı maddeyi uyuşturucu satıcısından satın alması şart olmayıp sahte reçete ile eczaneden bu malı temin ettiği varsayımında hareket yine satın alma olarak değerlendirilecek ancak TCK 188/6'da yer alan hafifletici sebebin uygulanması gerekecektir.²¹³

Satın alma fiilini gerçekleştirecek olan fail bu maddeyi kendi kişisel kullanımı amacı ile satın alma fiilini gerçekleştirirse TCK'nın 188/3. maddesinde yer alan satın alma fiilini değil TCK 191. maddesi kapsamında kalan satın alma suçunu işlemiş olacaktır.²¹⁴

2.6.1.2.8. Kabul Etmek

Kabul kelimesi, bir şeyin sunulması durumunda alma anlamına gelmektedir.²¹⁵ Kabul etme eylemi uyuşturucu ticareti yönünden, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin herhangi bir bedel ödenmeksizin verilmesi durumunda kişi tarafından bu maddenin kendi tasarrufuna geçirilmesidir.²¹⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etmek suçunu satın almak suçundan ayıran, kabul etmek suçunun en belirgin özelliği olan maddi unsur, bedelsiz, bir karşılık verilmeksizin uyuşturucu maddenin alınmasıdır. Yine kabul etmek suçunda da ele geçirilen uyuşturucu maddenin kullanım dışı bir amaçla failde bulunduğu ispat edilmesi gerekmektedir. Aksi halde TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen suç oluşacaktır.²¹⁷

²¹¹ Elmas, 2018, s. 73.

²¹² Aksüt, s. 127.

²¹³ Papila, s. 56.

²¹⁴ Papila, s. 56.

²¹⁵ <https://www.sozluk.gov.tr> , e.t.: 25.03.2020.

²¹⁶ Yokuş Sevik, s. 336.

²¹⁷ Ekmen, s. 33.

Suçun oluşması için fiilen teslim zorunlu olmayıp, kabul eden kişinin istediği bir noktaya uyuşturucu maddenin bırakılması da kabulün oluştuğunu gösterir.²¹⁸ Ayrıca, kabul etme fiili anlık bir hareket olup, suç kabul eden kişinin fiili hakimiyet alanına girdiği anda tamamlanır.

2.6.1.2.9. Bulundurmak

Sözlük anlamı itibariyle bulundurmak, bir şeyin var olmasını, hazır bulunmasını sağlamaktır.²¹⁹ İncelediğimiz suç tipi itibariyle bulundurmak ise; bir kimsenin uyuşturucu ya da uyarıcı maddeyi ruhsatsız ya da ruhsata aykırı biçimde, üzerinde tasarrufta bulunabilecek şekilde, hukuki ve fiili egemenliği altında bulundurmasıdır.²²⁰

CGK, bir kararında m. 188/3 anlamında bulundurma suçuna ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre; “bir kimsenin kendisi veya bir başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde tasarruf edebileceği şekilde bulundurmasıdır. Bulunduran kişinin TCK madde 188/3 kapsamında değerlendirilebilmesi için satmak, başkasının içeceğine karıştırmak veya imal etmek amacı ile bulundurması gerekmektedir.”²²¹ Dolayısıyla kararda ifade edildiği üzere; kullanma amacı dışında bir amaç ile kastedilen her zaman ticari bir kazanç elde etme olarak anlaşılmamalıdır. Fail, yanında bulundurduğu uyuşturucu madde ile bir başkasını bayıltmak, onu öldürmek ya da ona iftira atmak isteyebilir. Bunların hepsi kullanma amacı dışında bir amaç olduğundan, bu şekilde uyuşturucu maddenin bulundurulması ile m. 188/3 gündeme gelecektir. Failin yanında bulundurduğu uyuşturucu maddeler ile bu amaç ile suçu gerçekleştirmesi, örneğin karşısındakini bayıltması ya da ona iftira atması durumunda bu suçlardan dolayı ayrıca cezai sorumluluğu gündeme gelecektir. Nitekim CGK bir kararında; “sanığın temin ettiği ve amfetamin maddesi içeren maddeyi bulundurduğu ve katılanın kahvesine koyduğunun anlaşılması karşısında eyleminin, 5237 sayılı TCK 188/3 maddesi kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma suçunu” oluşturduğu belirtmiştir.²²²

²¹⁸ Yokuş Sevik, s. 133-134.

²¹⁹ <https://sozluk.gov.tr> , e.t.: 26.03.2020.

²²⁰ Yaşar/Gökcan/Artuç, 2014, s.134.

²²¹ CGK., 17.10.2017 T., 2017/415 E., 2017/797 K.

²²² CGK., 21.06.2011 T., 2011/10-120 E., 2011/143 K.

Bunun yanında, şahısta uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilemediği bir durumda ise, TCK m.191/1'in unsurlarının tamamlandığından söz edilemeyecektir. Yargıtay, yerleşik kararlarında bu hususa işaret etmektedir.²²³

Yargıtay Ceza Genel Kurulu; uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma eyleminin, kullanma için uyarıcı veya uyuşturucu madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyarıcı veya uyuşturucu madde kullanma mı yoksa uyarıcı veya uyuşturucu maddenin ülke içinde ticareti suçunu mu oluşturduğunun tespiti konusunda kriterler ortaya koymuş, bu kriterleri üç konu altında toplamıştır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na göre ilk kriter, failde bulunan uyuşturucu maddenin başkasına satışı, devri veya tedarik edilmesi konusunda herhangi bir davranış sergilediğinin tespit edilememesidir. İkincisi, bulundurulan yer ile bulundurulma biçimi olarak belirlenmiştir. Kişisel kullanımlarda uyuşturucu madde bulunduranlar, bunu kolaylıkla ulaşabileceği bir yerde, (genelde ev veya işyeri) bulundurmaktadır.²²⁴ Uyuşturucuların fazla sayıda özenle hazırlanan küçük paketlerde bulunması, her paketin içerisine hassas olarak yapılan tartım sonucunda aynı miktarlarda uyuşturucu madde koyulması, uyuşturucu maddenin bulunduğu yerde veya yakınlarında, hassas terazi ile paketlemede kullanılan ambalaj malzemelerinin olması, kullanım dışında amaçlarla bulundurulduğu konusunda önemli bir kriter olarak değerlendirilmektedir.²²⁵

Üçüncü kriter ise, bulundurulan uyarıcı veya uyuşturucu madde miktarlarıdır. Kişisel kullanım sınırındaki miktarın, kişinin ruhsal ve fiziksel yapısı ile uyarıcı veya uyuşturucu maddenin cinsine, niteliği ve kalitesine göre değişiklikler göstermekle beraber, Adli Tıp Kurumu'nun mütalaalarında esrar kullananların her seferinde 1-1,5 gram olarak günde üç defa esrar tüketebildikleri ifade edilmiştir.²²⁶ Esrar kullanım alışkanlığına sahip olanların bunları dikkate alarak; birkaç aylık ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde esrar maddesini yanlarında veya kolay ulaşabilecekleri bir yerde bulundurabildikleri yine adli dosyalarda belirtilen konular arasındadır. Burada, esrar kullanan failerin bireysel olarak kullanarak tüketebilecekleri miktarların üzerinde esrar maddesi bulundurmaları durumunda, bulundurmanın bireysel kullanıma yönelik olmadığını kabul edildiğini belirtmek gerekir.²²⁷

²²³ Y. 20. CD., 11.10.2018 T., 2018/3968 E., 2018/4236 K.

²²⁴ CGK., 18.09.2012 T., 2012/10-1253 E., 2012/1769 K.

²²⁵ CGK., 19.02.2019 T., 2017/10-972 E., 2019/114 K.

²²⁶ Y. 20. CD., 22.01.2019 T., 2017/91 E., 2019/512 K., Y. 20. CD., 19.12.2018 T., 2015/12484 E., 2018/6108 K., Y. 20. CD., 21.12.2017 T., 2017/5145 E., 2017/7200 K., Y. 10. CD., 07.01.2019 T., 2018/5687 E., 2019/50 K.

²²⁷ CGK., 06.03.2012 T., 2011/10-387 E., 2012/75 K., CGK., 07.02.2012 T. 2011/10-41 E., 2012/26 K..

2.6.1.3. TCK m. 188/6'da Yer Alan Seçimlik Hareketler

Bu fıkra ayrı bir suç teşkil etmemekle birlikte, 1. ve 5. fıkralarda ifade edilen hükümlerin tümünün, üretimi resmi makamların izni veya satışının yetkili tabibin düzenlediği reçeteye bağlı ve uyarıcı veya uyuşturucu madde etkileri doğuran her çeşit madde için uygulanacağı düzenlenmiş bulunmaktadır. 2005 yılında, 5377 sayılı kanunla yapılan yenilikle akim takdirine bırakılan indirim verilecek cezanın yarısına kadar olabileceği düzenlenmiştir.²²⁸

Fıkra kapsamında bir suçtan bahsedilebilmesi için imal ve ticarete konu edilen maddenin hem uyuşturucu veya uyarıcı etki göstermesi hem de reçeteye tabi bir ilaç olması gerekir. Reçeteye tabi ilaçlar ise “Beşeri Tıbbi Ürünlerin Sınıflandırılmasına Dair Yönetmelik”²²⁹ hükümleri gereği belirlenmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, uyuşturucu ya da uyarıcı etki gösterdiği sonradan tespit edilse de eylemin gerçekleştiği tarihte reçeteye tabi ilaçlar listesinde yer almayan bir ilacın suçun konusu olamayacağıdır. Bu çerçevede yargılamaya konu olan bir ilacın, reçeteye tabi bir ilaç olup olmadığı Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nden, uyuşturucu veya uyarıcı etki gösterip göstermediği ise Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu'ndan sorulacaktır.

Dolayısıyla imal ve ticarete konu edilen maddenin hukukumuzda uyuşturucu ya da uyarıcı madde olmadığı tespit edildikten sonra; bu sefer 6. fıkra düzenlenen suçun işlenmiş olabileceği ihtimaline binaen mahkemeler tarafından ayrıca bir inceleme yapılmalıdır. Aksi halde eksik araştırma ile karar verilmesi hukuka aykırı olacaktır.²³⁰ Zira 1. ve 3. Fıkra düzenlenen suçlardan beraatine karar verilmesi gereken failin, 6. fıkra düzenlenen suçtan ayrıca sorumluluğu gündeme gelebilir.²³¹

2.6.1.4. TCK m. 188/7'de Yer Alan Seçimlik Hareketler

TCK m. 188/7'de; “uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, bu maddelerin üretim aşamasında kullanıla, ithalatı ve imalatı izne bağlanan maddeleri yurda sokan, ithalatını ve imalatını yapan, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolaya veya ihraç eden kişinin cezalandırılacağı” öngörülmüştür.

²²⁸ Ali Parlar/Güleç Demirel, **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Bilge Yayınevi, Ankara 2015, s. 102.

²²⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr>, e.t.: 29.03.2020.

²³⁰ Y. 10. CD., 08.07.2013 T., 2011/11196 E., 2013/7111 K.

²³¹ Y. 10. CD., 03.06.2014 T. 2011/8327 E., 2014/4353 K.

TCK m. 188/7’de yer alan bu suç tipinin daha iyi anlaşılabilmesi için 2313 sayılı Kanun’un ek 1. maddesinin göz önünde bulundurulması gerekir. Kanunun ifadesinden anlaşılacağı üzere esasında bu suç tipi ile yasaklanan, 1988 tarihli Sözleşme’nin ekindeki tablolarda ve bu tabloların değişikliklerinde yer alan maddelerdir. Bu maddelere ilişkin ayrıntılı açıklamalara suçun konu başlığı altında yer verilmiştir. Kanunda belirtilen maddeler ancak Sağlık Bakanlığı’nın izni ile imal, ithal ve ihraç, nakil, bulundurma, alım ve satım işlemlerine konu edilebilir. Kanunda ifade edildiği üzere izin verme esas ve usullerinin gösterildiği yönetmelik ise Kontrole Tabi Kimyasal Maddeler Hakkında Yönetmelik²³²,’tir. Burada belirtilen esas ve usullere uygun olmak şartıyla elde edilen bir izin, eylemleri hukuka uygun hale getirecektir. 2313 sayılı Kanun’un ek 1. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkrası 23.01.2008 tarih ve 5728 sayılı kanun ile değiştirilmiş ve 5237 sayılı TCK ile uyumlu hale getirilmiştir. Zira bu tarihten önce maddenin ilgili fıkralarında hangi kişilere ne ceza verileceği ve müsadere hükümleri düzenlenmiştir. Üçüncü fıkrada ise suçun nitelikli halleri belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere eski düzenlemede, zaten TCK m. 188/7’de suç olarak düzenlenen hareketlere yer verilmiş ve 5237 sayılı TCK’nın yürürlüğe girmesiyle ek maddede yer alan bu fıkraların ilga edilmiş olup olmayacağı ya da aralarında nasıl bir ilişki kurulacağı tartışma konusu olmuştur.²³³ 23/01/2008 tarih ve 5728 sayılı kanun ile yapılan değişiklik sonrası kanunlar arasında uyum sağlanmıştır.²³⁴ Buna göre 2313 sayılı Kanun’un ifadesiyle, suça konu maddelerden herhangi birini izinsiz imal, ithal ve ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, satın alanlar veya satanlar ek maddenin 3. fıkrasına göre cezalandırılmaya devam edilecektir. Bu failler için öngörülen ceza on bin Türk Lirasından yüz bin Türk Lirasına kadar idari para cezasıdır. Diğer taraftan suça konu maddelerden herhangi birini, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla imal, ithal, ihraç edenler, nakledenler, bulunduranlar, satın alanlar ve satanlar ise TCK m. 188/7’ye göre cezalandırılacaktır. Yani 5237 sayılı Kanun’un ilk düzenlemesinde yer almasa da; 2008 yılında ek maddede yapılan değişiklik ile m. 188/7’deki suçların, ancak özel bir kast ile işlenebileceği kabul edilmiştir.²³⁵ Özel kastın ispat edilemediği durumlarda fail hakkında m. 188/7 hükmü değil, ek maddenin üçüncü fıkrası uygulanacak ve faile sadece idari para cezası verilecektir. Dolayısıyla 7. fıkrada

²³² <https://www.resmigazete.gov.tr> , e.t.: 02.04.2020.

²³³ Zekeriya Yılmaz, **Gereğe ve Tutanaklarla Yeni Türk Ceza Kanunu**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004. s. 983-984-987.

²³⁴ Sevdin, Ankara 2014, s. 156.

²³⁵ Güngör/Kınacı, 2001, s. 948.

yer verilen suç, imal ve ticaret kapsamında TCK m. 188'de öngörülen suçlar arasında özel kast gerektiren tek suç tipidir.

TCK m. 188/7'de yer alan suçun seçimlik hareketleri incelendiğinde; maddede düzenlenen diğer suçlardan farklı olarak imal ve ticaret kapsamında ele alınan hareketlerden yalnızca bazılarında yer verilmiş olduğu anlaşılmaktadır.²³⁶ Örneğin birinci ve üçüncü fıkralarda yer alan satışa arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek, bulundurmak gibi hareketlere 7. fıkra da yer verilmemiştir. Diğer taraftan m. 188/7'de; 6. fıkra düzenlemesinden farklı olarak kanun koyucu; imal, ithal, ihraç fiilleriyle yurt içindeki ticarete yönelik 3. fıkra da belirtilen fiiller arasında ayırım yapmamış, bu eylemlerin hepsini aynı suç tipinin seçimlik hareketleri olarak düzenlemiştir. Buna göre örneğin; 7. fıkra da belirtilen maddeleri ihraç veya ithal eden fail ile bu maddeleri uyuşturucu imalatında kullanmak amacıyla yurt içinde satın alan fail, aynı suçu işlemiş olacak ve aynı miktarda ceza ile karşılaşacaktır. Böyle bir düzenleme, TCK'nın benimsediği ceza adaleti anlayışına aykırıdır. Zira öngörülen ceza, işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı değildir. Kanun koyucunun, maddede düzenlenen diğer suçlarda olduğu gibi; 7. fıkra da tarif edilen suç bakımından da seçimlik hareketlerin ihtiva ettiği haksızlık içeriğini göz önünde bulundurarak, yeniden bir değerlendirme yapması gerektiği kanaatindeyiz.

2.7. Suçun Manevi Unsuru

TCK 188. madde kapsamında 1. 3. ve 7. fıkralarında düzenlenen suçlar kasten işlenebilen suçlardandır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinde manevi unsurun varlığı için, kişinin bu maddelerin, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal veya ticaretini yaptığını bilmesi ve istemesi gerekmektedir.²³⁷ Kişinin bu eylemlerden dolayı oluşan suçtan sorumlu tutulabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin amacının olduğunun kesin delillerle ispat edilmesi gerekmektedir.²³⁸

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım amacı ile mi yoksa kullanmak dışındaki bir amaç ile bulundurulduğunun tespitinde gerek Yargıtay gerek ise doktrin birtakım ölçütler sunmuştur. Örneğin; müşteri arama, alıcı rolündeki görevliye uyuşturucu veya uyarıcı madde teklifinde bulunma, internet ve sosyal medya üzerinden reklam verme,

²³⁶ Elmas, 2018, s. 93.

²³⁷ Yaşar, 2019, s. 190.

²³⁸ Yokuş Sevik, 2018, s. 337.

numune gösterme ve pazarlık yapma şeklindeki hareketler kullanma dışındaki bir amaca hizmet edecek hareketlerden bazılarıdır.²³⁹ Buna benzer icrai hareketlerin varlığı halinde diğer ölçütlerin araştırılmasına gerek kalmayacaktır.²⁴⁰

Uyuşturucu maddenin ele geçiriliş şekli bakımından da Yargıtay belli başlı ölçütler getirmiştir. Örneğin; uyuşturucu maddenin çok sayıda küçük paketçikler halinde ele geçirilmesi²⁴¹, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yanında bu madde ile bulaşık tartım aletinin ele geçirilmesi, fail yakalandığında üstünde yüklü miktarda para bulunması, uyuşturucu maddenin yanında çok sayıda paketleme malzemesinin ele geçirilmesi, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yanında çok sayıda bozuk para ya da cüzdan, kese gibi para saklamaya yarayan bir eşyanın ele geçirilmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde ile birlikte presleme veya tablet haline getirme işleminin yapıldığını gösteren alet ve malzemelerin ele geçirilmesi, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çok çeşitli nitelikte olması, uyuşturucu maddenin yakalandığı yer itibariyle failin erişim kolaylığı kıstası²⁴² gibi.”

İlgili fıkralarda yer alan suçların taksirle işlenebilir halleri özel olarak kanunda belirtilmediğinden dolayı taksirle işlenmesi mümkün değildir.²⁴³

2.8. Hata

Hata, suçun maddi unsurları kapsamında somut olaylarda suçun maddi unsurlarıyla ilgili hususlardaki eksik, yanlış bilgi veya bilgisizliği ifade etmektedir.²⁴⁴ TCK m.30/1 kapsamında fail, suç konusunda veya fiilde hataya düştüğü durumda bu hatası kastı ortadan kaldırır.

Kişinin suçu işlerken, suçun maddi konusunu oluşturan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı bir madde olduğunu bilerek fiiline konu etmesi halinde suç oluşacaktır. Örneğin; sigara zannederek uyuşturucu maddeyi satan kimsenin ya da un zannederek kokain taşıyan kimse suçun maddi konusunda yanılabacağından dolayı bu hatasından faydalanacaktır.²⁴⁵ Örneğin nakliyat işiyle uğraşan ya da hamallık yapan bir kişi, çay

²³⁹ Elmas, 2018, s. 79.

²⁴⁰ Güngör/Kınacı, s. 36.

²⁴¹ CGK., 10.06.2014 T., 2014/10 E., 2014/322 K.

²⁴² “Uyuşturucunun ev veya iş yerine uzakta, çıkarılıp alınması güç ve zaman gerektiren depo, mağara, samanlık gibi bir yere gizlemesi kullanma dışında bir amaçla bulundurulduğunu gösterebilir.” YCGK. 22.11.2018 T., 2017/723 E. 2018/562 K.

²⁴³ Uzuntok, s. 191.

²⁴⁴ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. B., Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 474-475.

²⁴⁵ Yaşar/Gökcan/Artuç, 2014, s. 5748.

yaprağı dolu çuvalları belli bir ücret karşılığında taşıma konusunda bir başkasıyla anlaşmış ve bu çerçevede daha önce hiç çay yaprağı görmeyen bu kişi, aslında esrar elde edilen kenevir yaprakları dolu bu çuvalları taşımış olabilir. Bu durumda araç konumuna indirgenen kişi nakletmekten sorumlu olmayacaktır. Zira nakil işlemini gerçekleştiren kişi uyuşturucu taşıdığıının farkında değildir. Bu noktada aracının hatasından yararlanmak suretiyle iradesine hakim olan bir dolaylı fail mevcut ise; onun suçu işlediğinden bahsetmek mümkündür.²⁴⁶ Başka bir anlatımla failin suçun konusunu oluşturan maddede yanılığa düşmesi durumunda TCK. m.30/1 hükmü uygulanacak ve fail hatasından yararlanacaktır. Bu husus, TCK m.30/1’de; “Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksiri sorumluk hali saklıdır.” ifadesiyle hüküm altına alınmıştır.

2.9. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık unsuru, suç oluşturan eylemin, hukuka uygunluk nedenini barındırmaması olarak tanımlanabilmektedir.²⁴⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda hukuka aykırılık unsuruna ilişkin ayrı bir madde düzenlemesi bulunmamaktadır.²⁴⁸ Ancak hukuka aykırılık halinin, suçun oluştuğunun kabulü için gereken şartlardan olduğu, Kanun’un 40. maddesindeki düzenlemeden anlaşılmaktadır.²⁴⁹ Bu düzenlemeye göre, hukuka aykırılığın ve kastın varlığı, iştirak bölümünde incelenecek olan suça iştirakin varlığı için yeterli sayılmıştır.

TCK’nın 188. maddesinin 1. ve 3. fıkrasında tanımlanan suçların oluşabilmesi için maddede tanımlanan eylemlerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı şekilde gerçekleştirilmesi şartı aranmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasaklanması veya ruhsata bağlanmasına ilişkin tanımlamalar 2313 ve 3298 sayılı kanunlarda düzenlenmiştir. TCK’nın 188. maddesinde tanımlanan suçlar bakımından meşru savunma, hakkın kullanılması gibi hukuka uygunluk nedenlerinin gerçekleşmesi mümkün olmamakla, TCK’nın 24. maddesinde düzenlenen kanunun hükmü, amir emri hukuka uygunluk nedeni olabilmektedir. Örneğin, alıcı rolündeki kolluk görevlisinin failden uyuşturucu madde alması, ameliyat edilecek hastaya morfin verilmesi gibi.²⁵⁰

²⁴⁶ Yaşar/Gökcan/Artuç, 2014, s. 5749.

²⁴⁷ Berrin Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. B., Ankara 2019. s. 466.

²⁴⁸ Akbulut, 2019, s. 466.

²⁴⁹ Akbulut, 2019, s. 466.

²⁵⁰ Güngör/Kınacı, s. 135.

Hukuka uygunluk nedenlerinden sayılan kişinin görevi gereği meydana gelen durumlarda, hukuka uygunluk nedenlerinin varlığı halinde suçun oluşmayacağı kabul edilmektedir.²⁵¹ Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında da gizli soruşturmacının şartların varlığı halinde görevlendirilmesi mümkün kılınmıştır. Gizli soruşturmacının eylemleri, kanun çerçevesinde ve kanunun zorunlu kıldığı hallerde hukuka uygun kabul edilmesi gerekeceğinden suçun oluşmayacağı kabul edilmektedir. Yargıtay'ın da kabulü bu yöndedir. Yargıtay bir kararında; gizli soruşturmacının kimliğini gizlemek suretiyle uyuşturucu madde satan kişiden uyuşturucu madde alması durumunun görevinin gereği olduğu ve eyleminin hukuka uygun olduğunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir.²⁵²

2.9.1. Suçun Nitelikli Halleri

2.9.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması (TCK m. 188/3)

18.06.2014 tarihli 6545 sayılı Kanunun 66. maddesine nitelikli hale ilişkin düzenleme eklenmiştir. Bu kanunun gerekçesinde; zararlı maddelerin çocuklara bedensel ve manevi zararlar verdiği, sosyal ve aile yaşam düzenine olumsuz etki ettiğine değinilmiştir. Bu gerekçelerle uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması halinde veren veya satan kişiye verilecek cezanın alt sınırı arttırılmıştır.

765 sayılı mülga edilen Türk Ceza Kanunu'nda bu nitelikli hal kanun kapsamında bulunmamaktaydı.²⁵³ Ancak son yıllarda çocuk yaştaki kişiler arasında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımında artış yaşanmıştır. Bu durumun önlenmesi amacı ile TCK 188/3 maddesi kapsamında bahsedilen nitelikli halin düzenlenmesi yoluna gidilmiştir.²⁵⁴ Bu maddeye göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması halinde veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz.

TCK m.6'da "çocuk" kavramından ne anlaşılması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre çocuk, henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak kabul edilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin verilmesi ve satılması anında çocuğun on sekiz

²⁵¹ Selbes, 2017, s. 119.

²⁵² Y. 9. CD., 11.06.2015 T., 2015/825 E., 2015/5809 K.

²⁵³ Yaşar, 2019, s. 399.

²⁵⁴ Yaşar, 2019, s. 399.

yaşından küçük olması gerekmektedir.²⁵⁵ Yani bu eylemler sırasında on sekiz yaşından küçük çocuk ise, bu nitelikli hal uygulanabilecektir. Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, suç tarihinde, kanunda belirtilen kişinin, 18 yaşından küçük olduğunun kesin olarak belirlenmesi gerekmektedir.²⁵⁶

TCK 188/3'te nitelikli haller belli seçimlik hareketlere ayrıldığı görülmektedir. Buna göre sadece uyuşturucu ya da uyarıcı maddeyi karşılıksız devreden ya da satan failer bakımından bu nitelikli hal uygulanacaktır.²⁵⁷ Zira kanunda sadece; “uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması” düzenlenmiştir. Çocuğun hangi amaçla bu maddeleri satın aldığı ya da devraldığı önemsizdir. Çocuk kullanmak amacıyla hareket edebileceği gibi bir başkasına devir amacıyla da hareket ediyor olabilir. Her iki durumda da cezayı artıran nitelikli hal uygulanacaktır.²⁵⁸

2.9.1.2. Uyuşturucu Maddenin Cinsi (TCK m. 188/4-a)

TCK m.188/4'e göre, TCK m.188/1 ve TCK m.188/3 maddelerinde yer alan uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarında maddenin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya baz morfin olması halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılacaktır. Bu düzenlenmenin sebebi; söz konusu maddelerin diğer uyuşturucu maddelere göre insan sağlığı açısından daha büyük hasarlara yol açması, etkilerinin daha büyük olması, bağımlılık yapma düzeyinin daha yüksek oluşu ve bu maddeleri kullananların tedavilerinin diğer maddeleri kullananlara oranla daha zor olmasıdır.²⁵⁹

Sentetik kannabinoid ve türevleri, 27/03/2015 tarihli ve 6638 sayılı kanun ile nitelikli hal kapsamına alınmıştır. Bunun sonucu olarak; TCK'nın 188/4-a bendinde “yukarıdaki fıkralarda belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve türevleri veya baz morfin olması halinde verilecek ceza yarı oranda arttırılır.” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile son yıllarda özellikle bonzai gibi sentetik kannabinoidler de nitelikli uyuşturucular kapsamına alınmıştır. Kanunun gerekçesinde de; diğer uyuşturucu maddelere oranla sentetik kannabinoidlerin üretiminin daha kolay süreçlerden oluşması ve dolayısıyla daha ucuza temin edilebilmesinden ötürü daha fazla kişiye ulaşmakta olup ayrıca bağımlılık yapıcı etkisi çok olduğundan ve insan sağlığı üzerinde ciddi zararları bulunduğundan, bu maddelerin

²⁵⁵ Yaşar, 2019, s. 401.

²⁵⁶ Elmas, 2018, s.100.

²⁵⁷ Tezcan/Erdem/Önok, 2017, s. 856.

²⁵⁸ Elmas, 2018, s. 102.

²⁵⁹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, 2012 s. 715.

de suçun nitelikli hallerinden sayılması gerektiği belirtilmiştir. Kaldı ki, son yıllarda rastladığımız sentetik kannabinoidler sebepli ölümler gün geçtikçe artması bize, tehlikenin ne denli büyük olduğunu ve bu değişikliğin yerinde olduğunu göstermektedir. Böylece, en azından bir nebze de olsa cezadaki artırım sebebiyle söz konusu maddenin imal ve ticaretinin caydırıcı olması amaçlanmıştır.

TCK'nın 188/4'de sayılan maddelerin sınırlı sayıda olup, bunlar dışındaki uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin cezalarında artırım yapılmayacaktır.²⁶⁰ Yani, burada “numerus clausus” ilkesi geçerli olup, kişilerin sağlığı üzerindeki etkileri ve doğurdıkları tehlike ne kadar büyük de olsa maddede sayılmayan uyuşturucu ve uyarıcılar bu artırım sebebinden etkilenmeyecektir. Zaten “kanunilik ilkesi” gereği kanunda açıkça belirtilmeyen hallerde cezalar arttırılmaz, eksiltilemez ve değiştirilemez. Kanaatimizce sınırlı sayımın sakıncalı bir durum ortaya çıkardığı ifade edilebilir. Çünkü ne kadar tehlike olursa olsun, kanun maddesinde sayılmayan maddeler nitelikli hal kapsamında sayılamayacaktır.

2.9.1.3. TCK 188/3'deki Fillerin Belirli Yerlerde İşlenmesi (TCK m. 188/4-b)

Bu nitelikli hal, TCK'ya 27/03/2015 tarihinde 6638 sayılı kanun ile eklenmiştir. Suçun zaman bakımından uygulama noktasında bu tarihten önce işlenen suçlarda bu hüküm uygulanmayacaktır.²⁶¹

TCK 188/3'te yer alan fiillerin “okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi, halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

Umuma açık alan kavramının ne anlama geldiğine ilişkin herhangi bir tanım TCK'nın temel ilkeler ve tanımlar bölümünde yer almamış olup madde gerekçesinde de bu hususa yer verilmemiştir. Yasa koyucu umuma açık alanları örnekseme yoluyla saymıştır. Umuma açık alanların sayılanlarla sınırlı olmadığı hükümdeki “gibi” kavramından anlaşılmaktadır.²⁶² Yargıtay, bir kararında umuma yakın yerde, araçtan yapılan satışı ağırlaştırıcı sebep olarak saymıştır.²⁶³

²⁶⁰ Y. 10. CD., 27.01.2010 T., 2009/7157 E., 2010/1452 K.

²⁶¹ Tezcan/Erdem/Önok, 2020, s. 915.

²⁶² Veli Özer Özbek/Mehmet Nihat Kanbur/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 10. B., Ankara 2019, s. 787.

²⁶³ Y. 10. CD., 09.01.2019 T., 2018/4194 E., 2019/159 K.

Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler ile Resmi veya Özel Öğretim Kurumları Arasındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmelik²⁶⁴,te ise umuma açık alan kavramının tanımına yer verilmiş olmakla birlikte TCK'daki tanım gibi örneksene yoluyla umuma açık alanların nereler olabileceğine örnek göstermiştir. Bu yönetmeliğin 4/d maddesinde; “ Kolluğun soruşturması üzerine, mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından onay verilen ve herkesin girebileceği kahvehane, kıraathane, elektronik oyun merkezleri gibi yerleri ifade eder.” şeklinde tanımlamıştır. Yollar, caddeler, sokaklar, meydanlar, park ve gezi yerleri, sahil yerleri, kumsal, halk plajı gibi yerler umumi yerler olarak değerlendirilirken, emlak bürosu, çay ocağı, bakkal dükkanı, kahvehane, birahane, oto yıkama yağlama servisi, çiğerci dükkanı, otel, tamirhane ve terzi dükkanı ise umuma açık yerler olarak kabul edilmişlerdir.

TCK m.188/3'deki fiillerin ilgili yerlere 200 metreden yakın mesafede işlenmesi zorunludur. İki yüz metrelik mesafenin nasıl tespit edileceğine ilişkin madde metninde ve gerekçesinde herhangi bir açıklama bulunmamakla birlikte kanun koyucunun mesafe tespiti kesindir ve artırılmaz. Uzaklık kavramının nasıl ölçüleceği ise Yönetmeliğin 6. maddesinde belirtilmiştir. Doktrine göre; mesafe ölçümünde bu maddeden yararlanılabilecektir.²⁶⁵ Yani uzaklığın ölçümünde suçun işlendiği yerin çevresindeki alanı içine alan 200 metre esas alınmayacak yaya yoluyla gidilebilecek mesafe esas alınacaktır. Yargıtay kararlarında da bu mesafenin yaya olarak yürüme ya da araçla gitme mesafesine göre hesaplanacağı açıkça belirtilmiştir.²⁶⁶ Yönetmeliğin 7. maddesine göre ise; bu ölçümü yapmaya yetkili kişinin mahalli kolluk kuvveti olduğu belirtilmiştir.

2.9.1.4. Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi (TCK m. 188/5)

TCK'nın 188. maddesinin ilk halinde düzenlenmemesine rağmen, 18.06.2014 tarihli 6545 sayılı kanun ile “yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza bir kat arttırılır.” fıkrası eklenerek yeni bir ağırlaştırıcı hal oluşturulmuştur. TCK 188/4 maddesinin aksine, bu fıkrada düzenlenen ağırlaştırıcı hal yalnızca TCK'nın 188/3 maddesinde gösterilen suçlar bakımından değil, uyuşturucu madde imal ve ticareti

²⁶⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr> , e.t.: 01.05.2020.

²⁶⁵ Özbek/Kanbur/Doğan/ Bacaksız/ Tepe, 2019, s. 787

²⁶⁶ Y. 20. CD., 07.09.2019 T., 2018/1156 E., 2019/766 K.

suçlarının tamamında uygulama alanı bulacaktır. Bu nitelikli halin kabul edilmesinin sebebi; bir suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin tek başına işlemeye göre daha kolay olması ve bu sebeple uyuşturucu madde suçlarına karşı mücadeleyi zorlaştırmasıdır.²⁶⁷

Belirtmek gerekir ki; TCK m.188/5’de yer alan suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde düzenlenen ağırlaştırıcı hal, her türlü iştirak halinde değil yalnızca “müşterek faillik” söz konusu olduğunda uygulama alanı bulacaktır. TCK m.37/1’de; “Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri fail olarak sorumlu olur.” diyerek faillik statüsünde suçun fiil unsurunu gerçekleştiren kişileri müşterek fail olarak görmektedir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında; “Faillerin suçun işlenmesinden önce veya işlendiği sırada ortak bir irade ile hareket etmeleri ve suçun icrasında doğrudan doğruya etkili olan hareketleri gerçekleştirmeleri halinde müşterek faillik söz konusu olur.”²⁶⁸ diyerek müşterek failliği tanımlamıştır. TCK’ya göre, fiili birlikte gerçekleştiren kişilerin müşterek fail olarak adlandırılabilmesi için; ortak bir suç işleme kararı, fiilin icra edilmesinde birlikte hareket etmek ve suçun işlenişi üzerinde müşterek bir hakimiyet kurmak gerekmektedir.²⁶⁹

Örgüt mensubunun tanımı TCK m.6’da açıkça yer almakla beraber TCK m.220 kapsamında bir örgütten söz edebilmek için örgütün en az 3 kişiden oluşması ve mensuplarının arasında bir hiyerarşik bağ olması gerekmektedir.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında örgütün varlığı için şu hususların önemine dikkat çekmiştir. Bunlar; 1) Üye sayısının en az üç kişi olması gerekmektedir birlikte bu durum somut olarak tespit edilmelidir. Aksi takdirde iştirak hükümleri uygulanır. 2) Üyeler arasında hiyerarşik bir bağ bulunmalıdır. 3) Henüz ortada suç olmasa da, suç işleme amacı ile fiili bir birleşmenin olması 4) Örgütün, sahip olduğu üye sayısı ve sahip olduğu imkanlar dahilinde ilgili suçları işlemeye elverişli bir yapıda olmasıdır.²⁷⁰

Failin, TCK m.220’ye göre cezalandırılabilmesi için ayrıca uyuşturucu madde ticareti suçunu işlemesine gerek duyulmazken, örgüt çerçevesinde Uyuşturucu ticareti suçunu işlediği takdirde hem TCK m.220’ye göre cezalandırılacak hem de TCK

²⁶⁷ Parlar/Demirel, 2015, s. 23.

²⁶⁸ Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, Beta Yayınevi, İstanbul 2006, s. 512.

²⁶⁹ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 486.

²⁷⁰ Y. 10. CD., 19.07.2011 T., 2010/37816 E., 2011/29416 K.

188/5'deki ağırlaştırıcı hal uygulanacaktır.²⁷¹ Ancak uyuşturucu madde ticareti suçunun terör örgütü çerçevesinde işlenmesi halinde özel kanun niteliğinde olan Terörle Mücadele Kanunu²⁷² m. 5/2 gündeme gelecektir. Ayrıca, TCK m. 58/9'da örgüt üyesi olan suçlu hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanacaktır. Örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde imal ve ticareti suçuna karışan kimse hakkında bu suçtan mahkumiyet verildiği takdirde cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine ve ayrıca mükerrir hakkındaki cezanın infazı sonrasında denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanacağı madde metninde açıkça yer almıştır.²⁷³

2.9.1.5. Belirli Meslek Mensupları Tarafından İşlenmesi (TCK m. 188/8)

TCK'nın 188. maddesi kapsamında belirtilen suçların tabip, eczacı, diş tabibi, veteriner, kimyager, laborant, hastabakıcı, sağlık memuru, hemşire, ebe, diş teknisyeni, sağlık hizmeti veren, kimyacılık veya ecza ticaretiyle iştigal eden tarafından işlenmesi durumunda verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmektedir. Bu arttırma TCK'nın 188. maddesi 1, 3, ve 7. fıkralarında sayılan tüm suçlara uygulanır.

Mahkemece suçun cezasını arttırmadan önce suç tarihi itibarıyla ilgili mesleki sığfa sahip olup olmadığının araştırılması gerekir.²⁷⁴ Maddedeki meslekler sınırlayıcı bir şekilde sayılmış olduklarından dolayı bu mesleklere sahip olmayanlar bu suçun faili olamayacaktır.²⁷⁵

Kanun koyucunun böyle bir ağırlaştırıcı sebep düzenlemesindeki niyeti; sayılan meslekleri icra edenlerin mesleki bilgileri icabı uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme konusunda bilgili olmaları, suç konusu maddeleri gerek bulundurma gerekse satma yetkisini haiz olmalarından ötürü daha fazla tehlike yaratmaları, diğer kişilere göre daha güvenilir ve kullanıcılar tarafından kolay ulaşılabilir olmalarıdır.²⁷⁶ Kanaatimizce bu madde, sayılan mesleklerin itibarının korunması ve kötüye kullanımlarının engellenmesi açısından yerindedir.

Dikkat edilmesi gereken bir husus ise; failin maddede sayılan meslek veya sıfatlardan birine sahip olması ve bu mesleği fiilen sürdürüyor olması şartıdır.²⁷⁷ Yani

²⁷¹ Durmuş Tezcan/M.Ruhan Erdem/Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 17. B., Ankara 2019, s. 913.

²⁷² <https://www.resmigazete.gov.tr> , e.t.: 05.05.2020.

²⁷³ Elmas, s. 121.

²⁷⁴ Gündel, s. 3765.

²⁷⁵ Ünver/Öz, s. 60.

²⁷⁶ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, 2012, s. 716.

²⁷⁷ Elmas, 2016, s. 111.

sadece o sığfata sahip olması ağırlaştırıcı halin uygulanabilmesi için yeterli olmayıp aynı zamanda işin gereğini yapıyor olması da gerekmektedir. Örneğın bir veteriner, üniversiteden mezun olup bu sıfatı kazanmasına rağmen, henüz mesleğine başlamamışsa TCK'nın 188. maddesindeki suçlardan birini işlediğinde hakkında nitelikli hal uygulanamayacaktır. Eğer kişi mesleğinden kısa bir süre bile uzaklaştırılmış olsa, suç işlendiğı sırada görevini ifa ediyor olmadığından suçun basit şeklinden ceza alacaktır.²⁷⁸ Bu artırımın gerçekleşmesi için, failin fiili, mesleğini icra ederken gerçekleştirilmesi şart değildir.²⁷⁹ Örneğın, bir diş hekiminin spor salonunda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi arkadaşlarına vermesi halinde de TCK'nın 188/8 maddesine göre cezai artırımına hükmedilecek olup, suçun mutlaka muayene ya da tedavi sırasında işlenmesi aranmayacaktır.

2.9.2. Cezayı Azaltan veya Kaldıran Sebepler

2.9.2.1. Suçun Maddi Konusunun TCK m. 188/6'daki Maddelerden Oluşması

TCK'nın 188/6 maddesinde; “Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağılı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.” hükmü yer almaktadır. 29.06.2005 yılında 5377 sayılı Kanun²⁸⁰ ile “Ancak verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.” ibaresi eklenerek cezayı hafifleten bir nitelikli hal öngörölmüştür. Bu fıkra bağımsız bir suç vasfına haiz olmayıp, TCK'nın 188. maddesinin 1. ve 3. fıkralarındaki suçların daha az cezayı gerektiren nitelikli halidir.²⁸¹

İlgili fıkradaki sayılan maddeler, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerdir. Bu maddeler, tedavi amaçlı olarak üretilmiş ve reçete yoluyla satışı mümkün olan ilaçlardır.²⁸² Kullanılmaya hazır hale getirilmiş uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bizzat kendisi olmasa da aynı etkiyi doğurabilen üretimi için resmi makamlardan izin alınması gereken maddelerdir.²⁸³

TCK'nın 188. maddesi kapsamında ele geçirilen maddelerin resmi makamlar tarafından izne bağılı olup olmaması, yine satışların yetkili tabibin bilgisi dâhilinde

²⁷⁸ Kurt/Kurt, s. 68.

²⁷⁹ Elmas, 2016, s. 111.

²⁸⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr> , e.t.: 19.05.2020.

²⁸¹ Öner, 2011, s. 161.

²⁸² Öner, 2011, s. 160.

²⁸³ İsmail Malkoç, **Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu**, C. 3, Ankara 2013, s. 3041.

düzenlenmiş olan reçeteye bağlı olup olmama durumları yetkili merciler tarafından tespit edilmektedir. Ele geçirilen maddedeki uyuşturucu etken maddesine sebep olan maddelerin olup olmama durumu da Adli tıp kurumu tarafından belirlenmektedir. Yapılan tahkikat sonucunda ortaya çıkan neticelere göre failin cezasında indirim yapılabilmektedir.²⁸⁴

2.9.2.2. Etkin Pişmanlık

TCK'nın 192. maddesinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlara yönelik etkin pişmanlık hükümleri yer almıştır. Bu düzenleme, hem bu suçun imal ve ticareti suçları yönünden hem de bu maddeleri kullanma suçları yönünden geçerlidir. Etkin pişmanlık hükümleri ile gerçekleştirilen eylem suç olmaktan çıkmamaktadır. Kişinin duyduğu pişmanlık nedeniyle eyleminin sonuçlarından bir kısmının ortadan kaldırılması sonucu, kişiye ceza verilmemesi veya cezasından indirim yapılması durumu ortaya çıkacaktır. Bu kanun maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hali iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi cezayı kaldıran etkin pişmanlık halidir. Bu hal, Kanunun 192/1 ve 192/2 maddelerinde düzenlenmiştir. TCK m. 192/2 maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hali ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılması suçuna yöneliktir. İkinci etkin pişmanlık hali ise cezayı hafifleten etkin pişmanlık halidir. Bu etkin pişmanlık hali ise 192/3 ve 192/4 maddelerinde düzenlenmiştir. Tez konumuz açısından inceleyeceğimiz etkin pişmanlık hükümleri ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretine yönelik olan ve 5237 sayılı Kanun yönünden, cezayı kaldıran hal düzenlemesi mevcut TCK 192/1 maddesi ile cezayı hafifleten hal olan TCK 192/3 maddeleridir.

2.9.2.2.1. Cezayı Ortadan Kaldıran Etkin Pişmanlık (TCK m. 192/1)

Cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık hükmünün uygulanması için beş koşul bulunmaktadır. Bu koşulların tamamının birlikte gerçekleşmesi halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna iştirak eden kişi cezalandırılmayacaktır.

1) Failin, TCK m.188'deki suçlardan herhangi birini işlemiş olması gerekir.²⁸⁵ Bu durum suça iştirak olarak da belirtilebilmektedir. Etkin pişmanlık hükmünden kişinin yararlanabilmesi için, suça bizzat iştirak ettiği o suçu bildirmiş olması gerekmektedir.

²⁸⁴ Elmas, 2016, s. 115.

²⁸⁵ Erdener Yurtcan, Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar), Seçkin Yayıncılık, 6. B., Ankara 2021, s. 559.

Aksi takdirde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu dışındaki bir başka kişinin suçunu bildirirse etkin pişmanlık hükmünden faydalanamayacaktır.²⁸⁶ Örneğin, kişi ticaret amaçlı esrar maddesinin nakledilmesi sırasında yakalanması durumunda, bu suça iştiraki olmayan ancak metamfetamin satan başka bir kimsenin adını verirse bu durumda etkin pişmanlık hükümleri nakleden kişi yönünden uygulama alanı bulmayacaktır. Bu durum etkin pişmanlık hükümleri kapsamında değil, ihbar kapsamında değerlendirilerek yeni bir soruşturma ve kovuşturmanın başlamasına sebep olacaktır.

2) İhbarın bizzat fail tarafından resmi makamlara, resmi makamlar haber almadan evvel yapılması gerekir. Kişi tarafından bizzat resmi makamlara haber verilmemesi durumunda, örneğin aracı vasıtasıyla haber verilmesi durumunda bu şartın gerçekleştiği kabul edilmeyecektir. Bunun nedeni ise, bilgiyi veren kişinin gönüllü olarak iradesiyle söz konusu bilgiyi vermesi durumunun olup olmadığının denetlenememesidir.²⁸⁷ Ancak hastalığı veya başka bir geçerli sayılacak sebepten ötürü resmi makamlara bizzat başvuramayan kişi başkası vasıtasıyla, örneğin bir akrabası aracılığı ile bu durumu resmi makamlara haber verirse, bu durumda da bizzat kendisi tarafından haber verilmiş gibi kabul edilmesi gerekecektir.²⁸⁸ Bildirimin sözlü veya yazılı olması arasında fark bulunmamaktadır.²⁸⁹ Bildirimin yazılı yapılması durumunda suçun haber alındığı tarihin, belgenin düzenlendiği tarih olarak kabul edilmesi gerekecektir. Sözlü bildirimde ise, makul süre içinde, bildirim tutanağa geçirildiği tarih kabul edilecektir.²⁹⁰

Etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen kişi, diğer suç ortaklarının ve suçun işlendiği yerin bilgisini vermeden önce resmi makamlar tarafından bu suçtan haberdar olunmuşsa, artık bu kişi bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacaktır.²⁹¹ Suç tamamlanmadan önce kişi suçu bildirirse, bu durumda 5237 sayılı Kanunun 36. maddesinde düzenlenen gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanacaktır. Bu duruma göre, suçun icrasına başlanmış ancak suç tamamlanmamışsa gönüllü vazgeçme durumu ortaya çıkacaktır. Ancak icra hareketleri yapılmış ve suçun neticesi de gerçekleşmiş ancak resmi makamların suçu henüz haber almamış olması halinde etkin pişmanlık hükmünden bahsedilebilecektir.

²⁸⁶ Selbes, s. 172.

²⁸⁷ Selbes, s. 173.

²⁸⁸ Selbes, s. 173.

²⁸⁹ Zafer İçer, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, **Fasikül Hukuk Dergisi**, C. 5, S. 38, 2013, <https://jurix.com.tr>, s. 14.

²⁹⁰ Meryem Günay, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık, **TBB Dergisi**, S. 133, 2017, s. 141., <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr>, e.t.: 03.06.2020.

²⁹¹ Yaşar, 2019, s. 423.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı suçunda kişi; maddeyi ihraç ettiğiyle ilgili hiçbir delil ve bilgi bulunmadığı halde, bu suçunu kendisinin beyanıyla ortaya çıkarırsa bu durumda m. 192/1 gereği, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracından cezaya hükmolunmayacaktır.²⁹²

3) Diğer suç ortakları, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklandığı ya da imal edildiği yerleri bildirmesi gerekmektedir. Kanunun ifadesine bakıldığında; “diğer suç ortakları” ile “uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerler” arasında “ve” bağlacının kullanıldığı görülmektedir. Buradan hareketle öğretide bazı yazarlar, failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için her ikisini de ilgili mercilere haber vermesi gerektiğini ileri sürmektedir. Buna göre; her iki konuda da bilgi sahibi olan failin, etkin pişmanlıktan yararlanması için hem diğer suç ortaklarını hem de uyuşturucu ya da uyarıcı maddelerin imal edildiği ya da saklandığı yeri bildirmesi gerekir. Zira kanundaki “ve” bağlacından da bu anlam çıkmaktadır. Böyle bir yorum; hem suçun konusunu hem de diğer suç faillerini tespit etmek amacıyla getirilmiş olan etkin pişmanlık düzenlemesinin ruhuna da uygun olacaktır. Ancak kişi, bu iki husustan sadece biri hakkında bilgi sahibiyse ve bu nedenle sadece bilgi sahibi olduğu konuda ilgili mercilere bildirimde bulunduysa; bu noktada yine etkin pişmanlıktan yararlandırılmalıdır. Örneğin; suçun diğer failleri hakkında gerekli bilgiyi sağlayan ancak uyuşturucu ya da uyarıcı maddelerin nerede saklandığı konusunda bilgi sahibi olmayan bir kişi, yine etkin pişmanlıktan yararlanacaktır. Ancak bilgi sahibi olmasına rağmen failin bu hususu gizlediği, bir açıklamada bulunmadığı tespit edilirse; artık düzenlemeden yararlanamayacaktır. Zira bu durumda failin etkin pişmanlığından bahsedilemeyecektir.²⁹³ öğretide her iki hususa ilişkin bilgi sahibi olmasına rağmen failin, yalnızca diğer suç ortakları ya da yasaklanan maddelerin yeri konusunda bilgi vermesinin yeterli olduğunu savunan yazarlar da mevcuttur.²⁹⁴ Kanaatimizce böyle bir kabul etkin pişmanlık kurumunun ruhuyla bağdaşmamaktadır. Kanun koyucu çok ağır hapis cezaları öngördüğü suçlar için failin göstereceği etkin pişmanlığa önemli bir sonuç bağlamış ve failin lehine, hapis cezalarının tümünü ortadan kaldıracılabilecek bir imkan yaratmıştır. Bu noktada etkin pişmanlıktan bahsedilebilmesi için, kanunda belirtilen hususlarda bilgi sahibi olan failin tam bir iş birliği içinde hareket etmek suretiyle etkin pişmanlığını ortaya koyması gerekmektedir.

²⁹² Y. 10. CD., 13.11.2015 T., 2011/10006 E., 2015/37 K., Y. 10. CD., 19.11.2015 T., 2013/538 E., 2015/180 K., Y. 10. CD., 23.01.2015 T. 2014/10229 E., 2015/308 K.

²⁹³ Sevdim, 2014, s. 199.

²⁹⁴ Selbes, s. 175.

4-) Verilen bilgilerin suç ortaklarının yakalanmasını ya da uyuşturucu maddenin ele geçirilmesini sağlaması gerekir.²⁹⁵ Suça katılan kişinin beklenen faydayı sağlaması gerekmektedir.²⁹⁶

Eğer kişinin, ismini vererek ihbarda bulunduğu kişi hakkında örneğin savcılık makamı tarafından delil yetersizliği nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmişse, bu durumda ihbarda bulunan kişi, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamayacaktır. Bildirimde bulunulan kişinin yargılandıktan sonra hakkında beraat kararı verilmesi durumunda da, bildirimde bulunan kişi etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacaktır.²⁹⁷ Yani suça iştirak eden kişinin vermiş olduğu isim veya isimler hakkında soruşturma ve kovuşturması yapılarak cezalandırılmasına veya cezalandırılmalarına yetecek derecede delil bulunması durumunda, bildirimde bulunan kişi etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanacaktır. Yapılan bildirimde sadece, suç ortaklarının isminin verilmesi veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yerinin söylenmesi, kişinin etkin pişmanlıktan yararlanmasını sağlamayacaktır. Kişinin yaptığı bildirim neticesinde ya suç ortaklarının yakalanması ya da bildirdiği yerde yetkili makamlarca uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmiş olması gerekmektedir. Ancak ismini verdiği kişi, yetkili makamlarca yakalanamamış, ancak cezalandırılmaya yeter sebepler somut olayda mevcut ise ve yakalanamayan kişinin gerçek kimliği tespit edilmişse, bu durumda da bildirimde bulunan kişi, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilecektir. Ayrıca yeri bildirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde, bulunamamış ancak uyuşturucu maddenin o yerde bulunduğu dair deliller ele geçmişse de, bildirimde bulunan kişi etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanacaktır.

Suçta iştirak edip bildirimde bulunan kişinin beyanının gerçek olması durumunda söz konusu etkin pişmanlıktan yararlanabilecektir. Ancak gerçek bilgiye rağmen, resmi makamlar tarafından araştırma yapılamaması, kolluk kuvvetlerinin tecrübesiz olması nedeniyle suç ortaklarının veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tespit edilememesi halleri, kişinin etkin pişmanlıktan yararlanmasını engellemeyecektir.²⁹⁸

²⁹⁵ Tezcan/Erdem/Önok, 2013, s. 705-706.

²⁹⁶ Yaşar, 2019, s. 424.

²⁹⁷ Selbes, s. 176.

²⁹⁸ Selbes, s. 177.

2.9.2.2.2. Cezayı Azaltan Etkin Pişmanlık (TCK m. 192/3)

TCK m. 192/3’de; “Suçtan resmi makamların haberinin olmasından sonra kendi rızası ile suçun aydınlatılmasını ve fail veya suç ortaklarının yakalanmasına yardım eden kişi hakkında verilecek ceza yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadar indirilir.” şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu hafifletici sebep TCK’nın 188. ve 191. maddesindeki tüm suçlar bakımından uygulama alanı bulmaktadır.

CGK; TCK m.192/3’te yer alan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için bir takım şartların beraber gerçekleşmesini öngörmüştür;²⁹⁹

“1) Fail, TCK m.188. ve 191’de düzenlenen suçlardan birini işlemelidir.

2) Hizmet ve yardım sadece fail tarafından yapılmalıdır.

3) Soruşturma ya da kovuşturma makamlarına yapılmalıdır.

4) Hizmet ve yardım, suçun resmi makamlar tarafından haber alınmasından sonra, ancak mahkemece hüküm verilmeden önce gerçekleşmelidir.

5) Fail kendi suçunun ya da bir başkasının suçunun ortaya çıkmasına önemli ölçüde katkı sağlamalı, bilgi aktarımı ile suçun meydana çıkmasına ya da diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmelidir.

6) Failin verdiği bilgiler sonuca etkili ve yararlı olmalıdır”.

TCK m.192/1. ve 3. fıkralarının en büyük farkı, ihbarın yapıldığı zaman ile ilgilidir. Eğer yetkili makamlar tarafından haber alınmadan önce ihbarda bulunulup suçun ortaya çıkması sağlanırsa cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık, yetkili makamlar haber aldıktan sonra suçun meydana çıkmasına ve failerin yakalanmasına yardımda bulunulursa cezayı hafifleten etkin pişmanlık söz konusu olacaktır. Suçun ortaya çıkması için yapılan yardımın, suçlar haber alındıktan sonra ve en geç hüküm verilmeden önce gerçekleşmesi gerekir.³⁰⁰

Madde metninde her ne kadar “gönüllü olarak” ifadesi kullanılmış ise de, bu durumu TCK’nın 36. maddesindeki anlamıyla gönüllü vazgeçme olarak düşünmemek gerekir. Buradaki kasıt, gönüllü olarak bilgi verilmesinden ibarettir. Yani herhangi bir zorlama,

²⁹⁹ CGK., 30.05.2017 T., 2015/1068 E., 2017/295 K.

³⁰⁰ Tuğçe Yavuz Gündüz, Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK 188), **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 140.

baskı, vaat sonucu veya başkaca gönüllü davranış olarak kabul edilemeyecek şekilde verilen bilgiler fail hakkında bu indirim sebebinin uygulanmasını engeller.³⁰¹

Failin cezada indirim sağlayan etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için, suçun resmi kurumlar tarafından öğrenilmesinden sonra kendi suçunun ortaya çıkmasına³⁰² veya diğer suç ortaklarının yakalanmalarına³⁰³ hizmet ve yardım etmesi gerekir. Sanıklardan birinin yardımı sayesinde diğer suç ortağı da yakalanmışsa ve yakalanan suç ortağı da suçu ikrar etmişse ve böylece suçlarının ortaya çıkmasına hizmet ve yardım etmişlerse her ikisi de etkin pişmanlık hükmünden yararlanacaktır.³⁰⁴

2.10. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

2.10.1. Teşebbüs

Teşebbüs, TCK m.35'te, failin suçunu tamamlamak için hareket etmesine karşın, elinde olmayan sebepler nedeniyle bunu gerçekleştirememesi olarak tanımlanmıştır. Teşebbüsün şartları; kasten yapılan bir suç ve bu suçun işlenmesine yönelik kastın olması, icra hareketlerinin niteliğindeki fiillerin yerine getirilmesi, kastedilen suçun icraya elverişli hareketler ile doğrudan başlanması ile failin elinde bulunmayan sebeplerle icra hareketlerini tamamlayamaması veya icra hareketlerini tamamlamasına rağmen neticeyi gerçekleştirememesidir.³⁰⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin teşebbüse elverişli olup olmadığını ve hangi durumlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanacağını TCK m. 188'de yer alan suçlara göre ayrı ayrı inceleyeceğiz.

2.10.1.1. İmal, İthal ve İhraç Suçuna Teşebbüs

Uyuşturucu maddenin imali teşebbüse elverişlidir. İmal suçuna teşebbüs etmekten bahsedebilmek için öncelikle ele geçirilen malzeme ve aletlerin imal edilmek istenilen uyarıcı veya uyuşturucu maddenin imal edilmesine elverişli olması gerekmektedir. Bu madde ve aletlerin imal için elverişli olması durumunda ve imalle ilgili icrai hareketlere başlanmış, ancak henüz uyarıcı veya uyuşturucu madde elde edilememiş ise; fiil

³⁰¹ Yusuf Yaşar, **En Son Değişikliklerle Öğreti ve Yargıtay Uygulamalarına Göre Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, Digesta Yayınevi, İstanbul 2015, s. 380-381.

³⁰² Y. 10. CD., 08.02.2010 T., 2008/1140 E., 2010/2607 K.

³⁰³ Y. 10. CD., 01.02.2010 T., 2009/6510 E., 2010/1592 K.

³⁰⁴ Y. 10. CD., 23.03.2010 T., 2009/8987 E., 2010/6619 K.

³⁰⁵ Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. B., Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 417-432.

teşebbüs aşamasında kalınarak TCK 35. maddenin hükümleri uygulanmalıdır.³⁰⁶ İmal sonucunda ortaya çıkacak olan maddenin, uyuşturucu/uyarıcı madde olması gerekir.³⁰⁷ Uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinde olmazsa bu durumda TCK m.188/7 maddesinde düzenlenen suçun oluşacağı kabul edilmektedir.³⁰⁸ Yani teşebbüs aşamasında kalan suç, başka bir tamamlanmış suçu oluşturuyorsa, bu durumda tamamlanmış suç yönünden cezalandırılma yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Öğretide bir takım yazarlar TCK'daki bu düzenlemeden hareketle yeni yasa döneminde artık imale teşebbüsün mümkün olamayacağını ifade etmektedir.³⁰⁹ Yine bu görüşte olan Zafer'e göre; "uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imalinde, imale yarayan maddenin temin edilmesi aşamasında imale teşebbüs değil, ayrı bir suç söz konusu olur. (TCK m.188/7) İmale yarayan maddenin temini kanunda ayrı bir suç olarak tanımlanmasaydı, uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline yarayan maddenin temini, imal suçunun icra hareketi sayılabilir ve imal suçunun teşebbüs derecesinde kaldığı söylenebilirdi."³¹⁰ Bizce bu görüş isabetli değildir. Zira fıkroda; imal için hazırlık hareketi olabilecek bazı eylemler bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.. Şöyle ki; bu fıkroda bağımsız suç olarak düzenlenen seçimlik hareketler zaten imal suçu bakımından hazırlık hareketi niteliğindedir. Örneğin, uyuşturucu madde imal etmek amacıyla hareket eden failin, bunun için fıkroda ifade edildiği üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ithal ederek ya da ülke içinde bir yerden satın alarak temin etmesi, esasında imal suçu bakımından hazırlık hareketidir. Bu failin henüz imalin icrasına başlamadan önce yakalanması durumunda imale teşebbüsten zaten bahsedilemeyeceği için cezai sorumluluğu sadece TCK m. 188/7'ye göre tespit edilecektir.³¹¹

Uyuşturucu madde ithal ve ihracı da teşebbüse elverişlidir.³¹² İhraç amaçlı olarak götürülen bir uyuşturucu maddelerin yurt dışında gidilecek yere kadar götürülmesi, maddelerin gümrük alanına alınması, gümrük kapısından çıkış yapılmadan uyuşturucu/uyarıcı maddelerin gizlenmesi ya da gümrük kapısında yetkililere durumun tersinin beyan edilmesinin ardından ülke sınırları geçilmeden failin yakalanması

³⁰⁶ Çalışkan, 2021, s. 271.

³⁰⁷ Yaşar, 2019, s. 203.

³⁰⁸ Selbes, s. 124-125.

³⁰⁹ Tezcan/Erdem/Önok, 2017, s. 863.

³¹⁰ Hamide Zafer, Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188), **İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı Sempozyumu**, No. 2, İstanbul 2007, s. 22.

³¹¹ Öner, 2011. s. 179.

³¹² Tezcan/Erdem/Önok, 2017, s. 921.

teşebbüs şeklinde değerlendirilmelidir.³¹³ Ayrıca yurt dışından ülkeye getirilmeye çalışılan, ancak serbest bölgede yakalanan bir uyuşturucu veya uyarıcı madde hakkında ithal fiiline teşebbüs hükümleri uygulanmalıdır. Yurt dışından ülkeye giriş yapıp gümrük sahası içinde ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde yönünden ise, ithalin tamamlandığı düşünülmelidir.³¹⁴

Bir görüşe göre ise; ithal teşebbüse uygun olmayıp, gümrüklerden çıkışlarda ihraca teşebbüs mümkündür. Sınırdan geçildikten sonra, geri çağırma sonrası uyuşturucu veya uyarıcı madde yakalanması halinde tamamlanmış suçtan söz edilmekle birlikte, gümrük memurlarına beyandan önceki yakalamalar ihraç değil, bulundurma ve nakil fiillerinin konusuna girer.³¹⁵ Yargıtay da ithalin teşebbüse mümkün olmadığı görüşündedir.³¹⁶

İhraç suçunda, ithal suçunda olduğu gibi failin gümrükte beyanda bulunup bulunmaması teşebbüs ya da tamamlanmış suç bakımından önem arz etmektedir. Yargıtay, ihraç suçunda failin icra hareketlerine başlayıp başlamadığının, gümrük memurlarına beyanda bulunup bulunulmadığının araştırılmasını istemekte ve beyanda bulunulmasından önceki durumları tamamlanmış nakil veya sevk olarak değerlendirmekte iken uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi taşıdığına ilişkin beyanından sonraki durumları ise teşebbüs aşamasında kalmış suç olarak değerlendirmektedir.³¹⁷

Fail, havaalanları ve kimi kara yolları gibi gümrük kapısı olan yerlerden giriş çıkış yapılacaksa gümrük hattına itibar edilmelidir.³¹⁸ İthaldeki durumun aksine, ihraçta havalimanı üzerinden yurt dışına uyuşturucu veya uyarıcı madde çıkarmak isteyen fail, pasaport kontrolünü henüz gerçekleştirmediği halde kendi ülke sınırlarında yer ettiğinden uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bekleme salonunda terk etmesi halinde o zamana kadar işlemiş olduğu nakil veya sevk etme suçundan mesul olacaktır.³¹⁹

2.10.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeleri Ülke İçinde Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Sevk Etme, Nakletme, Depolama, Satın Alma, Kabul Etme veya Bulundurma Suçuna Teşebbüs

TCK 188/3'te yer alan suçlardan bazıları gerçekleşmeleri bakımından zorunlu olarak birbirini takip eden fiillerdir. Bu bakımdan buradaki suçların teşebbüs aşamasında kalıp

³¹³ Yaşar, 2019, s. 209.

³¹⁴ Y. 10. CD., 19.12.2006 T., 2006/13242 E., 2006/14525 K.

³¹⁵ Y. 10. CD., 23.01.2012 T., 9265/436 sayılı kararı.

³¹⁶ Y. 10. CD., 28.06.2016 T., 2016/2112 E., 2016/2045 K.

³¹⁷ Y. 10. CD., 15.04.2013 T., 2012/10248 E., 2013/3480 K.

³¹⁸ Malkoç, s. 3043.

³¹⁹ Papila, s. 81.

kalmadığını incelerken somut olayın özelliğine göre geçitli suç³²⁰ teşkil edip etmediğinin incelenmesi gerekmektedir.

Doktrinde, satma suçunun teşebbüs aşamasında kalması halinde; satışı arz suçundan mı, depolama veya bulundurma suçundan mı yoksa teşebbüs aşamasında kalmış satmak suçundan mı ceza verileceği hususunda çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Bir görüşe göre, örneğin pazarlık yapıp da fail teslim yerine giderken yakalanırsa hem satmaya teşebbüs, hem satışı arz hem de tamamlanmış bulundurma fiilleri gündeme gelmekte ve failin kastı satmak olduğu için suç teşebbüs aşamasında kalmış satma olarak değerlendirilmelidir, çünkü diğer filler “geçilen suçlar” pozisyonunda yer almaktadır.³²¹

Başka bir görüş ise; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tesliminin herhangi bir engelle mümkün olmaması durumunda her ne kadar satışı teşebbüs düşünülse de, satışı arz da kanunda sayılmış bağımsız bir suç olduğundan satışı arz suçundan ceza verilmesi gerekecektir.³²² Çünkü kanun koyucu, satışı arzı, kalkışma suçu niteliğinde gördüğünden satmaya hazırlık hareketleri mahiyetindeki satışı arz fiilini de ayrı bir suç olarak düzenlemekte ve cezalandırılmaktadır. Yani henüz fiil tamamlanmadığı için teşebbüs aşamasında kaldığı söylenemez, çünkü kanun koyucu bu durumda satışı arzı öngörmüştür.

Satışı arz fiili ise satma iradesini ortaya çıkaran herhangi bir hareketin yapılması durumunu, suçun tamamlanması için yeterli saydığından ve hareketi kısımlara bölünemediğinden teşebbüse elverişli değildir.³²³

Bulundurma ve depolama suçları, mütemadi suçlar olup teşebbüse elverişlidir.³²⁴ Bulundurmaya kabul eden ya da deposunu uyuşturucu madde için hazırlayan kişi, malı teslim almadan önce, fiili egemenlik kurma aşamasında bir engelle karşılaştığında teşebbüs söz konusu olur.³²⁵

Nakletme ve sevk etme fiilleri uyuşturucu maddenin gönderildiği ya da taşındığı yere götürülmesiyle tamamlanır. Bunun yanı sıra, nakleden kişi varış noktasına ulaşır suç konusu maddeyi teslim etmişse artık satış ya da başkalarına verme suçunun gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Fakat ulaşılmış olmasına rağmen alıcıya teslim edilemeden bir engel çıkmışsa, nakil veya sevk etme suçu oluşur. Dolayısıyla, nakleden kişi varış yerine ulaşmadan yakalanırsa ya da suça konu madde araca yüklenirken bir engel

³²⁰ Mustafa Özen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Temel Bilgiler, 2. B., Ankara 2018, s. 151.

³²¹ Zafer, s. 23.

³²² Günal, s. 101.

³²³ Günal, s. 101.

³²⁴ Y. 10. CD., 28.01.2014 T., 2013/12902 E., 2014/717 K.

³²⁵ Yaşar, 2015, s. 261.

çıkarsa, teşebbüs aşamasında kalmış nakletme veya sevk etme suçlarından söz edilebilir.³²⁶

Satın alma suçunun tamamlanabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, satın alan kişinin hakimiyetine girmesi gerekir. Dolayısıyla satış görüşmeleri tamamlanmış olup, henüz teslim aşamasına gelinmemiş ise teşebbüsten bahsedilebilir.³²⁷

Başkalarına vermek ya da kabul etmek suçlarında, uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerindeki tasarruf yetkisinin el değiştirmesi şartı arandığından teşebbüse elverişli olmadığı ileri sürülse³²⁸ de, başkasına vermek veya kabul etmek anlaşması yapıldıktan sonra icra hareketlerine başlanmış olmasına rağmen bir engel ile karşılaşılırsa, suçun teşebbüs aşamasında kaldığından söz edilir.³²⁹

Ayrıca TCK m. 188/6 ve m.188/7’de belirtilen suçlar da, TCK m.188/1 ve 2. fıkralarındaki suçlar gibi teşebbüse elverişlidir.

2.10.2. İştirak

İştirak, kural olarak bireysel olarak işlenebilecek bir suçun, birden fazla kişi tarafından, önceden anlaşmış olmak kaydıyla işlenmesi ya da fiilin icrası sırasında birlikte suç işleme iradelerini ortaya koymalarıdır.³³⁰ Suça iştirak, TCK m.37-39 arasında düzenlenmiştir. Buna göre, TCK’nın 37/1 maddesinde; “Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri fail olarak sorumlu olur.” şeklindeyken, TCK’nın 38/1 maddesinde; “Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.” denilerek azmettirme, TCK m. 39/1’de ise; “Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.” denilerek yardım etme hali de bir iştirak biçimi olarak düzenlenmiştir. Zira burada tanımlanan kişilerden her biri “şerik” olarak nitelendirilmektedir.

Suçta iştiraktan bahsetmek için gereken şartlar şu şekilde sıralanabilir;

³²⁶ Erman/Özek, s. 280.

³²⁷ Y. 10. CD., 26.02.2013 T., 2012/26551 E., 2013/1788 K.

³²⁸ Erman/Özek, s. 278.

³²⁹ Yaşar, 2015, s. 261-262

³³⁰ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara 2008, s. 272.

1. Birden çok failin bulunması iştirakten bahsedebilmek için aranan şartlardan ilki; kural olarak tek bir kişi tarafından da işlenebilecek bir suçun icrasına, kanunda herhangi bir zorunluluk bulunmamasına rağmen birden fazla kişinin özgür iradesiyle katılmasıdır. Suçun icrasına katılmakla kastedilen ise failer tarafından suçu gerçekleştirmeye yönelik yapılan hareketlerin niteliği birbirinden farklı olsa bile; faillerden her birisinin yaptığı hareket ile gerçekleşen netice arasında nedensellik bağının olması ve faillerden her birisinin suçun icrasına maddeten ya da manen katkıda bulunmasıdır.
2. Kasten işlenebilen bir suçun olması Suça katılan kişilerin iştirak hükümleri kapsamında sorumlu tutulabilmesi için TCK madde 40/1’de; “Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir.” hükmü gereği suça katılanlar tarafından işlenmesi istenen suçun kasten işlenebilen bir suç olması gerekmektedir. Ancak kasten işlenebilen suçlar açısından iştirak hükümlerinin uygulanması mümkün olup taksirle işlenebilen suçlara iştirak mümkün değildir.³³¹
3. Suçun en azından teşebbüs aşamasında kalmış olması madde 40/3’ de yer alan yer alan; “Suça iştirakten dolayı sorumlu tutulabilmek için ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir.” hükmü gereği iştirakten bahsedebilmek için işlenmesi kastedilen suçun tamamlanmış olması ya da en azından teşebbüs aşamasında kalmış olması gerekmektedir.³³²
4. İştirak iradesinin bulunması birlikte suç işleme kararı olarak da ifade edilen iştirak iradesi işlenmesi kastedilen suçun icrasından önce ortaya konabileceği gibi suç işlenirken de ortaya konabilir. Tamamlanmış suça iştirak mümkün değildir.³³³
5. Önemli olan suça katılan kişilerden her birisinin bir diğersinin fiiline katıldığını ve işlenmesi kastedilen fiili beraber işlemek için iş birliği içerisinde olduğunu biliyor olması ve iştirak iradesi ile kasten hareket ediyor olmaları gerekmektedir. Ancak suça katılan kişinin işlenecek olan suçu tüm ayrıntıları ile biliyor olması gerekmemektedir. Söz konusu kişinin neye katıldığını bilmesi ve bu doğrultuda iştirak iradesi göstermesi yeterlidir.³³⁴
6. Suça katılanlar tarafından gerçekleştirilen hareketlerin nedensel katkısı suça iştirakten bahsedebilmek için suça katılma iradesi gösterenler tarafından

³³¹ Berrin, Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 174.

³³² Akbulut, s. 114.

³³³ Fatih Birtek, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 169.

³³⁴ Centel/Zafer/Çakmut, s. 175.

gerçekleştirilen davranışın, kanunda suç olarak düzenlenen normda yer alan fiil ile nedensel olması gerekmektedir.³³⁵ Suça katılan kişilerden herhangi birisinin davranışının, suça ilişkin fiilin gerçekleştirilmesine nedensel olarak katkı sağlamadığı hallerde suça iştirakten söz edilemez.³³⁶

7. Suçun icra hareketlerine başlanmış olması iştirakten kaynaklanan cezai sorumluluktan bahsedebilmek için suça katılanlar tarafından işlenmesi kastedilen suçun tamamlanmış olması şart değildir.³³⁷ Söz konusu suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması³³⁸, kastedilen suçu işlemeye yönelik hareketin, hazırlık hareketi olmaktan öteye geçerek icra hareketi vasfı taşıması halinde iştirakten söz etmek mümkün olacaktır.
8. Kararlaştırılan suçun işlenmiş olması suça iştirakten bahsedebilmek için aranan şartlardan bir diğeri ise; kendi özgür iradeleri doğrultusunda anlaşarak suça katılan kişilerin; aynı suçu işlemek hususunda anlaşmış olmaları gerekmektedir.

TCK m. 188’de belirtilen suçlar bakımından her türlü iştirak mümkündür. Bu sebeple TCK’nın ilgili maddelerinde düzenlenen iştirak haline ilişkin genel hükümler uygulanacaktır.³³⁹ İştirak hükümlerinin uygulanmasına yönelik istisna, TCK’nın 188/5 maddesinde düzenlenmektedir. Bu maddeye göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçunun, üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi durumu ayrıca düzenlenmektedir. Bu durumda üç veya daha fazla kişinin iştirak iradesinin aynı suça yönelik olması durumunda TCK’nın 37. maddesinde düzenlenen iştirak hükümleri değil aynı Kanunun 188/5 maddesindeki düzenlemeye göre kişilerin cezai sorumlulukların doğacağı kabul edilmektedir. TCK m. 188/5’de düzenlenen eylem yönünden iştirak halinin olması için, suça katılan ve kanunda sayılan seçimlik hareketleri yapan kişilerin aynı yönde hareket etmesi gerekmektedir. Yani seçimlik hareketlerin farklı olmaması gerekmektedir. Örneğin, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun düzenlendiği TCK m. 188/3’de yer verilen seçimlik hareketlerden satma ve satın alma eylemleri birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak bu durumda satan ve satın alan kişiler farklı yönde hareket etmiş olmaktadır.

³³⁵ Hafizoğulları/Özen, 2017, s. 185.

³³⁶ Doğan, Sosyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 3. B., Ankara 2005. s. 69.

³³⁷ Centel/Zafer/Çakmut, s. 88.

³³⁸ Birtek, s. 85.

³³⁹ Özbek ve diğerleri, **Özel Hükümler**, s.719

Dolayısıyla bu durumda ilgili kanunun 188/5 maddesinden sorumluluk hali doğmayacaktır.³⁴⁰

TCK m. 188/5’de bu suçun üç kişi tarafından birlikte işlenmesi durumu söz konusudur. Yani her bir kişinin eyleme, müşterek fail olarak iştirakleri bulunmalıdır. Şerik olarak, yani azmettiren ve yardım eden olarak katılanlar sayıya dahil edilmezler. Bunun nedeni ise, yardım eden kişinin, suçu birlikte işleyen olarak sayılmayacağıdır. Bu hükmün uygulanabilmesi için, suça iştirak eden müşterek failerin aynı yönde hareket etmesi gerekmektedir. Ancak yardım eden kavramı bu hükmün uygulanabilirliğinin dışında tutulmuştur.³⁴¹ Yargıtay’ın görüşü de bu yöndedir. Yargıtay 20. Ceza Dairesi’nin 2016/96 Esas, 2016/1702 Karar sayılı ilamı bu görüşe örnek olarak gösterilebilir.³⁴² Bu karara göre, yardım eden kişinin, suçu birlikte işleyen olarak sayılmayacağı ve bu nedenle somut olayda TCK’nın 188/5 maddesinin uygulanamayacağını kabul etmiştir.

2.10.3. İçtima

İçtima, kişinin işlediği birden fazla suçun olması halinde, kişinin tüm suçlardan sorumlu tutulmadan, bu suçlardan biri üzerinden yaptırım belirlenmesi durumu olarak tanımlanmaktadır.³⁴³ Türk Ceza Kanunu’nda suçların içtimaı, 42. ve 44. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

TCK m.188/1. ve 3. fıkralarında düzenlenen suçlara bakıldığında; 1. fıkra seçimlik hareket olarak imal, ithal veya ihraç düzenlenmiş olup bunlardan yalnızca birinin dahi gerçekleşmesiyle suç oluşacak olup, birden fazla seçimlik hareketin gerçekleşmesi durumunda da fail bir kere cezalandırılacaktır ve fikri içtima kuralları gereği cezası en ağır olan suçtan sorumlu tutulacaktır.

3. fıkradaki seçimlik hareketlerden de bir ya da birden fazlasının gerçekleştirilmesinin suçun oluşması açısından bir farkı olmayıp, fail ağır olan suçtan dolayı bir kere cezalandırılacaktır. Ancak, TCK’nın 188/1 maddesindeki suçlar ile TCK’nın 188/3 maddesindeki suçların birlikte işlenmesi durumunda iki ayrı suç gündeme gelecek ve gerçek içtima kuralları uygulanacaktır. Yani uyuşturucu maddeyi imal ettikten sonra ihraç eden bir kişi yalnızca bir kez TCK’nın 188/1 maddesinden

³⁴⁰ Yaşar, 2019, s. 216.

³⁴¹ Mustafa Kaya, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Suça İştirak, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 141, 2018, s. 135. <https://www.jurix.com.tr> , e.t.: 01.09.2020.

³⁴² <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , e.t.: 01.09.2020.

³⁴³ Akbulut, 2019, s. 742 .

cezalandırılacak olup, ithal ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkasına veren bir kişi iki farklı suç işlemiş olacağından gerçek içtima kuralları gereği hem TCK m.188/1 hem de m.188/3 fıkrasından sorumlu tutulacaktır.³⁴⁴

Ancak Yargıtay'ın benimsediği görüşe göre; tüketen-tüketilen norm ilişkisi gereği arada hukuken geçerli bir kesinti olmaması şartıyla, uyuşturucu madde imal eden kişinin imal ettiği bu maddeyi satmak için bulundurması ya da satması imal dışında bir suç oluşturmayıp cezalandırılmayan sonraki hareketlerdir ve imal ile ilgili fiil, bulundurma ve satma fiilini içine almaktadır.³⁴⁵

Yargıtay'ın bir diğer kararında ise iki fiil arasında makul karşılanacak zaman diliminden daha fazlası geçmişse, buradan sanığın kastına yeni bir kasıt daha eklendiği görüşü benimsenmiştir.³⁴⁶ Farklılık arz eden bir diğer durum ise, bu zararlı maddenin hem kişisel kullanım için hem de başka amaçla ihraç edilmiş olması hali olup, bu konuya iki şekilde yaklaşmak gerekir; eğer uyuşturucu madde kişisel kullanım için ayrılmış ise bu durumda gerçek içtima kuralları gereği iki suçun da cezası toplanır, eğer böyle bir ayırım mevcut değilse bu durumda yalnızca ihraç suçundan dolayı cezalandırılmalıdır.

TCK m. 43'de zincirleme suçun tanımı yapılmış olup aynı madde içerisinde mağduru belli olmayan suçlarda da bu hükmün uygulanacağı belirtilmiştir. İlgili kanun maddesine 2005 yılında eklenen bu son cümlelerin gerekçesine baktığımızda; "toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu suçlarda, muayyen bir kişi mağdur olmadığına göre zincirleme suç hükümlerini öncelikle uygulamak gerekir" ifadesine yer verilmiş olup³⁴⁷ uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında da mağdurun, toplumu oluşturan herkes olduğu yani muayyen bir kişi olmadığı düşünüldüğünde bu suça da zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı yorumu yapılabilir. Aynı maddenin 2. fıkrasında ise; aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiil ile işlenmesi durumunda da 1.fıkra hükümlerinin uygulanacağını belirtmiş olup zincirleme suç hükümlerine yer vermiştir. Örneğin, fail aynı kişiye farklı zamanlarda uyuşturucu madde satarsa temel cezası TCK'nın 188/3 maddesine göre belirlenecek ve TCK'nın 43/1 maddesinin gereği cezası arttırılacaktır. Oysa fail, aynı yerde bulunan ama iki farklı kişiye aynı anda yanında bulundurduğu uyuşturucu maddeden verirse bu durumda temel ceza yine TCK'nın 188/3 maddesine göre belirlenecek, ancak birden fazla kişiye karşı tek bir fiil ile suçu gerçekleştirdiği için TCK m.43/2'ye göre cezası arttırılacaktır.

³⁴⁴ Gündüz, s. 155.

³⁴⁵ Y.10. CD., 15.11.2011 T., 2011/10792 E., 2011/58701 K.

³⁴⁶ Y.10. CD., 03.04.2001 T., 2001/19555 E., 2001/10927 K.

³⁴⁷ M. Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, **Gerekçeli Ceza Kanunları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 67.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHAKEME, YAPTIRIM, ZAMANAŞIMI

3.1. Muhakeme

5271 sayılı CMK m. 160'a göre, suçtan haberdar olan Cumhuriyet Savcısının görevi, "suçun işlendiği izlenimi oluşturacak bilgiyi haber alma yöntemlerinden birisi ile öğrenmesi halinde kamu davası açılıp açılmayacağı yönünde karar vermek için hemen işin gerçeğini araştırmaya" başlamaktır. Cumhuriyet Savcısı, sadece kamunun lehine değil aynı zamanda failin lehine olan delillerin tespiti için adli kolluktan yararlanır. Yargılamanın adil bir şekilde yapılması, soruşturmaya ve kovuşturmaya esas olacak delillerin toplanarak muhafaza edilmesi ve şüphelilerin de haklarını korumakla yükümlüdür.³⁴⁸ Buna göre suç haberinin alınmasıyla başlayan, savcı ve emri altındaki kolluk güçlerince yürütülen, esasında kamu davası açma gerekliliğinin olup olmadığının araştırıldığı, yazılı ve kural olarak gizli evreye soruşturma evresi denir.³⁴⁹

Herhangi bir biçimde uyuşturucu, uyarıcı maddenin ticaret suçlarının haberi alan Cumhuriyet Savcısının derhal ihbarı soruşturmalıdır. Soruşturma evresinin ardından toplanan delillerin, suçun işlendiği konusunda yeterince şüphe varsa Cumhuriyet savcısının, CMK m.170 gereği Ağır Ceza Mahkemesine hitap ederek bir iddianame düzenlemektedir. Mahkemenin, iddianame ve soruşturma evraklarının verildiği tarihten sonra 15 gün içerisinde soruşturma evresiyle ilgili belgelerin tümünün incelenmesinin ardından herhangi bir eksiğin olmaması halinde iddianamenin kabul edilmesine karar verilmektedir. İddianamenin kabul edilmesiyle, kamu davası açılır ve kovuşturma evresine başlanır. Kovuşturma evresinde, iddianamenin kabul edilmesiyle başlanarak, hükümle sona erdirilen evre Ceza Muhakemesidir. Kovuşturma "duruşma hazırlığı, duruşma ve son hüküm" evrelerinden oluşmaktadır.³⁵⁰

TCK'nın 188. madde çerçevesinde düzenlenmiş olan üç suç tipinin de takibinin şikayete tabi olmadığı; resen kovuşturulan suçlar arasında sayılmıştır. Bu suçlarda yetkili ve görevli mahkemenin, suç işlendiği yer olan Ağır Ceza Mahkemeleri³⁵¹

³⁴⁸ Ahmet Gökçen/Murat Balcı/Murat Alşahin/M.Emin Alşahin/Kerin Çakır, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 190.

³⁴⁹ Bahri Öztürk, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Güncellenmiş 4. B., Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 522.

³⁵⁰ Öztürk, s. 545.

³⁵¹ Veli Özer Özbek/M. Nihat Kanbur/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 7. B., Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 756.

olduğunu belirtmek gerekir.

Söz konusu suçlarda özel yetki kuralının benimsenmemesi sebebiyle CMK'da düzenlenmiş genel hükümler kapsamında yetkili soruşturma ve kovuşturma makamının belirlendiği görülmektedir.³⁵² Yetki kurallarının belirlenme aşamasına kovuşturma makamlarınca bir düzenleme yapılarak, yetkili kovuşturma makamının olduğu yerde soruşturma makamlarının yetkili olduğu bildirilmiştir.³⁵³ Böyle durumlarda “CMK 12/1 maddesi” gereğince genellikle yetkili olan mahkemenin suçun işlendiği yerdeki mahkeme, teşebbüs aşamasında kalan suçlar bakımından “CMK 12/2 maddesi” gereğince son icra hareketlerinin yapıldığı yerdeki mahkeme, kesintisiz suçlarda kesintilerin gerçekleştiği yerde, zincirleme suçlardaysa son suçların işlendiği yerdeki mahkeme yetkilidir.³⁵⁴

Suçun işlendiği yerdeki mahkemenin tespit edilemediğinde, sanığın veya şüphelinin yakalandığı yer, yakalanmamış ise yerleşim yeri mahkemesinin, Türkiye’de yerleşim yerinin olmaması halindeyse, Türkiye’de son adresinin olduğu yerdeki mahkeme, bu şekilde tespit edilememesi halindeyse ilk usul işlemlerinin yapıldığı yerdeki mahkeme yetkili kılınmıştır.³⁵⁵

Yabancı ülkelerde işlenen ve kanunlardaki hükümler gereğince Türkiye’de soruşturulma ve kovuşturulması gerekli suçlarda yetkinin, CMK m. 13/1 ve m.13/2 fıkralarına göre belirlendiği görülmektedir. Bununla beraber Cumhuriyet savcısının, sanığın veya şüphelinin istemiyle Yargıtay’ın, suçun işlendiği yere yakın olan yerdeki mahkemeye yetki verebilmektedir. Bu gibi suçlar sanık veya şüpheli Türkiye’de yerleşmemiş, yakalanmamış veya adresi yok ise yetkili mahkeme, “Adalet Bakanı’nın” istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın başvurusuyla Yargıtay tarafından belirlenmektedir. Yabancı ülkelerdeki diplomatik bağışıklıktan faydalanan Türk kamu görevlileri tarafından işlenen suçlar nedeniyle yetkili mahkemenin Ankara mahkemesi olduğu görülmektedir. Suçun, Türk bayrağını taşıma yetkisi olan bir gemi veya bu şekilde bir taşıtın Türkiye dışında işlenmesi durumunda geminin uğradığı ilk Türk limanında ya da bağlama limanındaki mahkemenin yetkili olduğu görülmektedir. Türk bayrağı taşıma hakkı olan hava ve demiryolu taşıtlarıyla ilgili yukarıda belirtilen fıkra hükümlerinin uygulandığını belirtmek gerekir. Ülke içindeki hava, deniz veya

³⁵² Ferit Yolcu, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.150.

³⁵³ Yolcu, s.151.

³⁵⁴ Yolcu, s.150.

³⁵⁵ Yolcu, s.151.

demiryolu taşıtları veya bu taşıtlar ile işlenen suçlar için; bunların ulaştığı ilk yerdeki mahkeme yetkili kılınmıştır.³⁵⁶

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu kapsamında uyuşturucu, uyarıcı madde ticareti suçlarıyla ilgili yargılamalarda bazı düzenlemelerin şu şekilde olduğu görülmektedir; CMK m. 100/3'de; kuvvetli şüphenin varlığı halinde tutuklama nedenin var olduğu sayılmaktadır. Suçun işlendiğine dair delillerin toplanabilmesi için; CMK m. 135 ile iletişimin tespiti ve kayda alınması, CMK m.139 ile gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, CMK m. 128 ile taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma ve CMK m. 133 ile şirket yönetimine kayyım tayini gibi tedbirler alınabileceği belirtilmiştir. CMK m. 196/2'de ise; uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında öngörülen cezaların alt sınırı beş yıldan fazla olduğu için yargılanan sanığın istinabe yoluyla dinlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Buna karşın bu yasağın tanık açısından geçerli olmadığı görülmektedir. CMK m. 248'e göre; kaçak olan sanığın duruşmaya gelmesi için Türkiye'de bulunan mallarına, hak ve alacaklarına mahkeme kararıyla el konulabilecek ve gerekirse idaresi için kayyım atanabilecektir. CMK m. 153/2-a-4'e göre ise; soruşturmanın gizli yürütülmesi gereken durumlarda, Cumhuriyet Savcısının talebi Sulh Ceza Hakimliğinin kararı ile müdafinin dosyayı incelemesi ve belgelerden örnek alması kısıtlanabilir. müdafinin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması eğer soruşturmanın amacını tehlikeye düşürecek ise, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, sulh ceza hakiminin kararıyla bu yetkisi kısıtlanabilir.”³⁵⁷

Uyuşturucu, uyarıcı madde konusundaki suçlarda davaya katılma taleplerinin kabul edilemeyebileceği, Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile suçu ihbar edenin zararları olmadığından, açılmış olan kamu davasına müdahil katılmalarının mümkün olmaması, böylece “*manevi tazminata hükmedilmesinin mümkün olmadığı, katılma isteğinin hukuki yarardan yoksun olduğu yönünde*” görüşlerin olduğu görülmektedir.³⁵⁸ Bununla ilgili olarak Yargıtay'ın aynı yönde verdiği kararlara rastlanmaktadır.³⁵⁹ Uygulamalarda, suçtan habersiz olan üçüncü bireylerin, suçta kullanılmış ve zapt edilmiş olan eşyalarının iade edilmesi için davalara katılmak istedikleri ve mahkemelerle Yargıtay'ın görüşlerinin, bu bireyler bakımından katılmalarının uygun olduğu belirtilmiştir.³⁶⁰

³⁵⁶ Yolcu, s.152.

³⁵⁷ Yolcu, s. 152-153.

³⁵⁸ Yolcu, s. 154.

³⁵⁹ Y. 5. CD., 06.01.1984 T., 4300-12, CGK., 21.06.1971 T., 312-235.

³⁶⁰ Kurt/Kurt, s. 77.

3.2. Yaptırım

Günümüz ceza hukuku bakımından ceza yaptırımı ile suç işleyen kişiyi uslandırmak, ıslah etmek, caydırmak hedeflenmektedir. TCK'nın 45. maddesinde suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezaları, hapis ve adli para cezası olmak üzere ikiye ayırmıştır. TCK m. 46'da hapis cezalarının; ağırlaştırılmış müebbet, müebbet hapis ve süreli hapis cezası olduğu belirtilmiştir. Hapis cezaları; kişinin fiziksel olarak hareket edebilme özgürlüğünün kısıtlanması şeklinde yerine getirilen cezalar olmakla birlikte bu cezaları süreli ve süresiz hapis cezaları olarak da sınıflandırmak mümkündür. Ağırlaştırılmış müebbet ve müebbet hapis cezaları süresiz hapis cezalarıdır³⁶¹. 47. maddesinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına, 48. maddesinde müebbet hapis cezasına, 49. maddesinde ise süreli hapis cezalarına yer verilmiş olup, bu suç bakımından öngörülen cezalar süreli hapis cezaları ve adli para cezaları olduğundan; çalışmanın bu kısmında ağırlaştırılmış müebbet ve müebbet hapis cezasına yer verilmeyecektir.

3.2.1. Cezalar

Ceza uygulamasındaki esas amaç, davranış kurallarına aykırı hareket ederek kusurlu duruma düşen kişinin, söz konusu eyleminin hangi davranış normlarına uygun düşmediğini, neden kusurlu ve sorumlu sayıldığını hissettirerek içine düştüğü bu kusurlu halden kurtulmasını ve tekrar toplumsal hayata katılmasını sağlamaktır. Suç teşkil eden davranış kurallarına uygun hareket etmeyenlerin cezalandırılmasının, toplumdaki diğer bireyler üzerinde korkutucu ve caydırıcı bir etkisi bulunmakta, bu sayede suç işlemekten onları alıkoymaktadır.³⁶²

TCK m. 45 ve 46'da suç karşılığında yaptırım olarak uygulanacak olan cezalar, hapis cezaları ve adli para cezaları olarak ikiye, hapis cezaları da kendi içinde ağırlaştırılmış müebbet, müebbet ve süreli hapis cezaları olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları bakımından kanunda öngörülen hem hapis hem de adli para cezalarının oldukça ağır ve caydırıcı olduğu görülmektedir. Elbette bunun sebebi, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neden olduğu zarar ve tehlikelerin ciddiyet ve boyutudur.³⁶³

³⁶¹ Zafer, s. 101.

³⁶² Murat Aksan, Ceza Mahkumiyetine Bağlı Hak Yoksunlukları, **Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008, s. 21., <http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr>, e.t.: 25.09.2020.

³⁶³ Erdener Yurtcan, **Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (Kamunun Sağlığına Karşı**

Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere kazanç elde etmek amacıyla işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu bakımından hapis cezası ile yetinilmeyip ilave olarak adli para cezasına da hükmedilmiş olması, kanun koyucunun bu konuya verdiği önemi göstermektedir. Zira bu suçun işlenmesi sonucunda ne kadar kazanç elde edildiği çoğu zaman belirlenememekte, dolayısıyla elde edilen kazancın müsaderesi de mümkün olamamaktadır. Ayrıca az miktardaki uyuşturucu veya uyarıcı maddenin çok büyük parasal değerler ifade ettiği de göz önünde bulundurulduğunda söz konusu suçun karşılığı olarak hapis cezasının yanı sıra adli para cezasına da hükmedilmesi uygun görülmüştür.³⁶⁴

3.2.1.1. TCK m. 188/1’de Düzenlenen Suçların Cezaları

TCK m. 188/1’de “*uyuşturucu, uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal eden, ithal eden veya ihraç eden kişiye yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve iki bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası verileceği*” öngörülmüştür. Fıkranın ilk halinde, hükmolunacak hapis cezasının sadece alt sınırı “on yıldan az olmamak üzere” ve adli para cezasının da sadece üst sınırı “yirmi bin güne” kadar belirlenmiştir. 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun’un 66. maddesi ile “yirmi yıldan otuz yıla kadar” olacak şekilde hapis cezasının üst sınırı ve 15.08.2017 tarih ve 694 sayılı KHK’nın 137. maddesi ile “iki bin gün” olacak şekilde adli para cezasının da alt sınırı belirlenmiş, günümüzdeki halini almıştır. Dolayısıyla hem hapis hem de adli para cezasının alt ve üst sınırları kanunda açıkça belirlendiği için harici bir hesaplama yapılmasına gerek kalmamıştır. Netice itibarıyla hakim, TCK m. 188/1 maddesindeki suç isleyen faili temelde yirmi ile otuz yıl arası hapis cezası ve iki bin ile yirmi bin gün arası da adli para cezasıyla cezalandıracaktır. Burada belirlenecek cezanın temel ceza olduğu ifade edilmelidir. Hakimin, suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırlarından ilk aşamada ne kadarının ne şekilde alınacağını tespit etmesine temel cezanın belirlenmesi, tespit ettiği bu cezaya da temel ceza denilmektedir.³⁶⁵

“Hakim temel cezayı, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında belirleyecektir. Bu belirlemeyi yaparken de suçun işleniş biçimini, suçun işlenmesinde kullanılan araçları, suçun işlendiği zaman ve yeri, suçun konusunun önem ve değerini, suçun işlenmesi ile meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, failin

Suçlar), Adalet Yayınları, Ankara 2012. s. 13.

³⁶⁴ <https://www.turkhukuksitesi.com>, e.t.: 26.09.2020.

³⁶⁵ Mustafa Artuç, **Hüküm Kurma Sanatı**, 8. B., Adalet Yayınları, Ankara 2016, s. 41.

kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, failin güttüğü amaç ve saikini göz önünde bulundurmalıdır” (TCK m. 61/1). Temel cezanın belirlenmesi aşamasında TCK m. 61/1’de tahdidi olarak sayılan bu kriterler haricinde bir gerekçe ile ceza tayin edilemeyecektir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında sanığın sabıka kaydındaki geçmiş hükümlülükleri ile bu hükümlülüklerin nitelik ve sayısının temel cezanın belirlenmesi ölçütleri arasında bulunmadığından alt sınırdan uzaklaşma gerekçesi olarak kullanılamayacağını, ancak failin kastının ağırlığı belirlenirken hakim tarafından göz önüne alınabileceğini belirtmiştir.³⁶⁶

Temel ceza belirlendikten sonra suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin bulunması durumunda, temel cezada önce artırım sonra indirim yapılacaktır (TCK m. 61/4). Bu artırım ve indirimler neticesinde sanığa verilecek sonuç ceza, temel cezadan farklı olacaktır. Temel ceza bakımından hem hapis hem de adli para cezasında alt ve üst sınır belirleyen TCK, artırım ve indirim uygulamalarından sonra ulaşılabilecek sonuç ceza bakımından sadece süreli hapis cezaları için üst sınır belirlemiştir. Buna göre süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı belirlenecek sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamayacaktır (TCK m. 61/7). Örneğin, sanığa verilecek hapis cezasında sonuç ceza otuz iki yıl çıksa bile hakim tarafından bu ceza otuz yıla çekilecektir. Elbette müebbet veya ağırlaştırılmış müebbet gerektiren durumlarda böyle bir sınırlama bulunmamaktadır.³⁶⁷ Tüm bu açıklamalardan sonra TCK’nın 188/1 maddesindeki suçu işleyen fail için temel cezanın alt sınırı yirmi yıl iken sonuç cezanın üst sınırı otuz yıl hapis cezasıdır.

3.2.1.2. TCK m. 188/3’de Yer Alan Suçların Cezaları

TCK m. 188/3’de *“uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışı arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişiye on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası verilmesi”* öngörülmüştür. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması durumunda maddeyi veren veya satan kişinin hükmolunacağı hapis cezasının on beş yıldan az olamayacağı düzenlenmiştir. Fıkranın ilk halinde, suçun oluşumuna sebebiyet veren hareket unsurlarından *“sevk etmek”* düzenleme kapsamında değilken 29.06.2005 tarih ve 5377 sayılı Kanun’un 22. maddesi ile kapsama dahil edilmiştir. Yine fıkranın ilk

³⁶⁶ CGK., 11.02.2014 T., 2013/8-105 E., 2014/55 K.

³⁶⁷ Artuç, s. 67.

halinde hükmolunacak hapis cezasının hem alt hem de üst sınırı “beş yıldan on beş yıla kadar” ve adli para cezasının da sadece üst sınırı “yirmi bin güne” kadar belirlenmiştir. Zaman içerisinde 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun’un 66. maddesi ile “on yıldan az olmamak üzere” hapis cezasının sadece altı sınırı ve 15.08.2017 tarih ve 694 sayılı KHK’nın 137. maddesi ile “bin gün” olacak şekilde adli para cezasının da alt sınırı belirlenmiş, günümüzdeki halini almıştır. Dolayısıyla adli para cezasının alt ve üst sınırları kanunda açıkça belirlendiği için harici bir hesaplama yapılmasına gerek kalmamıştır. Ancak fıkranın son halinde hapis cezasının üst sınırı belirtilmediğinden dolayı TCK m. 49/1’de yer alan “Sürelî hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz.” hükmü gereğince üst sınır belirleme yapmak gerekmektedir. Buna göre üst sınırı belirtilmeyen durumlarda hapis cezası yirmi yıldan fazla olamayacağından dolayı “on yıldan az yirmi yıldan fazla” hapis cezasına hükmedilemeyecektir. Netice itibarıyla hakim, TCK’nın 188/3 maddesindeki suç işleyen faili temelde on ile yirmi yıl arası hapis cezası ve bin ile yirmi bin gün arası da adli para cezasıyla cezalandıracaktır. Elbette yargılama sonucunda artırım nedenlerinin bulunması halinde bu ceza yükselebilecek ancak her halde sonuç ceza otuz yılı geçemeyecektir. TCK m. 188/3 ile alakalı son olarak 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun’un 66. maddesi ile uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması halinde, madde veren veya satan kişinin hükmolunacak hapis cezasının alt sınırı on beş yıl olarak belirlendiğinden bu nitelikli halin gerçekleşmesi durumunda fail on beş yıl ile yirmi yıl arası hapis cezasına çarptırılacaktır.

Kanun koyucunun TCK m.188/3’te suç olarak düzenlediği dokuz fiilin hepsi için aynı ceza miktarını öngörmesi kanaatimizce isabetli olmamıştır. Çünkü fiillerin yoğunluğu ve sonuçları farklı olup, söz gelimi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım amacı dışında bulundurulması ile satılması durumunda, yine menfaat karşılığında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satılması ise sadece kullanması için bir kişiye madde verenin aynı ceza ile cezalandırılması eşitlik ilkesine aykırı olacaktır. Mevcut düzenlemede hakimlerin de fiiller yönünden alt sınırdan uzaklaşmayı gerektirir bir durum bulmadığı durumda yine aynı ceza miktarını faile tatbik edeceği anlaşılmaktadır. Yani, az uyuşturucu veya uyarıcı maddenin cüzi de olsa bir bedelle satılması on yıllık cezayı gündeme getirecektir ayrıca satmak için gerekli hazırlık ve girişimde bulunması, yani maddeleri satışa arz etmesi durumunda da on yıllık cezayı gündeme getirecektir. Kanaatimizce burada yeni bir düzenleme yapılmalı ve fiiller ceza miktarları açısından tasnif edilmelidir.

3.2.1.3. TCK m. 188/7’de Yer Alan Suçların Cezaları

TCK m. 188/7’de yer alan suçların işlenmesi halinde “*sekiz yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası verilmesi*” öngörülmüştür. Fıkranın ilk halinde, suçun oluşumuna sebebiyet veren hareket unsurlarından “sevk etmek” düzenleme kapsamında değilken 29/6/2005 tarih ve 5377 sayılı Kanun’un 22. maddesiyle kapsama dahil edilmiştir. Yine fıkranın ilk halinde hükmolunacak hapis cezasının sadece alt sınırı “dört yıldan az olmamak üzere” ve adli para cezasının da sadece üst sınırı “yirmi bin güne” kadar belirlenmiştir. 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun’un 66. maddesi ile hapis cezasının yine sadece altı sınırı “sekiz yıldan az olmamak üzere” ve 15.08.2017 tarih ve 694 sayılı KHK’nın 137. maddesi ile “bin gün” olacak şekilde adli para cezasının da alt sınırı belirlenmiş, günümüzdeki halini almıştır. Dolayısıyla adli para cezasının alt ve üst sınırları kanunda açıkça belirlendiği için harici bir hesaplama yapılmasına gerek kalmamıştır. Ancak fıkranın son halinde hapis cezasının üst sınırı belirtilmediğinden dolayı TCK m. 49/1’de yer alan “Sürelî hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz.” hükmü gereğince üst sınır belirlemesi yapmak gerekmektedir. Buna göre üst sınırı belirtilmeyen durumlarda hapis cezası yirmi yıldan fazla olamayacağından dolayı “sekiz yıldan az yirmi yıldan fazla” hapis cezasına hükmedilemeyecektir. Netice itibarıyla hakim, TCK’nın 188/7 maddesindeki suçu işleyen faili temelde sekiz ile yirmi yıl arası hapis cezası ve bin ile yirmi bin gün arası da adli para cezasıyla cezalandıracaktır. Elbette yargılama sonucunda artırım nedenlerinin bulunması halinde bu ceza yükselebilecek ancak her halde sonuç ceza otuz yılı geçemeyecektir.

3.2.2. Tüzel kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri

Ceza kanunumuzun amacı, suçluların cezalandırılması değil, yeniden suç işlenmesinin önlenmesidir. Ceza ve güvenlik tedbirleri, bu amaç doğrultusunda düzenlenmiştir (TCK m. 1). Suçların önlenmesi ile hem suçlu topluma kazandırılmış olacak hem de toplum savunulmuş olacaktır.³⁶⁸ Tüzel kişilerin cezai sorumluluğunun olup olmadığı konusuna açıklık getiren düzenleme, Türk Ceza Kanunu’nda yer almaktadır. Kanunun 20/1 maddesinde gerçek kişilerin cezai sorumluluğunun olduğu düzenlemiştir. Ancak Kanunun 20/2 maddesinde ise tüzel kişiler hakkında yaptırımın uygulanamayacağı öngörülmüştür. Bu düzenlemeye göre, tüzel kişilerin cezai

³⁶⁸ Soyaslan, 2016, s. 538.

sorumlulukları bulunmamaktadır. Ancak tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği kanun koyucu tarafından kabul edilmektedir.

Güvenlik tedbiri, suça ilişkin tedbirlerdir. Bu tedbirlerin uygulanabilmesi için, eylemin gerçekleştirilmesi ve gerçekleştirilen bu eylemin suç oluşturması gerekmektedir. Ancak güvenlik tedbirinin uygulanması için kusurun varlığı şart olarak aranmamaktadır.³⁶⁹

Güvenlik tedbirine ilişkin yaptırımlar, TCK m. 53 ve devamı maddelerinde yer almıştır. Belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakma, eşya ve kazanç müsaderesi, çocuklara ve akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri, mükerrirler ve özel tehlikeli suçlular hakkında güvenlik tedbirleri, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri ile alkol ve uyuşturucu bağımlısı kişiler hakkında güvenlik tedbirleri şeklinde sınıflandırılmış ve ayrı ayrı maddelerde düzenlenmiştir. Bunların yanı sıra sürücü belgesi geri alma, çek keşide etmekten men etme veya bankanın kurucu ortağı olunmasını engelleme şeklinde özel kanunlarda yer alan güvenlik tedbirleri de bulunmaktadır.³⁷⁰

Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin usul ve esaslarının düzenlendiği “5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun”un 3. md. de ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazıyla ulaşılmaması istenen temel hedefin öncelikli olarak özel ve genel önleminin sağlanması, bu amaçla hükümlünün tekrar suç işlemesinin engellenmesi etkenlerinin güçlendirilmesi, toplumun suç karşısında korunması, hükümlünün sosyalleşmesinin teşviki, üretken ve nizama, kanuna ve toplumsal kurallara uyan, sorumluluk bilinci içinde bir yaşam tarzına uyumu kolaylaştırma olduğu belirtilmiştir.³⁷¹

Suç işleyen uyuşturucu bağımlılarının, bunlara özgü sağlık kuruluşlarında, bağımlılıklarından kurtulana kadar tedavi altına alınmasına karar verilmelidir.³⁷² Bu güvenlik tedbiri, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulu tarafından tedbir uygulanan kişiler için düzenlenecek raporun mahkemeye sunulması neticesinde hâkim kararıyla serbest bırakılana kadar devam edecektir. (TCK m. 57/7)

Kanun dışı imal edilen, satılan, kullanılan ya da bulundurulmuş yerlerin faaliyetten men edileceği, kanunda belirlenen süreler dahilinde tekrarının yaşanması durumunda çalışma ve iş yeri açma ruhsatlarının iptal edileceği PVSK m. 8’de hükme

³⁶⁹ Akbulut, 2019, s. 876-877.

³⁷⁰ Sedat Bakıcı, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, 2. B., Adalet Yayınları, Ankara 2008, s. 1217.

³⁷¹ <https://www.lexpera.com.tr>, e.t.: 30.09.2020.

³⁷² Nurullah Kunter/Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoglu, **Muhakeme Hukuku Dahil Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 16. B., Beta Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 919.

bağlanmıştır.³⁷³

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında TCK m. 60’da düzenlenen tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmedilecektir”. (TCK m. 189) Burada bir kamu kurumu tarafından verilen izne dayalı bir şekilde faaliyet gösteren özel hukuk tüzel kişinin temsilci veya organların iştiraki ve bu izni veren yetkinin kötüye kullanımı sureti ile tüzel kişi faydasına işlenen uyarıcı, uyuşturucu madde ticareti ve imali suçlarından mahkumiyetin olması durumunda, TCK m. 60/1 uyarınca tüzel kişinin izninin iptaline karar verilecektir. Benzer şekilde aynı maddenin ikinci fıkrasına göre yararına suç işlenen tüzel kişi hakkında müsadere hükümleri de uygulanacaktır. Ancak TCK 188. maddede düzenlenen suçlar, tüzel kişi faaliyeti çerçevesinde işlenmemiş ise TCK m. 189’a yollaması ile TCK m. 60’da yer alan güvenlik tedbirlerine hükmolunmayacaktır.³⁷⁴

Kanunda düzenlenen güvenlik tedbirlerinden biri de müsadere dir. Ceza hukuku bağlamında müsadere; üretimi, taşınması, alım satımı ve bulundurulup kullanılmasının bizatihi suç teşkil ettiği yahut bu şekilde olmasa da kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya kullanıma tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen, niteliği itibariyle kamu sağlığı ve güvenliği ile genel ahlak açısından tehlike barındıran eşyanın veya bu yollarla elde edilen ekonomik kazancın mülkiyetinin devlete geçmesine vesile olan güvenlik tedbiridir.³⁷⁵ Bir ceza hukuku yaptırımı olan müsadere, kazanç müsadere si ve eşya müsadere si şeklinde iki başlık altında inceleyeceğiz. 752 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda da bu ayırım kabul edilmiş ve 54. maddede eşya müsadere si, 55. maddede kazanç müsadere si düzenlenmiştir.³⁷⁶

3.2.2.1. Eşya Müsadere si

Eşya müsadere sine ilişkin olarak 1961 tarihli Tek Sözleşmesi m.37’ye göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarını işlemek için kullanılan veya tahsis edilen eşyanın müsadere edilmesi gerekeceği düzenlenmiştir.³⁷⁷ Eşya müsadere si, TCK m. 54’de yer almaktadır.

³⁷³ <https://www.lexpera.com.tr> , e.t.: 30.09.2020.

³⁷⁴ Kurt/Kurt, 2007, s. 83.

³⁷⁵ Artuç, s. 578.

³⁷⁶ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. B., Seçkin Yayınları, Ankara 2016, s. 820.

³⁷⁷ Balcı, s. 267.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda, suç konusu kabul edilen ve uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu ispatlanan maddelerin, suçta kullanılan eşyaların, suçtan meydana gelen eşyanın müsadere edilmesi bu kanun hükmüne göre mümkün kılınmıştır.³⁷⁸

Eşya müsadereesine ilişkin ilk şart, kişi veya kişiler tarafından işlenen kasıtlı bir suçun olması gerektiğidir. Suçun işlenmemesi halinde müsadereenin söz konusu olamayacağı kabul edilmektedir. Bu durumun kabulü için, işlenen suçun kasıtlı bir suç olması gerekmektedir. Yani, taksirli suçların işlenmesi halinde, müsadereye karar verilmesi mümkün olmayacaktır. İşlenen kasıtlı suç, teşebbüs aşamasında kalmış veya tamamlanmış olsa dahi, müsadere kararı verilebilecektir.³⁷⁹

Eşyanın müsadereesi için ikinci şart, eşyanın suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilmesi gerekmektedir. Yani, müsadere kararı verilebilmesi için, eşyanın, ya suçun işlenmesinde kullanılarak suçun işlenmesini kolaylaştırması ya da suçun işlenmesi için hazır olan eşya olması gerekmektedir.³⁸⁰ Ancak, müsadere konusu eşya ortadan kaldırılmış, elden çıkarılmış, tüketilmiş veya müsadereesi imkansız hale gelmişse bu durumda, müsadere edilecek eşyanın değeri kadar para miktarının müsadereesine karar verilecektir.

Eşyanın müsadere edilebilmesi için üçüncü şart ise, eşyanın, iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerekmektedir. Yani kişinin suçun işlenmesinde hiçbir şekilde iştirakinin olmaması ve suçun işlenmesinden haberdar olmaması gerekmektedir. Bu halde, sahibi olduğu eşya, suçta kullanılmış olsa dahi, üçüncü iyi niyetli kişinin eşyasının müsadereesine karar verilemeyecektir. Ancak bu durumun da bir istisnası bulunmaktadır. Suç konusu eşyanın, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlike oluşturması durumunda müsadereesine karar verilebilecektir.³⁸¹

Suçta kullanılan eşyanın müsadereesine karar verilirken orantılılık ilkesinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Buna ilişkin düzenleme, TCK 54/3 maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, suçta kullanılan eşya müsadere edilirse ve bu durum, işlenen suçta göre daha ağır sonuçlar doğurursa, hakkaniyete aykırı olarak kabul edilerek müsadere kararı verilmeyecektir.³⁸²

³⁷⁸ Yaşar, 2019, s. 477.

³⁷⁹ Özgenç/Üzülmez, 2019, s. 164.

³⁸⁰ Akbulut, 2019, s. 899.

³⁸¹ Birsen, 2018, s. 160-161.

³⁸² Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. B., Ankara 2016, s. 473.

TCK 54/4 maddesinde zorunlu müsadere kavramı düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşyanın müsadere edilmesi gerekmektedir. Bu düzenlemeye göre müsadere kararının verilebilmesi için, suç oluşturan eşyanın, eylemi gerçekleştiren kişiye ait olması gerekmektedir. Ayrıca kişi hakkında suçtan dolayı ceza verilip verilmediğine de bakılmamaktadır.³⁸³

TCK 54/5 maddesinde kısmi müsadereye yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre, suça konu eşyanın bazı kısımlarının müsadere edilmesi gerektiği zaman, eğer eşyanın bütününe zarar vermeden müsadere edilecek kısmın ayrılması mümkün ise, sadece ayrılan kısmın müsaderesine karar verilecektir. Aynı kanun maddesinin altıncı fıkrasında ise, müşterek veya iştirak halinde mülkiyete konu eşyanın müsaderesi düzenlenmektedir. Bu fıkra göre, birden fazla kişinin paydaşı olduğu bir eşya hakkında müsadere kararı verebilecek olması durumunda, yalnızca suça iştirak eden kişinin payının müsaderesine karar verilmesi gerekecektir.

3.2.2.2. Kazanç Müsaderesi

Kazanç müsaderesi, TCK'nın 55. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, *“suçun işlenmesi sonucu elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verileceği”* kararlaştırılmıştır. Buna karşın kazanç müsaderesinin kararının verilebilmesi, maddi menfaatlerin suçun mağdura iade edilememesine bağlıdır. Bu düzenlemelerdeki temel hedef, suçla birlikte kazancın elde edilmesinin engellenmesidir. Suç işleme bir kazanç şeklinde değerlendirilmesi ve suçtan gelecek gelirlerin kişide kar kalması mümkün değildir.³⁸⁴ Bu hükmün uygulanması sonucu, mağdurun ve iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları korunmuş olacak, bu kişilere ait maddi değerler kazanç müsaderesi kapsamında müsadere edilmeyecektir. TCK m.55 gerekçesinde müsaderenin; kara para aklama, uyuşturucu ve ya uyarıcı madde ticareti, dolandırıcılık, kaçakçılık, ihaleye fesat karıştırma gibi ekonomik çıkar elde etmek amacıyla işlenen suçlar açısından caydırıcılık teşkil etmesi üzerinde durmuş olmakla birlikte suçlar vesilesiyle elde edilen gelirin ya da gelire mukabil kaim değer in imha edilmesi ya da tüketilmesi halinde karşılığı olan

³⁸³ Akbulut, 2019, s. 899.

³⁸⁴ Özgenç/Üzülmez, 2019, s. 165.

paranın müsaderesine de karar verilebileceği açıklanmıştır.³⁸⁵

İyi niyetin korunması kazanç müsaderesinde istisna teşkil etmektedir (TCK m. 55/3). Bu durum madde gerekçesinde “Bu hükmün uygulanmasında mağdurun ve iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları korunacak, bunlara ait maddi değerler kazanç müsaderesine tabi tutulmayacaktır.” cümlesi ile ifade edilmiştir.³⁸⁶ Gerekçede açıkça iyi niyetli kişilerin haklarının korunacağı ifade edildiği halde madde metninin eski halinde sadece mağdura vurgu yapılmıştır. Bundan dolayı 26.06.2009 tarih ve 5918 sayılı Kanununun 2. maddesi ile eşyayı sonradan iktisap eden kişinin 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun iyi niyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanamıyor olması gerektiği düzenleme altına alınmıştır.

Suç işlemek suretiyle kazanç elde edilmesinin önüne geçilmesi amacıyla kabul edilen kazanç müsaderesi ile ekonomik kazanımlara yönelik suçlar engellenmek istenmiştir. Bu itibarla uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarıyla mücadele noktasındaki en etkin yaptırımlardan birinin de kazanç müsaderesi olduğu söylenebilmektedir. Zira bu suçlar ekonomik kazanç sağlamaya yönelik olarak işlenmektedir.³⁸⁷

3.3. Zamanaşımı

Zamanaşımı, yasada belirtilen sürelerin geçmesiyle devletin cezalandırma hakkını düşüren, kamu davası açılmamışsa açılmasına, dava açılmışsa düşmesine, ceza verilmişse infazına engel olan bir halidir.³⁸⁸

Zamanaşımı kavramı ikiye ayrılmaktadır. Bunlar, ceza zamanaşımı ve dava zamanaşımıdır. Dava zamanaşımı, TCK m. 66 ve 67’de, ceza zamanaşımı ise, TCK m. 68 ve 69’da düzenlenmiştir.

TCK m. 66’da kamu davasının ne kadar süre sonra düşeceği açıkça belirtilmiştir. Dava zamanaşımı hesabı işlenen suçla ilgili kanun maddesi kapsamında öngörülen cezanın üst sınırı dikkate alındığı görülmektedir.³⁸⁹ Buna karşın TCK 66/3 md.ye göre dava zamanaşımı süresinin belirlenmesi konusunda dosyada bulunan mevcut deliller

³⁸⁵ <https://www.tckmadde.com> , e.t.: 04.10.2020.

³⁸⁶ <https://www.tckmadde.com> , e.t.: 04.10.2020.

³⁸⁷ Erdal Yerdelen, Yaptırım Olarak Devletin Mülkiyet Hakkına Müdahalesi (Müsadere-Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi), **Yüksek Lisans Tezi**, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman 2010, s. 57.

³⁸⁸ Erhan Günay, **Uygulamalı-Örnekli Dava ve Ceza Zamanaşımı**, 5. B., Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 19.

³⁸⁹ Günay, 2016, s. 21.

itibarı ile suçun ağır cezayı gerekli kılan nitelikli hallerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Dava zamanaşımı süresinin tamamlandığı suçlara bakıldığında suçun işlendiği zamandan, teşebbüs halindeki suçlarda son hareketin sergilendiği zaman, aralıksız suçlarda kesintilerin gerçekleştiği, zincirleme suçlardaysa son suçun işlendiği zaman, çocuklar karşısında üstsoy ya da bunların üzerinde hüküm ile nüfuzlu kimselerce işlenen suçlarda çocuğun 18 yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlamaktadır.

Ceza zamanaşımı, infaz yönünden sonuç doğuran, kişi hakkında kesinleşen cezanın kanunda düzenlenen sürelerin geçmesi nedeniyle cezanın yerine getirilmesini engelleyen durum olarak tanımlanmaktadır.³⁹⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal, ithal ve ihracı suçlarında hapis cezası ile adli para cezası birlikte öngörülmektedir. TCK m. 188/1’de yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve iki bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Bu durumda hapis cezasının üst sınırı olan otuz yıl hapis cezası dikkate alınarak dava zamanaşımının yirmi yıl olarak belirlenmesi gerekecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması halinde dava zamanaşımı süresinin hapis cezasının üst sınırına göre hesaplanması gerekecektir. 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanununun 66. maddesiyle yapılan değişiklik öncesi bu maddede öngörülen hapis cezası beş ile on beş yıl arası hapis cezasıydı ancak değişiklik sonrası ise hapsi cezası, “on yıldan az olmamak” şeklinde öngörülmüştür. Bu haliyle iki farklı durum ortaya çıkmış olacaktır. Değişiklik öncesi işlenen suçlar yönünden dava zamanaşımı için hapis cezasının üst sınırı olan on beş yıllık süre göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre, 18.06.2014 tarihinden önce işlenen suçlar yönünden dava zamanaşımının on beş yıl olması gerekecektir. Ancak 18.06.2014 tarihinden sonra işlenen suçlar yönünden dava zamanaşımına bakıldığında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu yönünden herhangi bir üst limit öngörülmemektedir. Bu durumda TCK’nın 49. maddesi esas alınarak üst sınırın yirmi yıl olarak belirlenmesi gerekecektir. Bu durumda üst sınırı yirmi yıl olan 18.06.2014 tarihinden sonra işlenen suç yönünden dava zamanaşımının yirmi yıl olarak kabul edilmesi gerekecektir.

³⁹⁰ Akbulut, 2019, s. 992.

TCK m.188/6'de düzenlenen suçlar yönünden, aynı kanunun birinci ve üçüncü fıkralarına atıf yapılmış olduğundan dava zamanaşımına ilişkin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna ilişkin dava zamanaşımı yönünden yapılan açıklamalar bu madde fıkrası için de geçerli kabul edilmektedir.³⁹¹

TCK m.188/7'de düzenlenen suçlar yönünden öngörülen hapis cezasının sekiz yıldan az olamayacağı düzenlenmiş, ancak üst sınıra ilişkin belirleme yapılmamıştır. Bu durumda yine, TCK'nın 49. maddesi esas alınarak üst sınırın yirmi yıl olarak belirlenmesi gerekecektir. Bu durumda, bu maddeye ilişkin dava zamanaşımının yirmi yıl olarak kabul edilmesi gerekecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretine ilişkin tüm suçlar yönünden, nitelikli hallerin meydana gelmesi halinde, TCK m. 66/3'e göre dava zamanaşımı süresinin belirlenmesi için, nitelikli hallerin göz önünde bulundurulması gerekeceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin nitelikli hallerin düzenlendiği aynı kanunun 188/4, 188/5 ve 188/8 fıkralarındaki nitelikli hallerden biri veya birkaçının gerçekleşmesi durumunda dava zamanaşımı süresi yirmi yıl olarak belirlenecektir.³⁹²

³⁹¹ Selbes, s. 185.

³⁹² Selbes, s. 186.

SONUÇ

Günümüzde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ve buna ilişkin bu maddelerin ticareti ülkemizde ve dünyada hızla yükseliş göstermektedir. Bu artış sebebi ile toplumun huzur ve sıhhati tehlike altındadır. Bu sebeple ülkeler, zararlı maddelerin tıbbi olmayan amaçlar dışında kullanılmasına karşı çıkmaktadırlar. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, toplumdaki kişilerin bireysel, fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerine zarar vermektedir. Ayrıca, bu suçların yaygın olduğu toplumlarda ekonomik refah, sosyal denge, kamu sağlığı ve kamu kurumlarına olan güven zedelenmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile yapıla mücadele kapsamında uluslararası platformda kabul edilen ve günümüzde de hala geçerliliğini koruyan uluslararası sözleşmeler mevcuttur. 1961 Tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 Tarihli Psicotrop Maddelere Dair Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi en önemli uluslararası sözleşmeler arasında yer almaktadır. Bu sözleşmeler üye olan devletler, bu maddelerin kullanılmasına, imali ve ticaretinin sınırlandırılmasına ya da yasaklanmasına yönelik kararlar almışlardır. Bunun yanında gayri resmi yollardan imali ve ticaretinin suç sayılacağı ve yaptırıma tabi olacağı kabul edilmiştir.

Türkiye, uluslararası sözleşmeleri onaylayarak iç hukukun bir parçası haline getirmiştir. Şüphe yok ki, bu maddeler ülkemiz açısından son derece önem arz etmektedir. Ülkemizin jeopolitik konumu sebebi ile transit ticaret geçişleri çok yoğun yaşanmaktadır. Bu sebeple ülkemiz zararlı maddeler için önemli bir pazar haline gelmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, satışı, tüketimi ve ticaretinin kanunlar çerçevesinde kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuş ve bu doğrultuda yasal çalışmalara başlanmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Özel Hükümler kitabının "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının, "Kamu Sağlığına Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü bölümünde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu hüküm altına alınmıştır. Kanunun ilk halinde sadece "uyuşturucu madde" kavramı yer alırken, 29.06.2005 tarihli 5377 sayılı kanun ile "uyuşturucu" ifadesinde sonra "veya uyarıcı" ibaresi eklenmiştir. Belirtmek gerekir ki bu değişiklik yerinde bir düzenleme olmuştur.

Türk Ceza Kanunu'nda yapılan düzenlemenin yanı sıra başta Anayasamız olmak üzere, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabası Hakkında Kanun, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle ilgili kanun ve birçok özel kanunlarda bu suç ile ilgili düzenlemeler etkin rol oynamaktadır.

TCK m.188/1'de uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin imal, ithal ve ihraç suçu düzenleme alanı bulmuştur. Bu düzenlemenin amacı, bu suçun imal ve ticaretinin önüne geçilmek istenmesi ve bu maddelerin ticaretini yapanları cezalandırmaktır. Ancak maddede yer alan seçimlik suçlarda ticari amaç olmasa bile kanun bunları ticari suçları işleyenler kapsamında aynı cezaya tabi tutmaktadır. Kanun koyucu kamu sağlığını tehlikeye atan her fiili aynı şekilde cezalandırma yoluna gitmiştir. Bu kapsamda adaletli olmayan bir düzenleme ortaya çıkmıştır. Kanaatimizce, TCK m. 188 başlığı, "Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti" olmasına karşın TCK m. 188/3. fıkrasında "başkalarına verme, nakletme, sevk etme, depolama, bulundurma, kabul etme" şeklindeki fiiller ticari eylem ve imalden sayılmayacak seçimlik hareketler olması sebebi ile; kanaatimizce başlığın "uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve temini" şeklinde değiştirilmesi yerinde olacaktır. Çünkü fiillerin bir kısmı temine diğer kısmı ise ticarete ilişkindir.

TCK'nın m. 188/2 fıkrasında mahsubun uygulanabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu durum "non bis in idem" ilkesiyle de örtüşen yerinde bir düzenleme olmuştur.

TCK'nın m. 188/3 fıkrasında ise; uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması halinde veren veya satan kişiye verilecek hapis cezasının on beş yıldan az olmayacağı yönünde nitelikli bir hal düzenlenmiştir. Çocukları hedef alan uyuşturucu madde tedarikçilerine karşı ağır cezalara hükmedilmiş olması devletin çocuklar üzerindeki yükümlülüğü göz önüne alındığında olumlu bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.

TCK m.188/4-a bendinde; maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabionid ve türevleri veya baz morfin olması halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır şeklinde düzenleme yapılarak nitelikli bir hal öngörülmüştür. Ancak bu nitelikli halin maddede belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle sınırlandırılması doğru değildir. Çünkü en az bu maddeler kadar zararlı ve tehlikeli maddeler bulunmaktadır. Örneğin LSD maddesi gibi. Teknolojik imkanlar sebebi ile her gün hızla yeni bir maddenin üretildiği göz önüne alınırsa kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmeyecek şekilde bu zararlı

maddelerin özellikleri itibari ile sayma yönteminden vazgeçilmesi gerekmektedir.

TCK m.188/5. fıkrasında suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi ya da örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde işlenmesi halinde ağırlaştırıcı hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak maddede üç kişiyi ya da örgütünü birbirinden ayıran kıstasa yer verilmemiştir. Ayrıca suçun üç ya da daha fazla kişi tarafından birlikte genel hükümlerde yer alan iştirak hükümleri ile çözümlenebilecektir. Bu sebeple bu fıkrada yer alan ağırlaştırıcı neden ile ulaşılmak istenen amaç net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

TCK m.188/8. fıkrasında tanımlanan suçların belirli meslek grupları tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu meslek sahibi kişilerin zararlı maddelere erişmelerindeki kolaylık dikkate alındığında cezada artırım sebebinin öngörülmesi yerinde olmamıştır. Ancak “sağlık hizmeti veren” ifadesi geniş bir anlam içerdiği için suçun kanunilik ilkesi gereği bu ifadeden ne anlaşılması gerektiği açıkça belirtilmelidir.

Sonuç olarak; uyuşturucu sadece ülkemizde var olan bir sorun olmayıp uluslararası alanda küresel bir sorun halini almıştır. Bu sebeple her türlü hukuki mücadelede diğer devletlerle iş birliği içinde olunması gerekmektedir.

Türk Ceza Kanunu zararlı maddeler ile mücadelede esas kanun niteliğindedir. Birçok özel kanunda ise bu maddelere ilişkin çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Kanaatimizce, bütün bu düzenlemelerin tek çatı altında toplanıp “Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun” adı ile bir kanun çıkarılması gerekmektedir. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının hızlı ve etkili şekilde yargılanması sağlanarak bununla ilgili ihtisas mahkemelerinin kurulmasını temenni ediyoruz.

Bu suç ile mücadelede yasal düzenlemeler, anılan suçu işleyen kişilerin cezalandırılması ve bu kişilerin cezalandırılması bakımından fiziksel ortamın sağlanması oldukça önemlidir. Fakat suçla mücadeleyi sadece yasal düzenlemelere, cezalandırma politikasına ve cezalandırabilmek için fiziki ortamlar sağlanmasına indirgemek ve devletin mali kaynaklarını sadece bu amaçlar doğrultusunda kullanmak mücadelede başarısızlığı da beraberinde getirecektir. Bu noktada, anılan suçu işleyenlere yönelik cezalandırma politikası kapsamında ayrılacak fondan daha fazlasının uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinin artmasına neden olan bu türden maddelere olan talebi azaltma girişimlerine ayrılması gerekmektedir. Dolayısı ile, devletlerin uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri en çok talep eden kesim olan uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına yönelik tedavi ve rehabilitasyon sürecine ağırlık

vermesi ve suçla mücadelede bakımından ayrılacak olan ekonomik kaynakların büyük bir kısmının tedavi ve rehabilitasyon sürecine aktarılması gerekmektedir. Ayrıca, tedavi ve rehabilitasyon programlarının kişiselleştirilmiş, sosyal damgalamayı bertaraf edebilecek, uzun vadeli, sürdürülebilir, sosyal hayata entegrasyonu sağlayacak nitelikte olması ve Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan rehberlere uygun olarak yürütülmesi bağımlılık tedavisinin uzun sürmesi ve kişilerin bu programlardan çok çabuk sıkıldığı gerçeği göz önünde tutularak kişileri bu programlarda tutabilecek ve bu programlara istedikleri her zaman ulaşmalarını sağlayacak düzenlemelerin ivedilikle hayata geçirilmesi suçla mücadelede başarıyı artıracaktır.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- AKBULUT, Berrin; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Ankara 2019.
- AKKAYA, Çetin; **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- ARTUÇ, Mustafa; **Hüküm Kurma Sanatı**, 8. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara 2016.
- ARTUK, M. Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, Caner; **Gerekçeli Ceza Kanunları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- ARTUK, M. Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- BAKICI Sedat; **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, 2. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara 2008.
- BALCI, Murat; **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları**, 1. Baskı, Ankara 2009.
- BARUT, Ferit/ayDEMİR, Melis; **Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları Işığında Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, 1. Baskı, Legal Kitabevi, İstanbul 2019.
- BİRTEK, Fatih; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem; **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, Beta Yayınevi, İstanbul 2006.
- ÇALIŞKAN, Suat; **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- ÇALIŞKAN, Suat; **Tüm Yönleri ile Ticarete Yönelik Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Platon Hukuk Yayınevi, 1. Baskı, Ocak 2021.
- DAĞ, Halil/KANDEMİR, Mustafa; **Polisin Uyuşturucu Mücadelesinde Esrar Yakalamaları Bağlamında Negatif Trendler, Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler**, Editör; Hakan Cem ÇETİN, Ahmet ÇELİK, Erkan SEZGİN, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- DEMİRBAŞ, Timur; **“Kriminoloji”**, Ankara 2001.
- DÖNMEZER, Sulhi; **Kriminoloji**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 1981.

- EFEÖĞLU, Pınar; Kokain ve Ana Metaboliti Benzoilekgoninin Tavşan Kılında ve Kanında GC/MS ile Belirlenmesi, **Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana 2010.
- ELMAS, Birsen; **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- ELMAS, Birsen; **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- ERMAN, Sahir/ÖZEK, Çetin; Ceza Hukuku Özel Bölüm, **Kamunun Selametine Karşı Suçlar**, Dünya Yayıncılık, İstanbul 1995.
- GÖKCEN, Ahmet/BALCI, Murat/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- GÜNAL, Yılmaz; **Uyuşturucu Madde Suçları**, Kazancı Yayınları Bilimsel Dizi 4, İş Matbaacılık ve Ticaret, 1976.
- GÜNAY, Erhan; **Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Seçkin Yayıncılık, 2007.
- GÜNAY, Erhan; **Uygulamalı-Örnekli Dava ve Ceza Zamanlaşımı**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- GÜNDEL, Ahmet; **5237 Sayılı TCK'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara 2009.
- GÜNGÖR, Şener/KINACI, Ali; **Öğreti ve Uygulama Boyutu ile Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2001.
- HAFIZOĞULLARI, Zekin/ÖZEN, Muharrem; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, **Topluma karşı Suçlar**, 3. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2017.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem; **Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**, US-A Yayıncılık, Ankara, Ekim 2019.
- HAKERİ, Hakan; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Ankara 2016.
- KIDIL, Fahrettin; **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- KOCA, Mahmut, ÜZÜLMEZ, İlhan; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014.
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

- KÖKNEL, Özcan; **İnsanlık Tarihi Boyunca Uyuşturucu Madde Sorunları**, İstanbul 1976.
- KUNTER, Nurullah/YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe; **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2008.
- KURT, Şahin/KURT, Ela; **Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Adalet Yayınları, Ankara 2007.
- MALKOÇ, İsmail; **Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu**, C. 3, Ankara 2013.
- ÖZDABAKOĞLU, E. Hakan; **5237 Sayılı Türk Ceza Kanun'unda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.
- ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar, TEPE, İlker; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara 2012.
- ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar, TEPE, İlke; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.
- ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/MERAKLI Serkan/BAŞBÜYÜK, İsa; **Ceza Hukuku Özel Hükümler, Pratik Çalışma Kitabı III**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- ÖZDEN, Salih Yaşar; **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, 3. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul 2019.
- ÖZGENÇ, İzzet; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014.
- ÖZGENÇ, İzzet; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- ÖZGENÇ, İzzet; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- ÖZTÜRK, Bahri; **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.

- PARLAR, Ali; **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, C. II, 1. Baskı, Ankara 2015.
- PARLAR, Ali/DEMİREL, Güleç; **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Bilge Yayınevi, Ankara 2015.
- RUHİ, A. Cemal; **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- SAKA, Reşat; **Uyuşturucu Maddeler, Afyon, Morfin, Eroin, Esrar, Kokain, Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1948.
- SELBES, Ece; **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- SEVDİM, Ali Erdem; **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, 1. Baskı, Ankara 2014.
- SINAR, Hasan; **Disiplinler arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticareti ile Mücadele**, 1. Baskı, Lale Yayıncılık, 2015.
- SOSYASLAN, Doğan; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara 2005.
- SOYASLAN, Doğan; **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 11. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- SOYASLAN, Doğan; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhani/ÖNOK, Murat; **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhani/ÖNOK, Murat; **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 6. Baskı, Ankara 2020.
- TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhani/ÖNOK, Murat; **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 17. Baskı, Ankara 2020.
- TOROSLU, Nezvati/TOROSLU, Haluk; **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.
- UZBAY, İ. Tayfun; **Madde Bağımlılığı Tüm Boyutlarıyla Bağımlılık ve Bağımlılık Yapan Maddeler**, 1. Baskı, İstanbul Tıp Kitapevi, 2015.
- ÜNVER, Yener/Öz, Kerem; **Uyuşturucu Madde Suçları ile Mücadele-Karşılaştırmalı Hukukta Uyuşturucu Maddeler Konusunda Önemli Hukuki Düzenlemeler**, 1. Baskı, Ankara 2018.

- VATANDAŞ, Celalettin; **Türkiye’de Gençlik ve Uyuşturucu Madde Sorunu**, SEKAM Yayınları, İstanbul 2015.
- YAŞAR, Osman Yaşar/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa; **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- YAŞAR, Osman Yaşar/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa; **Yorumlu Uygulamalı Ceza Kanunu**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, C.4, Ankara 2014.
- YAŞAR, Yusuf; **En Son Değişikliklerle Öğreti ve Yargıtay Uygulamalarına Göre Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (En Son Değişiklerle)**, Digesta Yayınevi, İstanbul 2015.
- YAŞAR, Yusuf; **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, 3. Baskı, Ankara 2019.
- YILMAZ, ZEKERİYA; **Gerekçe ve Tutanaklarla Yeni Türk Ceza Kanunu**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004.
- YOKUŞ SEVÜK, Handan; **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.
- YOLCU, Ferit; **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.
- YURTCAN, Erdener; **Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar)**, Adalet Yayınları, Ankara 2012.
- YURTCAN, Erdener; **Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar)**, 6. Baskı, 2021.

MAKALELER

- ABAY, Fatma Tülay; Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu (TCK m. 188/3), **Yüksek Lisans Tezi**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2016.
- AKBULUT, İlhan; Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 55, S. 3, 1997.
- AKPINAR, Aslı; Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçu (TCK m. 118/3), **Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2020.
- AKSAN, Murat; Ceza Mahkumiyetine Bağlı Hak Yoksunlukları, **Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007.
- AKSÜT, Ertekin; Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK m.188), **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019.
- ALKAN, Necati; Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları, **Polis Dergisi**, Y.10, S.40, Ankara 2004.
- ATEŞ, Neslihan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK m. 191), **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016.
- CENTEL, Nur; Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, **Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan**, C. 1, İstanbul 2001.
- CHEKHADİNE, Brahim Mahamat Saleh; Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Bursa 2016.
- ÇAĞLAYAN, M. Muhtar; Uyuşturucu Maddeler (Beyaz Zehirler) Üzerine Bir İnceleme, **İdare Dergisi**, Kasım/Aralık 1965.
- ÇEBİ, Sezgin Seymen; **Modern Devlet ve Uyuşturucu ABD Örneği Üzerinden Bir İnceleme, Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2019.
- ÇİRKİN, Menekşe; Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu, **Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2020.

- DÖNMEZER, Sulhi; Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XXXVI, S.1-4, İstanbul 1971.
- DÖNMEZER, Sulhi; Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, **Kubalı'ya Armağan**, Yıl 8, S. 11, 1974.
- EKMEKÇİ, İdil Su; Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Hukuk'unda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015.
- ERMAN, Sahir; Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, **Atatürk'e Armağan**, C. 14-47, S. 1-4, İstanbul 1982.
- GÜNAY, Meryem; Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2017.
- GÜRELLİ, Nevzat; Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.XLI, S.1-4, 1975.
- İÇER, Zafer; Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, **Fasikül Hukuk Dergisi**, C. 5, S. 38, 2013.
- KARAGÖZ, Ahmet/AKDAM, Mustafa; Gençlerde Zararlı Madde Alışkanlıklarının Artış Nedenleri ve Gençliğimizi Uzak Tutmanın Yolları, **Polis Dergisi**, Yıl 13, S. 53, Temmuz-Ağustos-Eylül 2007.
- KARDAş, Ömer/BALÇA ÇABAN, Yeliz/YÜKSEL, Mehmet Emin/TUNCA Hüseyin; Asperger Sendromu Olan Olguda Captagon Kullanımı, **Bağımlılık Dergisi**, C. 20, S. 1, 2019
- KARDENİZ, Hülya/ÖZER Erdal/AYDOğDU, H. İlhan/ASKAY, Mehmet; Sentetik Kannaboniod: Sokak Dilinde "Bonzai", **Karadeniz Chemical Science And Technology**, S.1, 2017.
- KAYA, Mustafa, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Suça İştirak, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, S. 141, 2018.
- KOPTAGEL, Günsel; Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal ve Psikolojik Dinamizması, İÜHFM, **Atatürk'e Armağan**, C. XLV-XLVII, S. 1-4, İstanbul 1982.
- MACİT, Ruken; Uyuşturucu Madde Kullanıcıları ve Esrar, **Journal of Economy Culture and Society**, 2020.

- MEYDAN, Uygur; Uyuşturucu Madde Ticareti Suçunda Madde Miktarının Önemi, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl. 10, S. 37, Ocak 2019.
- ÖNER, Mehmet Zülfü; **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, 1.Baskı, Ankara 2011.
- ÖNER, Mehmet Zülfü; Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, **Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- ÖNER, Mehmet Zülfü; Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde İmal, İthal ve İhraç Suçu, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 88, 2010.
- ÖZDEMİR, Niza; Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları, **Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- ÖZMEN, Özkan; Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- PAPİLA, Cansın Baran; Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu, **Yüksek Lisans Tezi**, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şubat 2021.
- SAHİR, Erman; Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri, İÜHFM, **Atatürk'e Armağan**, C. 14-47, S. 1-4, İstanbul 1982.
- SEVDİM, Ali Erdem, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu, **Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013.
- SEVİMLİ, Hüseyin Özgür; Türk Ceza Hukukunda Kullanmak için Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu, **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019.
- ŞAFAK, Nadi; Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçları (TCK m.188/3), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2020.
- TUNCER, Arzu; Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- UZUNTOK, Mesut; Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008.

- VURAL, Nevin; **Toksikoloji**, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, No. 73, Ankara 2005.
- YAVUZ GÜNDÜZ Tuğçe; Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK 188), **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.
- YENİDÜNYA, Ahmet Caner/ALŞAHİN, Mehmet Emin, Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK m. 79), **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 22, S. 82, Mayıs 2009.
- YENİDÜNYA, Ahmet Caner/İÇER, Zafer, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, **Fasikül Aylık Hukuk Dergisi**, İstanbul Kültür Üniversitesi, Yıl: 5, Sayı: 38., 2013.
- YENİSEY, Feridun, Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, 1983.
- YERDELEN, Erdal; Yaptırım Olarak Devletin Mülkiyet Hakkına Müdahalesi (Müsadere-Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi), **Yüksek Lisans Tezi**, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman 2010.
- ZAFER, Hamide, Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188), **İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı Sempozyumu**, No. 2, Haziran 2007.

İNTERNET SİTELERİ

<https://sozluk.gov.tr>

<https://www.turkcebilgi.com>

<https://dergipark.org.tr>

<https://www.medikalakademi.com.tr>

<https://www.resmigazete.gov.tr>

<https://acikerisim.tbmm.gov.tr>

<https://tittck.gov.tr>

<https://www.tbmm.gov.tr>

<https://jurix.com.tr>

<https://www.mevzuat.gov.tr>

<https://www.yargitay.gov.tr>

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr>

<https://www.legalbank.net>

<http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr>

<https://www.turkhukusitesi.com>

<https://www.tckmadde.com>

EKLER

EK A: Etik Kurulu Onay Belgesi

T.C. ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Y.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	BERNA GÖKKAYA
ÖĞRENCİ NO	20182007
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AIT DÖNEMLIK KAYDINI YAPILIP-YAPILMADIĞI	2020 / 2021 - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti
TEZİN AMACI	Bu tezin amacı, TCK m.188 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun detayı olarak incelenmesidir.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Geçmiş çok eski tarihlere dayanan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler tarihin her çağında insanlar tarafından merak konusu olmuştur. Bu maddelerin zamanla zararlı etkileri ortaya çıkmış ve bu maddelere yasaklar getirilmiştir. Mevzuatımızda öngörülen cezalar ve suç teşkil eden fiillerin belirlenmesi Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler doğrultusunda tayin edilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde tezin kapsam ve sınırları, ikinci bölümde tarihi gelişimi ve uyuşturucu veya uyarıcı madde çeşitleri, üçüncü bölümde suçun unsurları, özel görünüş şekilleri, nitelikli halleri, etkin pişmanlık yaptırım zamanşımı konuları, son bölümde ise karşılaştırmalı hukuktaki yeri detaylı incelenmiştir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	

İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AIT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AIT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AIT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği. 2) (.....) Sayfa Anketi. 3) (.....) Sayfa Formları. 4) (.....) Sayfa

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Berna GÖKKAYA		ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır TARİH: 06 / 06/ 2021				
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Kamu Hukuku... faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI			SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI	
Adı - Soyadı: Tarık Polat İŞOĞLU	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN (Y)			Adı - Soyadı: Murat KOÇ	
Unvanı: Dr. Öğr. Üyesi	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr.			Unvanı: Doç. Dr.	
İmzası:	İmzası:	İmzası: Dr. Öğr. Üyesi Sami DOĞRU			İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	
... / / 20.... / / 20.... / / 20.....		 / / 20...	
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAK AŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır
.... / / 20.... / .. / 20....	... / / 20.....	.. / / 20.....	... / / 20.....	... / / 20.....	... / / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	☐					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK B. Çağ Üniversitesi Tez Etik İzin İstek Yazıları

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2100004146
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hakkında

09.06.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Barış Soğukpınar, Berna Gökkaya, Emre Kaan Ünüvar, Sadık Uçkun** isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'lerde sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 4 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2100004424

16.06.2021

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 09.06.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100004146 sayılı yazınız.

İlgi yazıda söz konusu edilen Barış Soğukpınar, Berna Gökçaya, Emre Kaan Ünüvar, Sadık Uçkun isimli öğrencilerin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör